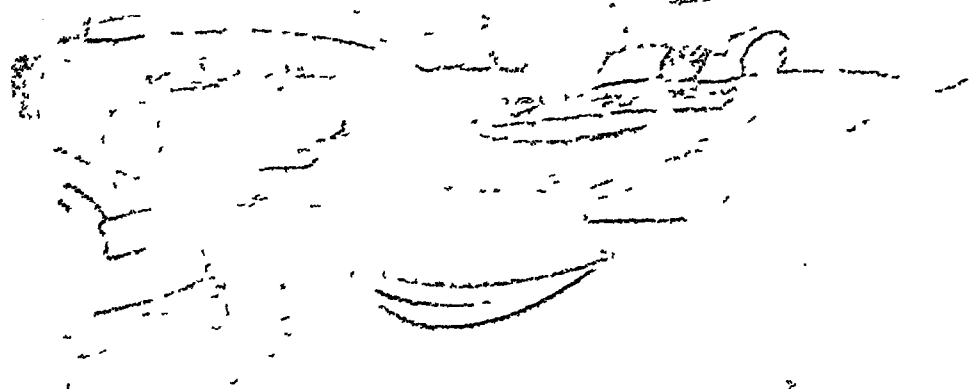

Regd No 117505: |
Vidhiyarthi

BOOKS
ACQUIRED

THE CHALLENGE OF

Long Note Book

श्री पादिकसूत्र-श्रमणसूत्रादि संग्रह

(संस्कृतानुवाद सहित गुजराती भाषान्तर)

गुरुणीजी श्रीगुलाबश्रीजीनी शिष्या साध्वीजी श्रीलाभश्रीजीना उपदेशशी अने
श्री भावनगर आविका समुदायनी आर्थिक सहायशी

छपावी प्रसिद्ध करनार,

श्रीजैनधर्मप्रसारक सभा-भावनगर.

श्री आनंद प्रिन्टींग प्रेसमा शा. गुलाबचंद लखुभाईए ब्यापुं.

वीर सवत २४४६

विक्रम सवत १९७६

प्रस्तावना.

सर्व कोइ विद्वान् साधुवर्गना जाणवामां ज छे के प्रथम अने चरम तीर्थकरना तीर्थना साधुओंनो जे दश प्रकारनो आचेलकथादिक कल्प गणधरादिके कहेलो छे ते नियमित रीते ज आचरवानो छे, परंतु बावीस तीर्थकरना साधुओंनी जेम अनियमित नथी. तेथी करीने ज वर्तमान तीर्थना मुनिओं स्थितकल्पिक कहेवाय छे. जो के आ आचेलकथादिक सर्वे कल्पो सामान्य रीते कहीए तो त्रीजा औषधनी जेवा ज छे, तो पण प्रतिक्रमणनो कल्प विशेषे करीने त्रीजा औषध जेवो छे, अने तेथी करीने छेछा तीर्थकरना शासनमां गणधर महाराजओए अनगारधर्मतुं वर्णन करती वखते “सप्रतिक्रमणो धर्मः” “प्रतिक्रमण सहित ज धर्म छे” एम स्पष्ट रीते केहुलुं छे. तेमज जेओ प्रतिक्रमण करता नथी अथवा जेओने प्रतिक्रमण करवानी रुचि नथी तेवा श्रमयाभासो श्रीमान् वीरस्वामीना शासननी बहारज छे एम पण स्पष्ट केहुलुं छे. कैटलाएक तत्त्व जाएयाविना ज कहे छे के—“प्रतिक्रमण तो प्रमत्त साधुओंने माटे ज छे, अप्रमत्तने माटे नथी.” तेमणे एटलुं तो समजलुं ज जोइए के अप्रमत्त भाव तो मात्र सूक्ष्म अंतर्मुखते सुधी ज रहे छे, ते कांइ निरंतर रहेतो नथी. वाक्कीनो सर्व काळ प्रमत्तभाव ज होय छे, तेथी सर्व कोइने प्रतिक्रमण करबुं उचित छे. कारण के सर्व आवश्यको आत्मानां शुद्धि करनारां कहां छे.

आ प्रतिक्रमण पांच प्रकारनां कहां छे.

દૈવસિક ૧, રાત્રિક ૨, પાલિક ૩, ચાતુર્માસિક ૪, અને સાંવત્સરિક ૫, તેમાં જિનશાસનને અનુસરનારા સર્વ સાધુ-ઓ સર્વ સાવધયોગથી નિવૃત્ત થયેલા હોય છે, તેથી કરીને તેમની મન, વચન અને કાયાની વૃત્તિઓ અત્યંત વિશુદ્ધ હોય છે, તો પણ અનામોગ અને પ્રમાદ વિગેરેને લીધે નિષિદ્ધ કાર્ય કરવાથી તથા કર્તવ્ય કાર્ય નહીં કરવાથી મૂલ-ગુણ અને ઉત્તરગુણમાં જે કાંઈ બાદર કે સૂક્ષ્મ અતિચાર ઉત્પન્ન થાય તેની શુદ્ધિને માટે હંમેશાં દિવસને છેડે અને રાત્રિને છેડે (સાંજ સવાર) સાધુ શ્રાવકાદિ પ્રતિક્રમણ કરે છે. તેમાં દિવસને છેડે જે પ્રતિક્રમણ કરવામાં આવે છે તેને દૈવસિક છેડે અને રાત્રિને છેડે જે કરવામાં આવે છે તેને રાત્રિક પ્રતિક્રમણ કહેવામાં આવે છે. તે ઉપરાંત પચને અંતે, ચાતુર્માસને અંતે અને સંવત્સર (વર્ષ) ને અંતે જે વિશેષ વિસ્તારથી પ્રતિક્રમણ કરવામાં આવે છે તે અનુક્રમે પાલિક, ચાતુર્માસિક અને સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણ કહેવાય છે. અહીં કોઈને શંકા થાય કે-હંમેશાં દૈવસિક અને રાત્રિક પ્રતિક્રમણ કરવાથી જ દિવસ તથા રાત્રિમાં થયેલા અતિચારોની શુદ્ધિ થયા જ કરે છે તો પછી પાલિક વિગેરે પ્રતિક્રમણો કરવાની શી જરૂર છે ? તેનો જવાબ એ છે જે-જેમ કોઈ માણસ તેલ, આંબલા અને જલ વિગેરે વડે શરીરને દરરોજ શુદ્ધ કરે છે તો પણ પર્વ દિવસે તેને વિશેષ શોભાવવા માટે ધૂપ, સુગંધિ વિલેપન, શ્રેષ્ઠ વસ્ત્ર અને કિંમતી અલંકાર વિગેરે ધારણ કરે છે, તે જ પ્રમાણે મુનિઓ વિગેરે પણ હંમેશાં પ્રતિક્રમણ કરવા વડે ચારિત્ર રૂપી શરીરને શુદ્ધ કરે છે તો પણ વિશેષ શુદ્ધિને માટે પાલિકાદિકને વિશેષ વિશેષ પ્રતિક્રમણ કરવા વડે ઉત્તરીકરણ કરે છે. કહું છે કે—

“ જહ ગેહં પઙ્કિવસં-પિ સોહિયં તહવિ પવત્સંધીસુ ॥ સોહિજાહ સવિસેસં, એવં હહયં પિ નાયવ્વં ॥ ૧ ॥ ”

“ जेम घरने हंमेशां संमार्जन विगरे वडे शुद्ध करवामां आवे छे तो पण पखवाडीए तेने विशेषे करीने साफ कराय छे, तेम अहीं पाचिकादिक प्रतिक्रमण माटे पण जाणवुं. ”

वली हंमेशना प्रतिक्रमणमां कदाच अनाभोगादिके करीने सूक्ष्म अथवा बादर अतिचार विसरी जवायो होय, अथवा स्मरणमां आव्या छतां पण भय, लज्जादिकने लीधे गुरुनी समच तेनुं प्रतिक्रमण कर्युं न होय, अथवा कर्यां छतां पण मंद परिणामने लीधे तेनुं सम्यक् प्रकारे प्रतिक्रमण थयुं न होय, आवा कारणथी साधुओ पाचिकादिकमां ते ते अतिचारोनुं स्मरण करी अधिक संवेगने पामी तेनुं सम्यक् प्रतिक्रमण करे छे अथवा तो कदाच अतिचार न लाग्यो होय तो पण पाचिकादिकमां त्रीजा वैद्यना औषधनी जेम विशेष प्रतिक्रमण करवुं योग्य छे.

त्रण प्रकारना औषध आ प्रमाणे—“ क्षितिप्रतिष्ठित नगरमां जितशत्रु राजा हतो. तेने सैंकडो मनोरथोवडे अने घणा प्रकारनी मानताओवडे धारिणी नामनी पट्टराणीथी एक पुत्र थयो, ते कुमार राजाने प्राण करतां पण वधारे प्रिय हतो. तेथी “ आ मारा पुत्रने भविष्यमां कदाच कांइक रोग थरो, माटे ते नहीं थवा देवा सारु’ आगळथी ज तेनो उपाय करावुं के जेथी रोगनो संभव ज न थाय. ” एम धारी राजाए वैद्योने बोलावी कहुं के—“मारा पुत्रने एवी दवा करो के जेथी कदापि रोगनो संभव ज न थाय. ” तेओए कहुं—“ बहु सारुं. ए प्रमाणे करसुं. ” राजाए पछयुं—“ त्यारे तमे कहो के तमारी पासे केवी केवी औषधनी क्रिया छे ? ” त्यारे एक वैद्य बोल्थो के—“ मारी पासे एवुं औषध छे के जो कांइ पण रोग होय तो तेनो तत्काळ नाश करे छे; परंतु रोग बिना जो खावामां आवे तो ते नवो रोग उत्पन्न करे छे. ” बीजा

વૈદ્યે કહું કે “મારું ઔષધ આપવાથી રોગ હોય તો તેનો નાશ કરે છે, અને રોગ ન હોય તો કાંઈ પણ દોષ કે ગુણ કરતું નથી.” પછી ત્રીજાએ કહું કે—“મારું ઔષધ વાપરવાથી જો તેને રોગ હોય તો તે નષ્ટ કરે છે અને રોગ ન હોય તો તેના શરીરના બલ, વીર્ય, રૂપ અને યૌવન વિગેરેને વૃદ્ધિ પમાડે છે તથા આવતા રોગને અટકાવે છે.” તે સાંભળી રાજાએ ત્રીજા વૈદ્યનું ઔષધ કર્યું. ” એજ રીતે આ પ્રતિક્રમણ પણ જો અતિચારાદિક દોષ હોય તો તેની શુદ્ધિ કરે છે, અને જો દોષ ન હોય તો ચારિત્ર રૂપી શરીરને અત્યંત શુદ્ધ-ઉજ્વલ કરે છે. આ ઉપરથી એ સિદ્ધ થયું કે-અતિચાર હો અથવા ન હો તો પણ પાચિકાદિક પ્રતિક્રમણ અવશ્ય કરવા યોગ્ય છે.

પાચિક વિગેરે સર્વ પ્રતિક્રમણનાં સૂત્રો ગ્રાયે જિનેશ્વરમાયિત હોવાથી ગણધરોએ જ રચેલાં છે, એમ તે સૂત્રોની માયા ઉપરથી સ્પષ્ટ જણાઈ આવે છે. કારણ કે ગણધરચિત આગમોને વિષે જેવી માયા અને તેની શૈલી છે તેવી જ આ સૂત્રોની પણ છે. આ પાચિક સૂત્રમાં પ્રથમ ત્રણ ગાથાઓ મંગલને માટે કરેલી છે. તેમાં પણ ત્રીજી ગાથામાં “ હમં ગુણરચણ-સાયર૦ ” વિગેરે શબ્દો વડે આ પાંચ મહાવ્રતાદિક ગુણો રૂપી રત્નોના સમુદ્રને આરાધી જેઓ સંસારને તરી ગયા છે તેઓને મંગલ રૂપ કરી હું પણ આરાધના કરવા સન્મુખ થયો છું ” એમ કહી પાંચ મહાવ્રતાદિકની આરાધના રૂપ અભિધેય પણ બતાવ્યું છે, અને ત્રીજી ગાથામાં નવ પદનું મંગલ કર્યું છે. છેવટ ચોથી ગાથામાં પાંચ મહાવ્રતની ઉચ્ચારણા કરવા માટે સાવધાન થવાનું કહ્યું છે. પછી સૂત્રનો આરંભ કરતાં પ્રથમ “ મહાવ્રતની ઉચ્ચારણા તે શું ? ” એમ શિષ્યનો પ્રશ્ન લઈ તેના જવાબમાં “ મહાવ્રતની ઉચ્ચારણા પાંચ પ્રકારની છે અને રાત્રિભોજનવિરમણ વ્રતને સાથે ગણતાં છ પ્રકારની

છે. ” એમ કહી તે છાંયે વ્રતોનાં નામ માત્ર આપ્યાં છે. ત્યારપછી પ્રાણાતિપાતવિરમણ નામના પહેલા મહાવ્રતનું સ્વરૂપ કહેવું શરુ કર્યું છે. પ્રાણાતિપાત (જીવહિંસા) ના દ્રવ્યાદિક ચાર ભેદો વ્યાख्या સહિત બતાવ્યા છે. પછી કેવલીય કહેલા ચારિત્રધર્મને બાવીશ વિશેષણો આપી આવો ધર્મ પામ્યા પહેલાં અજ્ઞાનાદિક ચાર કારણો વડે અને ધર્મ પામ્યા પછી અગ્યાર કારણો વડે જે પ્રાણાતિપાત ત્રિવિધ ત્રિવિધે થયો હોય તેની નિંદા ગર્હા કરી અતીત, વર્તમાન અને અનાગત એ ત્રણ કાલ આશ્રી અનુક્રમે નિંદા, સંવર અને પ્રત્યાખ્યાન કહ્યું છે, એટલે કે અતીત કાલે જે કાંઈ પાપ કર્યું હોય તેની નિંદા જ થઈ શકે છે, વર્તમાન કાલે પાપ કરવાનો સંયોગ આવે તે વખત તે કરતાં અટકી જવું એ રીતે તેનો સંવર થઈ શકે છે, અને અનાગત કાલે એટલે હવે પછી હું પાપ નહીં કરું એવું પ્રત્યાખ્યાન થઈ શકે છે. ત્યારપછી અનાગત પ્રત્યાખ્યાનને અરિહંતાદિક પાંચની સાચીએ સ્વીકાર કરવાનું કહ્યું છે. આ રીતે પચ્ચલ્લાણ કરવાથી સાધુ સર્વકાલે, સર્વ સ્થાને અને સર્વ અવસ્થાએ નિરંતર સંયમીજ હોય છે એમ બતાવી છેવટ પ્રાણાતિપાતવિરમણ વ્રતની સ્તુતિ કરી છે તેમાં આ વ્રત લેવાથી પોતાને તથા પર જીવોને કેટલો ગુણ થાય છે ? તે બતાવી છેવટ પોતાને એ વ્રત મોલ્લ આપનાર થાય છે એમ કહ્યું છે. આ વ્રત આરાધવાથી આત્માને થતા ગુણો અને વિરાધવાથી થતા દોષો જે જે બતાવેલા છે તે સામાન્ય વિચાર કરતાં પણ સર્વ મધ્યસ્થ જનોનું ચિત્ત અવશ્ય સ્વીકાર કરે એ વાત સ્પષ્ટ જણાઈ આવે છે. અંતે ગુરુની આજ્ઞાથી વ્રતનો સ્વીકાર કરવાનું કહેલ છે. એટલે કે સર્વ કાર્યમાં ગુરુની આજ્ઞા જ મુલ્ય છે અને તેની આજ્ઞા વિના કરેલી ક્રિયા નિષ્ફલ છે એવો જૈન સિદ્ધાંતનો ચોકસ નિર્ણય સ્વચ્ચો છે.

પ્રથમ મહાવ્રત પછી અનુક્રમે બીજું, ત્રીજું, ચોથું, પાંચમું અને છઠ્ઠું રાત્રિભોજનવિરમણ વ્રતો અનુક્રમે આપેલાં છે. તેનાં સૂત્રોના આલાવા ઘણે ભાગે પ્રથમ મહાવ્રતને મળતા જ છે. એક સરસી શૈલીથી જ આ છાં વ્રતો આપેલાં છે. દરેક મહાવ્રતને છેડે અર્થમાં વ્રતની આરાધનાનું અને વિરાધનાનું શુભાશુભ ફલ તથા તે તે વ્રતના ભાંગા વિગેરે આપ્યા છે. છાં વ્રતોનો પૃથક્ પૃથક્ સ્વીકાર કર્યો પછી છાં વ્રતો એકી સાથે અંગીકાર કરવાનું કહું છે. કોઈ પણ વ્રત કે નિયમ લીધો હોય તેમાં અનામોગ કે પ્રમાદ વિગેરે કારણથી અતિચાર લાગવાનો સંભવ છે તેથી છાં વ્રતોનો સ્વીકાર કર્યો પછી એક એક ગાથાએ કરીને છાં વ્રતોના અતિચારો કહ્યા છે. પછી છાં વ્રતોને અતિચાર રહિત પાલવાનું અનુક્રમે છ ગાથાવેડે કહું છે. ત્યારપછી વીજી છ ગાથામાં પણ વીજી રીતે તે જ વાત કહી છે અને સાતમી ગાથામાં પાંચે વ્રતો ભેળા કહ્યાં છે. ત્યારપછી ત્રેવીશ ગાથાઓ આપી છે તમાં એક, બે, ત્રણ, ચાર એવી રીતે અનુક્રમે એક એકની દૃઢિ કરતાં દશ સુધી અશુભ સ્થાનો વર્જવાનું અને શુભ સ્થાનો અંગીકાર કરવાનું કહું છે. ત્યારપછી મહાવ્રતોના વિશેષણો દ્વારા તેને પાલવાનું ફલ વર્તાવીને મહાવ્રતોની ઉચ્ચારણા સમાપ્ત કરી છે, અને મંગલને માટે આસન્ન ઉપકારી હોવાથી શ્રીમહાવીર સ્વામીને નમસ્કાર કર્યો છે.

ત્યારપછી જેમ મહાવ્રતોનો ઉચ્ચાર કર્મનો હય કરનાર છે તે જ રીતે સૂત્રનું કીર્તન પણ કર્મનો હય કરનાર છે તેથી શ્રુતકીર્તનમાં પ્રથમ છ આવશ્યકનાં નામ, તેની સદ્દશા વિગેરે અને પછી તેના અતિચારોની આલોચના પ્રતિક્રમણ વિગેરે કહું છે. ત્યારપછી આવશ્યક શિવાયના ૨૮ ઉત્કાલિક અને ૩૬ કાલિક શ્રુતનાં પણ નામ, તેની સદ્દશા અને તેના આરાધન અનારાધનથી લાગતા દોષોની આલોચના વિગેરે કહું છે. ત્યારપછી અંગગ્રવિષ્ટ દ્વાદશાંગી પણ તે જ રીતે

કહી છે. ત્યારપછી શ્રુતજ્ઞાન આપનાર આચાર્યને નમસ્કાર કરવા પૂર્વક પોતાના પ્રમાદનું મિથ્યાદુષ્કૃત દહને છેવટ શ્રુત-દેવતાની સ્તુતિ કરવા પૂર્વક પાદિક સ્ત્રવની સમાપ્તિ કરી છે. ત્યારપછી જ્ઞાનના અધિકાર આપી પાદિક ચાર જ્ઞાનના આપ્યાં છે. ત્યારપછી આહારના સુહતાલીશ દોષો બતાવ્યા છે.

ત્યારપછી શ્રમણ સૂત્ર કે જે પગામસલ્યાના નામથી પણ ઓઠલાય છે તે અતિ ઉપયોગી હોવાથી પાદિક સ્ત્રવની સાથે આપવામાં આવ્યું છે. તેમાં પ્રથમ નવકાર મંત્ર મળી કરેમિ મંતે કહી અરિહંતાદિક ચાર મંગલ, ચાર લોકોત્તમ અને ચાર શરણ અંગીકાર કરી દિવસ સંબંધી અતિચારનું પ્રતિક્રમણ અને પછી પ્રકામશય્યા, નિકામશય્યા વિગેરેનું પ્રતિક્રમણ દેખાડ્યું છે. પછી ગોચરીના અને સ્વાધ્યાયના અતિચારનું પ્રતિક્રમણ કર્યું છે. ત્યાર-પછી સંલેપથી અને વિસ્તારથી અતિચારો ગણાવી દટલે કે એક પ્રકારે અસંયમ, બે પ્રકારના બંધન, ત્રણ પ્રકારના દંડ, ગુપ્તિ, શલ્ય, ગૌરવ વિગેરે, ચાર પ્રકારના કપાય, સંજ્ઞા, વિકથા વિગેરે, એ રીતે અનુક્રમે એક એકની વૃદ્ધિ કરી તેવીશ આશાતનાઓ સુધીના અતિચારનું પ્રતિક્રમણ કર્યું છે. આ વધા મેદો બહુ જ સમજવા જેવા છે. પછી ચોવીશ તીર્થકરોને નમસ્કાર કરી જિન પ્રવચનને અનેક વિશેષણો આપી તેની સ્તુતિ કરી છે. પછી સંયમ, બ્રહ્મચર્ય વિગેરે ઉપાદેયનો સ્વીકાર અને અસંયમ, અબ્રહ્મચર્ય વિગેરે હેયનો ત્યાગ કરવા કહ્યું છે. છેવટ અઢી દ્વીપમાં વર્તતા સર્વ સાધુઓને વંદના કરી તથા સર્વ જીવોને ભિન્નભાવથી જ્ઞાતી શ્રમણ સૂત્ર ડીકા, અવચૂરી અને ભાષાંતરો સહિત જૂદી જૂદી સંસ્થાઓ તરફથી અનેક શૈલીમાં

આ પાદિક તથા શ્રમણ સૂત્ર ડીકા, અવચૂરી અને ભાષાંતરો સહિત જૂદી જૂદી સંસ્થાઓ તરફથી અનેક શૈલીમાં

છપાવી વહાર પાડવામાં આવેલાં છે. પરંતુ તેના પ્રાથમિક અભ્યાસી સાધુ સાધ્વીઓ અન્ય પ્રયાસે અને અન્ય સહાયથી આ સૂત્રો શબ્દાર્થ સહિત કંઠે કરી શકે એવો શુદ્ધ ગુજરાતી ભાષામાં લખાયેલો ટવો કે ચાલાવબોધ છપાયેલ કે લખેલ પ્રતરૂપે જોવામાં આવ્યો નથી, અને આવા સમયમાં તેવા સાધનની જાસ જરૂર છે એમ જાણી ગુરુણી શ્રી ગુલાબશ્રીજીની શિષ્યા સાધ્વીજી શ્રી લામશ્રીંએ શ્રી જૈન ધર્મ પ્રસારક સમાના શાસ્ત્રી જેઠાલાલ હરિભાઈ પાસે પોતાની રુબરુ વેસાડી અત્યંત સંતથી આ કામ કરાવ્યું છે. તેમાં મૂલ સૂત્રપાઠ પ્રાયઃ શ્રેષ્ઠી શ્રી દેવચંદ્ર લાલભાઈ જૈન પુસ્તકોદ્ધારની સંસ્થા તરફથી છપાયેલ સુરિ શ્રી યશોદેવ પ્રણીત વિવરણ (મોટી ટીકા) વાઠા શ્રી પાલિક સૂત્રને આધારે લખવામાં આવ્યો છે. છતાં ક્વચિત્ લખેલી જૂની પ્રતમાં તથા પરંપરાથી ચાલતા આવતા સાધુ સાધ્વીઓના મુલપાઠમાં કાંઈક તફાવત જણાયો છે તો તે પણ તે સ્થળે ટિપ્પણી રૂપે અથવા મૂલ સ્થળે કાંડસમાં વતાવ્યો છે, અથવા છોપેલ પ્રતનો પાઠ કાંડસમાં કે ટિપ્પણીમાં વતાવ્યો છે. સામાન્ય સંસ્કૃતના અભ્યાસીઓને સૂત્રભાષાના જ્ઞાન સાથે સહેલાઈથી અર્થ યાદ રહે તેટલા માટે ટીકા તથા અવતૂરિને અનુસારે મૂલ સૂત્રનીજ નીચે સંસ્કૃત છાયા મૂકવામાં આવી છે, અને તેની નીચે શુદ્ધ ગુજરાતી ભાષામાં મૂલસૂત્રનું એક એક પદ લઈ તેનો શબ્દાર્થ લખ્યો છે. તેમાં અન્વય પ્રમાણે વાક્યાર્થ કરવામાં અભ્યાસીઓને સરલતા થવા સારુ પ્રાયઃ અન્વય પ્રમાણે મૂલનાં પદો લીધાં છે, અને કોઈ ઠેકાણે લાંબા વાક્યમાં અભ્યાસીઓની ગુંચવણ દૂર કરવા માટે સંહાન્વય પણ રાખ્યો છે. આ પાલિક સૂત્રની મોટી ટીકામાં મૂલનો અર્થ ઘણો વિસ્તારથી વિદ્વાત ભરેલો આવ્યો છે, તે સર્વ અત્યંત ઉપયોગી છે, પરંતુ આ કાર્ય પ્રાથમિક અભ્યાસીઓ માટે કરેલું હોવાથી સંક્ષેપમાં અને જૈનકોમમાં ચાલતી આવતી સહેલી તથા સાંકેતિક ભાષામાં તેનો શબ્દાર્થ બહુ ઓછા જાણવા જેવી હકીકત

ટીકાને આધારે વનતા પ્રયાસે સંહિસ કરીને લાલી છે. તે પણ મૂલના શબ્દાર્થમાં ગુંચવણ નહીં આવવાની હાતર પ્રાયઃ મૂલનો શબ્દાર્થ લખાઈ ગયા પછી આપવામાં આવી છે. કોઈ ઠેકાણે ટીકામાં જે રીતે વ્યાख्या કરી હોય તો તેમાંથી સંદે- પના હેતુથી એક વ્યાख्या પણ કરવામાં આવી છે. જેમકે આઠમા પાનાના પહેલા પુષ્ટમાં મૂલનો પાઠ જે “ સર્વેસિં પાશાણં સર્વેસિં ભૂયાણં ” વિગેરે ચારે પદોનો એકજ અર્થ લખ્યો છે, અને બીજો અર્થ પણ ટીકામાં “ પ્રાણ દટલે વિકલેદ્રિય, મૂત દટલે વનસ્પતિકાય, જીવ દટલે પંચેદ્રિય અને સત્ત્વ દટલે વાર્કાના ચાર સ્થાવરો કહ્યા છે ” તે અમે લખ્યા નથી. વિગેરે.

પ્રથમ આ કાર્ય માત્ર એક પાલિક સૂત્ર માટેજ કરવાનો વિચાર હતો, પરંતુ તે સમયે અત્ર વિરાજમાન પ્રવર્તક મહારાજ શ્રી કાંતિવિજયજી મહારાજની પ્રેરણાથી સાબ્લીજી શ્રી લામશ્રીજીંઈ શ્રમણ સૂત્રનું કામ પણ અવચૂરિને આધારે તેવાજ ક્રમથી તૈયાર કરાવ્યું. આ વસ્ત્રે કાર્યમાં પ્રવર્તકજી મહારાજના મુખ્ય શિષ્ય મુનિવર ચતુરવિજયજી તથા પ્રશિષ્ય મુનિવર પુરયવિજયજીંઈ સારી મદદ આપી છે. તોપણ અમારી પૂછવા વિગેરેની હામીને લીધે અથવા મુઠ્ઠા તપાસવામાં થયેલા પ્રમા- દાદિકને લીધે જે કાંઈ અશુદ્ધિ રહી ગઈ હોય તે સુધારી લેવી અને અમોને તેની સૂચના આપવી કે જેથી બીજી આદૃષ્ટિ વચ્ચે તેનાપર લખ રહે.

મુઠ્ઠા સુધારતી વચ્ચે પ્રમાદના કારણથી એક જે મોટી ભૂલો થઈ છે તે મોટી ભૂલો વધી પ્રતોમાં અમે હાથે જ સુધારી લીધી છે, અને બીજી વાર્કાની નાની ભૂલોનું શુદ્ધિપત્ર આપ્યું છે. તે પર અમ્યાસીઓંઈ પૂરતું લખ આપવું.

શ્રી જૈનધર્મ પ્રસારક સભા—ભાવનગર.

આ અંથ છપાવવામાં નાણાની મદદ આપનારનાં નામ.

૫૦૦) ભાવનગર શ્રાવિકા

સમુદાયના અદ્યનિધિ વિગેરે તપ વચ્ચે આવેલ જ્ઞાનલાતાના.

૫૧) બાઈ સ્વરજ

૧૨) બાઈ મોતી

૨૫) બાઈ પુરી

૫) બાઈ અજવાલી

૨૫) બાઈ દીવાલી

૫) બાઈ ઉર્જી

૨૫) બાઈ ફૂલી

૧૦) બાઈ અનોપ

૧૬) બાઈ મણિ

૫) બાઈ શેવર

૧૬) બાઈ સમરથ

૧૦) બાઈ જડાવ

૧૫) બાઈ મણિ

૭) બાઈ નાથી

૭) બાઈ પોતી

૫) બાઈ કસ્તુર

૫) બાઈ રુકમણી

૫) બાઈ ધોલી

૫) બાઈ નવીબાઈ

૫) બાઈ કમર

૫) બાઈ અનોપ

૫) બાઈ શમક

૫) બાઈ નવલ

૫) બાઈ મોતી

૫) બાઈ મણી

અનુક્રમણિકા.

પત્રાંક. ૩ પાલિકા સ્વામણા ૪.

૧ શ્રીપાલિકા સ્ત્ર.

૨ સ્વામણા.

....

....

૧ ૪ આહારના ૪૭ દોષ.

....

૪૮ ૫ શ્રીશ્રમણ સ્ત્ર.

....

૪૬

૫૩

૫૭

शुद्धिपत्रं.

पत्रं.	पृष्ठ.	पंक्ति.	अशुद्ध.	शुद्ध.	पत्रं.	पृष्ठ.	पंक्ति.	अशुद्ध.	शुद्ध.
१	१	८	(सिद्धे अ)	(सिद्धे)	५२	१	३	मि	(मि)
२	२	७	प्रमाणे	प्रमाणे	५४	१	४	दोष	दोष
५	१	३	संसारपारि०	संसारपार०	५४	२	१२	लोमः	लोमः
६	१	१	एवा	एवो	५६	१	६	तस्य	तस्य
६	१	५	(अस्ययाए)	(अस्ययायाए)	६१	१	९	लेवावडे	लेवावडे क
६	२	६	(तिविहेण)	(तिविहेणं)	६३	२	६	कषायवडे	कषायवडे
८	२	४	आनुगामिकं । आनुगामिकं पारगामिकं	आनुगामिकं पारगामिकं	६५	२	१२	अठ	अठ
११	१	५	द्रव्येने	द्रव्येने	६६	२	१	सुधी	सुधी
१३	१	१३	अणं वा	अणुं वा	७१	२	१	विषयवाळं	विषयवाळं
१४	१	३	अदिआणो	अदिआदाणे	७१	२	१	(अंबंमं)	(अंबंमं)
४३	२	६	खड्गबाह्यम्	अङ्गबाह्यम्	७६	२	१३		

ॐ नमः सिद्धम् ।

पादिक सूत्र.

संस्कृतानुवाद सहित गुजरती भाषान्तर.

तित्थंकरे अ तित्थे, अतित्थसिद्धे अ तित्थसिद्धे अ । सिद्धे जिणे रिसी मह-रिसी य नाणं च वंदामि ॥ १ ॥
(तीर्थकरान् च तीर्थ अतीर्थसिद्धान् च तीर्थसिद्धान् च । सिद्धान् जिनान् ऋषीन् महर्षीन् च ज्ञानं च वन्दे॥)

(तीत्थंकरे अ)-अतीत, अनागत अने वर्तमान चोवीशीना जिनेश्वरोने, (तित्थे) तीर्थेने एटले जिनप्रवचने, (अ-
तित्थसिद्धे अ) तीर्थ प्रवर्त्यां पहेलां जेओ सिद्ध थया तेमने, (तित्थसिद्धे अ) तीर्थनी स्थापना थया पछी जेओ सिद्ध
थया तेमने, (सिद्धे अ) बाकीना तेर भेदे सिद्ध थया तेमने, (जिणे) भवस्थ केवळीओने, (रिसी) सर्व सामान्य सा-
धुओने, (महारिसी य) लब्धिवंत मुनिओने, (नाणं च)-मतिज्ञानादिक पांच ज्ञानने (वंदामि)-हुं वांटुं छुं. १.

जे य इमं गुणरथण--साथरमविराहिऊण तिण्णसंसार । ते मंगलं करित्ता, अहमवि आराहणाभिमुहो ॥ २ ॥
 (ये च इमं गुणरत्नसागरमविराध्य तीर्णसंसारः । तान् मङ्गलं कृत्वा अहमपि आराधनाभिमुखः ॥)
 (जे य) वळी जे महासुनिओ (इमं) आ (गुणरयणसायरं) पंच महाव्रतादिक गुणोरूपी रत्नोना समुद्रने (अवि-
 राहिऊण) नहि विराधीने एटले अखंड रीते पाळीने (तिष्ठसंसार)--संसाररूपी सागरने तरी गया छे (ते) ते महासुनि-
 ओने (मंगलं) मंगलरूप (करित्ता) करीने (अहमवि) हुं पण (आराहणाभिमुहो) मोक्षमार्गनी आराधना करवामां
 समुख थयो छे. २.

मम मंगलमरिहंता, सिद्धा साहू सुयं च धम्मो अ । खंती गुत्ती मुत्ती, अज्जवया मद्दवं चेव ॥ ३ ॥
 (मम मङ्गलम् अर्हन्तः सिद्धाः साधवः श्रुतं च धर्मः च । क्षान्तिः शुद्धिः मुक्तिः आर्जवता मार्दवं चैव ॥)
 (अरिहंता)--चोत्रीश अतिशयो सहित तथा आठ कर्म रहित एवा श्री अरिहंत प्रभु, तथा (सिद्धा) सिद्धो, तथा
 (साहू)--साधुओ, तथा उपलक्षणी सर्व आचार्यो अने उपाध्यायो, तथा (सुयं च) श्रुतज्ञान, तथा (धम्मो अ)
 अहिंसादिक धर्म, तथा (खंती) क्षमा एटले क्रोधनो त्याग, तथा (गुत्ती) शुद्धि एटले संलीनता, तथा (मुत्ती) मुक्ति एटले
 निर्लोभता, तथा (अज्जवया) आर्जवता एटले सरलता-मायानो त्याग, तथा (मद्दवं) मार्दव एटले माननो त्याग-निर-
 भिमानीपणुं, (चेव) निश्चे, आ नव पदो (मम) मारा प्रत्ये (मंगलं) मंगल करनार थाओ. ३.

लोगम्भि संजया जं, करिति परमरिसिदेसिअमुआरं । अहमवि उवअिद्धो तं, महव्वयउच्चारणं काउं ॥ ४१ ॥

(लोके संघताः यां कुर्वन्ति परमर्षिदेशिताम् उदाराम् । अहमपि उपस्थितः तां महाव्रतोच्चारणं कर्तुम् ॥)

(लोगम्भि) तिद्धो लोकने विपे (संजया) संयमधारी मुनिओ (परमरिसिदेसिअं) परम ऋषि जे तीर्थकरो अने गणधरो तेओए कहेला तथा (उआरं) उदार एटले प्रधान एवा (जं) जे पंचमहाव्रतना उचारतेने (करिति) करे छे, (तं) ते (महव्वयउच्चारणं) महाव्रतोना उचारने (काउं) करवा माटे (अहमवि) हुं पण (उवअिद्धो) उद्यमवंत थयो छुं. ४.

सूत्रं—से किं तं महव्वयउच्चारणा ? महव्वयउच्चारणा पंचविहा पन्नत्ता राइभोअणवेरमण छट्ठा ॥

(अथ किं तत् महाव्रतोच्चारणा ? महाव्रतोच्चारणा पञ्चविधा प्रज्ञप्ता रात्रिभोजनविरमणषष्ठा ॥)

अहीं शिष्य प्रश्न करे छे के—हे गुरुमहाराज ! (से) हवे (तं) ते (महव्वयउच्चारणा) महाव्रतोना उच्चार (किं) शुं वस्तु छे ? अर्थात् तेना केटला प्रकार छे ? गुरुमहाराज उत्तर आपे छे के—हे शिष्य ! (महव्वयउच्चारणा) महाव्रतोना उच्चार (पंचविहा) पांच प्रकारे (पन्नत्ता) कहाँ छे, तथा (राइभोअणवेरमणछट्ठा) रात्रिभोजनथी जे विरमणुं ए छठो प्रकार छे.

हवे पंच महाव्रत अने छहुं रात्रिभोजनविरमणव्रत कहे छे.

१ 'का २ सा' इति वा संस्कारः

सू०—तं जहा—सव्वाओ पाणाइवायाओ वेरमणं १ । सव्वाओ मुसावायाओ वेरमणं २ । सव्वाओ अदिन्नादाणाओ वेरमणं ३ । सव्वाओ मेहुणाओ वेरमणं ४ । सव्वाओ परिग्गहाओ वेरमणं ५ । सव्वाओ राइभोयणाओ वेरमणं ॥ ६ ॥

(तथथा—सर्वस्मात् प्राणातिपातात् विरमणं १ । सर्वस्मात् मृषावादात् विरमणं २ । सर्वस्मात् अदत्तादानात् विरमणं ३ । सर्वस्मात् मैथुनात् विरमणं ४ । सर्वस्मात् परिग्रहात् विरमणं ५ । सर्वस्मात् रात्रिभोजनात् विरमणं ॥ ६ ॥)

(तं जहा) ते आ ग्र्याणे—(सव्वाओ) सर्व प्रकारे अथवा सर्व प्रकारना (पाणाइवायाओ) प्राणातिपातं थकी एटले जीवहिंसा थकी (वेरमणं) विरमणं—निवर्तणं—पाछं फरडुं १. (सव्वाओ) सर्व प्रकारे अथवा सर्व प्रकारना (मुसावायाओ) मृषावाद थकी एटले जूडं बोलवा थकी (वेरमणं) विरमणं २. (सव्वाओ) सर्व प्रकारे अथवा सर्व प्रकारना (अदिन्नादाणाओ) अदत्तादान थकी एटले चोरी करवा थकी (वेरमणं) विरमणं ३. (सव्वाओ) सर्व प्रकारे अथवा सर्व प्रकारना (मेहुणाओ) मैथुन थकी (वेरमणं) विरमणं ४. (सव्वाओ) सर्व प्रकारे अथवा सर्व प्रकारना (परिग्गहाओ) धनधान्यादिक बाह्य अने रागद्वेष रूपी अभ्यन्तर परिग्रह थकी (वेरमणं) विरमणं ५. (सव्वाओ) सर्व प्रकारे अथवा सर्व प्रकारना (राइभोयणाओ) रात्रिभोजन थकी (वेरमणं) विरमणं ६.

सू०—तत्थ खलु पढमे भंते महव्वए पाणाइवायाओ वेरमणं, सब्बं भंते पाणाइवायं पच्च-
 खामि, से सुहमं वा बायरं वा तसं वा थावरं वा नेव सयं पाणे अइवाएज्जा, नेवन्नेहिं पाणे अइ-
 वायाविज्जा, पाणे अइवायंते वि अन्ने न समणुजाणामि, जावज्जीवाए तिविहं तिविहेणं मणेणं
 वायाए काएणं न करेमि, न कारवेमि, करंतं पि अन्नं न समणुजाणामि, तस्स भंते पडिक्कमामि
 निंदामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि ॥

(तत्र खलु प्रथमे भदन्त महाव्रते प्राणतिपातात् विरमणं, सर्वं भदन्त प्राणतिपातं प्रत्याख्यामि,
 अथ (तद्यथा) सूक्ष्मं वा बादरं वा असं वा नैव स्वयं प्राणान् अतिपातयामि, नैवान्यैः प्राणान्
 अतिपातयामि, प्राणान् अतिपातयतोऽपि अन्यान् समनुजानामि, यावज्जीवं त्रिविधं त्रिविधेन मनसा
 वाचा कायेन न करोमि, न कारयामि, कुर्वन्तमपि अन्यं न समनुजानामि, तस्य भदन्त प्रतिक्रमामि
 निन्दामि गृहीमि आत्मानं व्युत्सुजामि ॥)

(तत्थ) तिहां (खलु) निश्चे (भंते) हे भगवंत (पढमे) पहेला (महव्वए) महाव्रतने विपे (पाणाइवायाओ)
 प्राणतिपात थकी (वेरमणं) विरमणं, एम भगवंते कहुं छे. तेथी (भंते) हे भगवन् (सब्बं पाणाइवायं) सर्वं प्राणति-
 पातने एटले जीवोना विनाशने (पच्चरकामि) हुं वर्जुं छुं. (से) ते जीवो आ प्रमाणे जाणवा—(सुहमं वा) सूक्ष्म एटले

जे जीवो चर्मचक्षुथी देखाय नहीं ते (बायरं वा) अथवा बादर एटले जे जीवो चर्मचक्षुथी देखाय ते (तसं वा) तस एटले जेओ टाढ तडकाथी तस पामे अने हाली चाली शके ते (थायरं वा) स्थावर एटले जे हाली चाली न शके एवा पृथ्वीकाय, अपकाय, तेजस्काय, वायुकाय अने वनस्पतिकाय. (पाणे) आ उपर कहेला चार प्रकारना जीवोने (सयं) हुं पोते (नेव अइवाएज्जा) नहींज विनाश करूं, तथा (पाणे) ते जीवोने (अबेहिं) बीजा पासे (नेव अइवायाविज्जा) नहींज विनाश करावुं, तथा (पाणे) ते जीवोने (अइवायंते वि) विनाश करता एवा पण (अन्ने) बीजाओने (न समणु- जाणामि) अनुमोदना न करूं-सारा न जाणुं. क्यां सुधी ? तो के (जावजीवाए) जावजीव सुधी एटले हुं जीवुं त्यांसुधी. (तिविहं) त्रिविधने (तिविहेणं) त्रिविधे करीने एटले (मण्णं) मनवडे (वायाए) वाणीवडे (काएणं) कायावडे (न करेमि) हिंसा नहीं करूं (न कारवमि) नहीं करावुं (करंतं पि अन्नं) हिंसा करता एवा पण बीजाने (न समणुजाणामि) नहीं अनुमोदना करूं. (तस्स) ते हिंसा संबंधि पापने (भंते) हे भगवन् (पडिक्कमामि) हुं पडिक्कमुं छुं एटले तेनाथी पाव्खो फरूं छुं, (निंदामि) आत्मानी साक्षीए ते पापने निंदुं छुं, (गरिहामि) गुरुनी समन्न गर्हूं करूं छुं, (अप्पाणं वोसि- रामि) तेवा पापकारी मारा आत्माने वोसरावुं छुं एटले विविध प्रकारे तजुं छुं.

सू०—से पाणाइवाए चउव्विहे पन्नत्ते, तं जहा-दव्वओ खित्तओ कालओ भावओ । दव्वओ रणं पाणाइवाए व्वसु जीवनिकाएसु, खेत्तओ रणं पाणाइवाए सव्वलोए, कालओ रणं पाणाइवाए दिया.

वा राश्रो वा, भावओ णं पाणाइवाए रागेण वा दोसेण वा ॥

(स प्राणातिपातः चतुर्विधः प्रज्ञप्तः, तद्यथा—द्रव्यतः क्षेत्रतः कालतः भावतः । द्रव्यतः णं प्राणातिपातः षट्सु जीवनिकायेषु, क्षेत्रतः णं प्राणातिपातः सर्वलोके कालतः णं प्राणातिपातः दिवा वा रात्रौ वा, भावतः णं प्राणातिपातः रागेण वा द्वेषेण वा ॥)

(से) ते (पाणाइवाए) प्राणातिपात एटले जीवनो विनाश (चउव्विहे) चार प्रकास्वाळो (पसुत्ते) श्री वीतरागे कह्यो छे. (तंजहा) ते चार प्रकार आ प्रमाणे—(दव्वओ) द्रव्यथी एटले द्रव्यने आश्रीने (खित्तओ) क्षेत्रथी एटले क्षेत्रना प्रधानपणने आश्रीने (कालओ) कालथी एटले कालने आश्रीने तथा (भावओ) भावथी एटले भावने आश्रीने. तेमां (दव्वओ णं) द्रव्यने आश्रीने (पाणाइवाए) प्राणातिपात ते के जे (छसु) पृथ्वीकाय १, अप्काय २, तेजस्काय ३, वायुकाय ४, वनस्पतिकाय ५ अने त्रसकाय ६ ए छए (जीवनिकाएसु) जीवोनी निकायने विषे थाय छे, तथा (खित्तओणं) क्षेत्रने आश्री (पाणाइवाए) जीवहिंसा ते के जे (सव्वलोए) चौद राज प्रमाण सर्व लोकने विषे थाय छे. तथा (कालओणं) कालने आश्रीने (पाणाइवाए) प्राणातिपात ते के जे (दिया वा राओ वा) दिवसने विषे अने रात्रिने विषे थाय छे. तथा (भावओ णं) भावने आश्रीने (पाणाइवाए) प्राणातिपात ते के जे (रागेण वा दोसेण वा) रागे करीने तथा द्वेषे करीने थाय छे.

आ प्रमाणे प्राणातिपातना भेदो कहा. हवे तेज प्राणातिपात अतीतकाळे एटले धर्म पाम्या पहेलां करायेल होय तेनी विशेष निंदा करवा माटे कहे छे—

सू०-जं० माए इमस्स धम्मस्स केवलपिन्नत्तस्स अहिंसालक्खणस्स सच्चाहिट्ठियस्स विणयमूलस्स खंतिप्पहाणस्स अहिरन्नसोवन्निग्रयस्स उवसमपभवस्स नवबंभचेरगुत्तस्स अपयमाणस्स भिक्खा-
 वित्तिअस्स कुक्खीसंबलस्स निरग्गिसरणस्स संपक्खालियस्स चत्तदोसस्स गुणगाहियस्स
 निव्वियारस्स निव्वितीलक्खणस्स पंचमहव्वयजुत्तस्स असंनिहिसंचयस्स अविंसंवाइयस्स संसारपा-
 गामिअस्स निव्वारणगमणपज्जवसाणफलस्स, पुब्बिं अणयाए असवणयाए अबोहिए अणभिगमेण,
 अभिगमेण वा पमाएण रागदोसपडिबद्धयाए बालयाए मोहयाए मंदयाए किडुयाए तिगारवगसूयाए
 चउक्कसाओवर्गएण पंचिदिओवसट्ठेण पडुपन्नभारियाए सायासोक्खमणुपालंयतेण इहं वा भवे
 अन्नेसु वा भवगहणेसु पाणाइवाओ कओ वा काराविओ वा कीरंतो वा परेहिं समणुद्वाओ तं
 निंदामि गरिहामि तिविहं तिविहेणं मणेणं वायाए काएणं ॥

(यो मया अस्य धर्मस्य केवलप्रज्ञप्तस्य अहिंसालक्षणस्य सत्याधिष्ठितस्य विनयमूलस्य चान्तिप्रधानस्य

* जं पि य माए इति वा.

अहिरण्यसौवर्णिकस्य उपशमप्रभवस्य नवब्रह्मचर्यगुप्तस्य अपचमानस्य भिक्षावृत्तिकस्य कुक्षिशम्यलस्य निरग्निशरणस्य संप्रक्षालिकस्य स्तन्यक्षुद्रोषस्य गुणग्राहिकस्य निर्विकारस्य निर्वृत्तिलक्षस्य पञ्चमहाव्रत-युक्तस्य असन्निधिसंचयस्य अविस्वादिनः संसारपारिगामिकस्य निर्वाणगमनपर्यवसानफलस्य, पूर्वम् अज्ञानतया अश्रवणतया अबोध्या अनभिगमेन, अभिगमेन वा प्रमादेन रागद्वेषप्रतिबद्धतया बालतया मोहतया मन्दतया क्रीडतया त्रिगौरवगुरुक्तया चतुःकषायोपगतेन पञ्चेन्द्रियोपवशात्तेन प्रत्युत्पन्नभारि-तया सातसुखमनुपालयता, इह वा भवे अन्येषु वा भवग्रहणेषु प्राणानिपातः कृतो वा कारितो वा क्रि-यमाणो वा परैः समनुज्ञातः, तं निन्दामि गह्रीमि त्रिविधं त्रिविधेन मनसा वाचा कायेन)

(जं) जे-प्राणातिपात (मए) में (इमस्स धम्मस्स) आ बावीश विशेषणवालो धर्म पाम्यानी (पुब्बि) पहलेलो एटले धर्म अंगिकार कर्या पहलेलो अज्ञानादिक चार कारणोए करीने तथा धर्म अंगीकार कर्या पछी प्रमादादिक अग्यार कार-णोए करीने कर्यो होय तेने हुं निंदुं छुं. ए प्रमाणे आ सूत्रनो संबंध छे..

हवे प्रथम धर्मना बावीश विषेणोनो अर्थ आ प्रमाणे.—

धर्म केवो ? (केवलपन्नत्तस्स) केवळी भगवते प्ररुपेलो एटले उपदेश करेलो १, तथा (अहिंसालक्षणस्स) अहिंसा एटले प्राणीनुं रखण तेज छे लक्षण जेनुं एवो २, तथा (सचाहिद्वियस्स) सत्य वचन वडे आश्रित करायेलो एटले व्याप्त ३,

* त्यक्तद्वेषस्य इति वा.

તથા (વિણયમૂલસ્સ) વિનય છે મૂલ કારણ જેનું એટલે વિનયથી ઉત્પન્ન થયેલો ૪, તથા (સંતિપ્પહાણસ્સ) હમા છે પ્રધાન જેમાં એવો ૫, તથા (અહિરક્કસોવનિયસ્સ) નથી હિરણ્ય એટલે રૂપું અને સુવર્ણ એટલે સુવર્ણના અલંકાર વિગેરે જેમાં અર્થાત્ ઉપલક્ષણથી સર્વ પરિગ્રહ રહિત એવો ૬, તથા (ઉપસમપભવસ્સ) ઉપશમ એટલે ઇન્દ્રિય અને નોંદ્રિય (મન) નો જય, તેનાથી ઉત્પત્તિ છે જેની એવો ૭, તથા (નવબંધચરુત્તસ્સ) નવ પ્રકારની બ્રહ્મચર્યની ગુપ્તિથી ગુપ્ત (સહિત) એવો ૮, તથા (અપયમાણસ્સ) નથી પચન ક્રિયા જેમાં એવો એટલે કે પચનાદિક આરંભ રહિત ૯, તેથી કરીનેજ (મિરકાવિત્તિસ્સ) મિદ્ધા વડે આજીવિકા છે જેમાં એવો ૧૦, તથા (કુલ્લિકસંબલસ્સ) કુલ્લિ એટલે ઉદરને વિષે જ શંબલ એટલે માતું છે જેમાં અર્થાત્ જેમાં કુલ્લિની બહાર કોઈ પણ સ્થાવાનું રાક્ષી શકાતું નથી એવો ૧૧, તથા (નિરગ્ગિસરણસ્સ) શીતાદિકને દૂર કરવા માટે નથી અગ્નિનું શરણ લેવાતું જેમાં એવો ૧૨, તથા (સંપક્કાલિયસ્સૈ) કર્મ રૂપી મળને સમ્યક્ પ્રકારે પચાલનાર એટલે શુદ્ધ કરનાર એવો ૧૩, તથા (ચચ્ચદોસસ્સૈ) ત્યાગ કર્યો છે મિથ્યાત્વ અજ્ઞાન વિગેરે દોષો જેણે એવો અથવા ત્યાગ કર્યો છે દ્વેષ જેમાં એવો ૧૪, એજ કારણ માટે (ગુણગાહિયસ્સ) ગુણોને ગ્રહણ કરવાના સ્વભાવવાળો ૧૫, તથા (નિન્વિયારસ્સ) ગયો છે—નાશ પામ્યો છે વિકાર એટલે કામનો ઉન્માદ જેમાંથી એવો ૧૬, તથા (નિવિત્તીલરક્કણસ્સ) નિર્વૃત્તિ એટલે સર્વ સાવધયોગની વિરતિ છે લક્ષણ (સ્વરૂપ) જેનું એવો ૧૭, તથા (પંચમહવ્વયજુત્તસ્સ) પાંચ મહાવ્રતોંફ કરીને યુક્ત એવો ૧૮, તથા (અસંનિહિસંચયસ્સ) સાધુએ પોતાની પાસે કોઈ પણ (મોદક, ઉદક, સ્વજુર, હરંડે વિગેરે) પદાર્થોનો સંચય રાક્ષી શકાતો નથી જેમાં એવો ૧૯, તથા (અવિસંવાદ્યસ્સ) વિસંવાદ રહિત એટલે જેમાં કોઈ પણ પ્રકારનો હઠ કદાગ્રહ વિગેરે

વિસંવાદ નથી એવા, અથવા સાચી યુક્તિથી જોનો બાધ થતો નથી એવો ૨૦, તથા (સંસારપારગામિસ્સ) જે સંસાર રૂપી સસુદ્રનો પાર પમાડનાર છે એવો ૨૧, તથા (નિવ્વાણગમણપણ્ણવસાણફલેસ્સ) મોક્ષની પ્રાપ્તિ રૂપી છેલ્લું છે ફલ જેનું એવો અર્થોત્ આ ધર્મ સર્ગાદિકનું સુલ આપી છેવટ મોક્ષરૂપ ફલને આપનાર છે. ૨૨.

ધર્મ અંગીકાર કર્યા પહેલાં જે અજ્ઞાનતાદિક ચાર કારણો કરીને પ્રાણાતિપાતનો સંભવ છે તે ચાર કારણો વતાવે છે.—

(અસચ્ચાઈ) અજ્ઞાનપણાઈ કરીને ૧, તથા (અસવચ્ચાઈ) સદ્ગુરુના મુલ્લથી નહીં સાંભળવાવડે કરીને ૨, અથવા સાંભળ્યા છતાં પણ (અવોહિઈ) અવોધવડે કરીને ૩, તથા (અસવચ્ચાઈ) ધર્મનું સ્વરૂપ ન જાણવા વડે કરીને ૪, અથવા વ્યવહારથી શ્રવણ અને વોધ છતાં પણ (અણભિંગમેણ) સમ્યક્પણે ધર્મને નહીં અંગીકાર કરવા વડે કરીને ૫, જે પ્રાણાતિપાત મારા વડે કરાયો હોય તેનો ત્યાગ કરું છું. એમ સંબંધ જાણવો.

(અભિગમેણ વા) અથવા ધર્મ અંગીકાર કર્યા છતાં પણ અગ્યાર કારણો વડે પ્રાણાતિપાતનો સંભવ છે, તે અગ્યાર કારણો કહે છે—(પમાઈણ) મધ્ય વિષયાદિક પ્રમાદે કરીને ૧, તથા (રાગદોસપહિવદ્ધાઈ) રાગ અને દ્વેષના પ્રતિબંધ વડે ૨, તથા (ચાલ્યાઈ) ચાલકપણા વડે ૩, તથા (અજ્ઞાનપણાઈ) અજ્ઞાનપણાઈ કરીને ૪, તથા (મોહ્યાઈ) મોહ ૫, તથા (ચિત્તની વ્યાકુલતા) અથવા મોહનીય કર્મનું આધીનપણું તેણે કરીને ૬, તથા (મંદ્યાઈ) મંદપણાઈ કરીને ૭, તથા (કિહ્યાઈ) ક્રૂતાદિક ક્રીડા કરવા વડે કરીને ૮, તથા (તિગા-કાયાની જડતાઈ) કરીને ૯, તથા (આલસપણાઈ) કરીને ૧૦, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૧૧, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૧૨, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૧૩, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૧૪, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૧૫, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૧૬, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૧૭, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૧૮, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૧૯, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૨૦, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૨૧, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૨૨, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૨૩, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૨૪, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૨૫, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૨૬, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૨૭, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૨૮, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૨૯, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૩૦, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૩૧, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૩૨, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૩૩, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૩૪, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૩૫, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૩૬, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૩૭, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૩૮, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૩૯, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૪૦, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૪૧, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૪૨, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૪૩, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૪૪, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૪૫, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૪૬, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૪૭, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૪૮, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૪૯, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૫૦, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૫૧, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૫૨, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૫૩, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૫૪, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૫૫, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૫૬, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૫૭, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૫૮, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૫૯, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૬૦, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૬૧, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૬૨, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૬૩, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૬૪, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૬૫, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૬૬, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૬૭, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૬૮, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૬૯, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૭૦, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૭૧, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૭૨, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૭૩, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૭૪, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૭૫, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૭૬, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૭૭, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૭૮, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૭૯, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૮૦, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૮૧, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૮૨, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૮૩, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૮૪, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૮૫, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૮૬, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૮૭, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૮૮, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૮૯, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૯૦, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૯૧, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૯૨, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૯૩, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૯૪, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૯૫, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૯૬, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૯૭, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૯૮, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૯૯, તથા (આરુપણાઈ) કરીને ૧૦૦.

૭, તથા (ચતુક્કસાઓવર્ગણ) ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ એવાર કથાયના ઉદયને વશ થવા વડે કરીને ૮, તથા (પંચિ-
દિઓવસંદેશ) સ્પર્શનાદિક પાંચ ઇન્દ્રિયોના વશવર્તિપણાથી ગ્રાસ થયેલું જે આર્તધ્યાન તે વડે કરીને ૯, તથા (પદુપક્ષમા-
રિયોં) ઉત્પન્ન થયેલો જે કર્મનો ભાર તેણે કરીને અર્થાત્ કર્મના ગુરુપણાએ કરીને ૧૦, તથા (સાયાસોક્ષ્મમણુપોલયંતેણ)
સાતેવેદનીય કર્મના ઉદયથી ઉત્પન્ન થયેલું જે સુલ્લ તેને ભોગવવામાં આસક્ત થવા વડે કરીને ૧૧.

આ ઉપર કહેલા ચાર અને અગ્યાર કારણોને લીધે (ઈંદ્ર વા મહે) આ મવને વિષે અથવા (અનેસુ વા મવગ્ગણેસુ)
બીજા એટલે આ મવથી પહેલાના મવોને વિષે (પાણાહવાઓ) જે પ્રાણાતિપાત (કઝો વા) મેં કર્યો હોય, અથવા (કારા-
વિઓ વા) બીજા પાસે કરાવ્યો હોય, અથવા (કીરંતો વા પેરેહિં) બીજાએ કરાતો થકો (સમણુન્નાઓ) મેં અનુમોદ્યો હોય
એટલે સારો કહ્યો હોય (તં) તેવા પ્રાણાતિપાતને (નિંદામિ) હું મારા આત્માની સાચીએ નિંદું છું, (ગરિહામિ) ગુરૂની સમન્ન
ગર્હી કરું છું. (તિવિહં) કરું, કરાવું, અનુમોદું એમ ત્રણ પ્રકારના પ્રાણાતિપાતને (તિવિહેણ) ત્રણ પ્રકારે એટલે (મથેણં)
મનવડે (વાયાએ) વાચાવડે તથા (કાણં) કાયાવડે હું નિંદું ગઈ છું.

હવે ત્રણ કાલ સંબંધી પ્રાણાતિપાતની વિરતિને પ્રતિપાદન કરતા સતા કહે છે.—

સૂ૦—અર્હયં નિંદામિ, પદુપન્નં સંવરેમિ, અણાગયં પચ્ચરકામિ સઙ્ગં પાણાહવાયં ॥

(અતીતં નિન્દામિ, પ્રત્યુત્પન્નં સંઘુણેમિ, અનાગતં પ્રત્યાહ્યામિ સર્વં પ્રાણાતિપાતમ્)

(અર્હયં) અતીતકાલે—ભૂતકાલે કરેલા (સઙ્ગં) સૂત્રમ તથા સ્થૂલ સર્વ (પાણાહવાયં) પ્રાણાતિપાતને (નિંદામિ)

हुं निंदुं छुं, (पट्टपत्रं) वर्तमानकाले संभवता-थता सर्वं प्राणातिपातने (संवरेमि) हुं संवरं छुं-निवारं छुं, (अणायगं) अनागत एदले भविष्य काल संबंधी सर्वं प्राणातिपातने (पञ्चरकामि) पञ्चखुं छुं-निषेधुं छुं.

आ उपर कहेला अनागत प्रत्याख्यानने विशेष प्रकारे कहे छे—

सू०-जावजीवाए अणिसिस्सओ हं नेव सयं पाणे अइवाएज्जा, नेवन्नेहिं पाणे अइवायावेज्जा, पाणे अइवायंते वि अन्ने न समणुज्जाणमिं ॥

(यावजीवम् अनिश्चितोऽहं नैव स्वयं प्राणान् अतिपातयामि, नैवान्यैः प्राणान् अतिपातयामि, प्राणान् अतिपातयतः अपि अन्यान् न समनुजानामि)

(अणिसिस्सओ) अनिश्चित एदले आलोक तथा परलोकनी आशंसा रहित एवो (हं) हुं (जावजीवाए) जावजीव सुधी (सयं) पोते (पाणे) प्राणेनो (नेव) नहींज (अइवाएज्जा) विनाश करूं. (अन्नेहिं) बीजा पासे (पाणे) प्राणेनो (नेव) नहींज (अइवायावेज्जा) विनाश करावूं. (पाणे) प्राणेनो (अइवायंते वि) विनाश करता एवा पण (अन्ने) बीजाओने (न समणुज्जाणमि) हुं सारा नहीं मानूं.

कोनी साक्षीए हुं आ पञ्चखण करूं छुं ? ए शंका उपर अरिहंतादिक पांचनी साक्षी बतावे छे.—

सू०—तं जहा-अरिहंतसस्किअं ? सिद्धसस्किअं ? साहुसस्किअं ? देवसस्किअं ? अप्सस्किअं ? ॥

(तद्यथा-अर्हत्साक्षिकं ? सिद्धसाक्षिकं २ साधुसाक्षिकं ३ देवसाक्षिकं ४ आत्मसाक्षिकम् ५)
 (तं जहा) ते आ प्रमाणे—(अरिहंतसाक्षिञ्च) अरिहंतनी साक्षीए १, तथा (सिद्धसाक्षिञ्च) पंदर भेदना जे
 सिद्धो तेमनी साक्षीए २, तथा (साहससिद्धिञ्च) साधु एटले महासुनिओ तथा उपलक्षणी आचार्ये अने उपाध्याय तेमनी
 साक्षीए ३, तथा (देवसाक्षिञ्च) समकितदृष्टि जे भुवनपति आदिक देवो तेमनी साक्षीए ४, तथा (अप्यसाक्षिञ्च) विर-
 तिना परिणामवाळो जे मारो पोतानो आत्मा तेनी साक्षीए ५ हुं आ पच्चख्खाण करंछुं.

अहीं कोइ शंका करे के—पोते अने साक्षी ए वने प्रत्यक्ष होय तो ज आ लोकमां साक्षीनो व्यवहार कही शकाय छे.
 अहीं तो सिद्ध भगवान अतींद्रिय होवार्थी तेमनी साक्षी शी रीते कहेवाय ? तेनो जवाब ए छे जे—पच्चख्खाण करनारनी मति
 श्रुतज्ञानथी वासित थयेली होवार्थी ते तेना स्वरूपने जाणे छे तेथी तेने भावनी कल्पनाए करीने ते सिद्धो प्रत्यक्ष जेवा ज छे.
 तेथी तेओनी साक्षी कही शकाय छे. तथा आ क्षेत्र अने अन्य क्षेत्रमां वर्तता तीर्थकरो अने सुक्तिमां रहेला सिद्धो केवलज्ञान
 रूपी चक्षुवडे पच्चख्खाण करनारना पच्चख्खाणने जोइ ज रहा छे. तेमज भुवनपति आदिक देवो जिनचैत्य विगेरेना अधि-
 ष्ठायक होवार्थी अथवा तिच्छीलोकमां विचरता देवो चैत्यंदनादिक करवा आवेला होवार्थी समीपे होय छे अथवा पोताने
 स्थाने रहा छतां पण कथंचित् द्वीप समुद्रो प्रत्ये अवधिज्ञाननो प्रयोग करता होय छे तेथी तेओ पण साक्षी थइ शके छे.

आ प्रमाणे पच्चख्खाण करवार्थी हुं थाय छे ते कहे छे.—

सू०—एवं भवइ भिष्कू वा भिमखुणी वा संजयविरयपडिहपच्चक्कायपावकम्भे दिआ वा

रात्रौ वा एगत्रौ वा परिसानत्रौ वा सुत्ते वा जागरमाणे वा ॥

(एवं भवति भिक्षुः वा भिक्षुकी वा संयतविरतप्रतिहतप्रत्याख्यातपापकर्मा दिवा वा रात्रौ वा पर्ष-
द्रत्नौ वा सुप्तौ वा जाग्रत् वा ॥)

(एवं) ए प्रमाणे एटले पूर्वे कक्षा प्रमाणे प्रत्याख्यान करवाथी (भिरक्क वा) साधु अथवा (भिरक्कणी वा) साध्वी (दिआ
वा) दिवसे अथवा (रात्रौ वा) रात्रे, (एगत्रौ-र्वी-) एकला होय अथवा (परिसानत्रौ वा) पर्षदामां-साधु के साध्वीना
समुदायमां रहेल होय, (सुत्ते वा) सुता होय अथवा (जागरमाणे वा) जागता होय तो पण ते (संजय) सतर प्रकारना
संयम सहित होय छे, तथा (विरय) विविध प्रकारे वार प्रकारना तपने विपे रक्त-तत्पर होय छे, तथा (पडिहयं)
स्थितिनी हानि करवाथी ग्रंथिनो भेद करीने विनाश पमाडयुं छे अने (पचरकाय) हेतुना अभावथी फरी नहीं वधवा वडे
दूर कर्नु छे (पावकम्मे) ज्ञानावरणीयादिक पापकर्म जेणे एवो थाय छे. अर्थात् प्राणातिपातनुं प्रत्याख्यान करनार साधु
तथा साध्वी निरंतर संयमवाळा, विरतिवाळा अने पापकर्म रहित थाय छे.

प्राणातिपातनी विरतिनी न स्तुति करे छे.—

सू०—एस खलु पाणाइवायस्स वेरमणे हि ए सुहे खमे निस्सेसिए आणुगामिए, सब्वेसिं पा-
णाणं सब्वेसिं भूयाणं सब्वेसिं जीवाणं सब्वेसिं सत्ताणं अदुक्कणयाए असोयणयाए अजूरणयाए

अतिपण्यायाए अपीडण्यायाए अपरियावण्यायाए अणोदवण्यायाए, महत्थे महागुणे महागुणे महापुरि-
साणुचिन्ने परमरिसिदेसिए पसत्थे, तं दुक्कक्याए कम्मक्याए मोक्क्याए बोहिलाभाए संसारु-
त्तारणाए त्ति कहु उवसंपज्जित्ताणं विहरामि ॥

(इदं खलु प्राणातिपातात् विरमणं हितं सुखं क्षमं निःश्रेयसिकम् आनुगामिकं सर्वेषां प्राणानां सर्वेषां
भूतानां सर्वेषां जीवानां सर्वेषां सत्त्वानाम् अदुःखनतया अशोचनतया अजरणतया अतेपनतया अपीडन-
तया अपरितापनतया अनद्रावणतया, महार्थं महागुणं महानुभावम् महापुरुषानुचीर्णम् परमर्षिदेशितं
प्रशस्तं, तत् दुःखक्षयाय कर्मक्षयाय मोक्षाय बोधिलाभाय संसारोत्तारणाय इति कृत्वा उपसंपद्य विहरामि)

(एस) आ (खलु) निश्चे (पाणाइवायस्स) प्राणातिपातयकी (वेरमणं) जे विरमणुं ते (हिए) पथ्य भोजननी
जेम हित एटले कल्याणने करनारं छे, तथा (सुहे) तरस्याने शीतळ जळपाननी जेम सुख करनारं छे, तथा (खमे)
शुक्त—उचित स्वरूपवाळं छे, तथा (निस्सेसिए) मोक्षनुं कारण होवाथी निःश्रेयस रूप छे, तथा (आणुगामिए) आनु-
गामिक एटले उत्तरोत्तर भवोमां सुखनो अलुबंघ करनारं छे, आ व्रत एवा प्रकारनुं केम छे ? तेना उत्तरमां कहे छे.—के
(सव्वेसिं पाणाणं) सर्व पंचेंद्रिय प्राणीओने (सव्वेसिं भूयाणं) सर्व भूत—एकेंद्रियोने (सव्वेसिं जीवाणं) सर्व जीवोने
एटले देव, नारकी उत्तम नर अने असंख्य वर्षना आयुष्यवाळा नरतिर्यचोने तथा (सव्वेसिं सत्ताणं) सर्व सत्त्वोने

एटले सोपक्रम आयुष्यवाळा नरतिर्येचो अने विकलेंद्रियोने (अदुरकण्याए) दुःख नहीं उत्पन्न करवावडे करीने, तथा (असोयण्याए) शोक नहीं उत्पन्न करवा वडे करीने, तथा (अजरण्याए) शरीरतुं जीर्णपणुं नहीं करवावडे करीने, तथा (अतिप्पण्याए) परसेवो, लाळ अने अश्रु उत्पन्न थाय तेतुं कारण नहीं करवावडे करीने, तथा (अपी-डण्याए) पादादिकना संकोचविकोचथी पीडा नहीं उत्पन्न करवावडे करीने, तथा (अपरियावण्याए) चो-तरफथी शरीरनो संताप नहीं करवा वडे करीने, तथा (अणोद्वण्याए) त्रास अथवा भारतुं नहीं करवा वडे करीने आ व्रत हित आदिकने करनारुं छे. वळी आ प्राणातिपातविरमणव्रत (महत्थे) मोटा अर्थवाळुं छे एटले तेतुं स्वरूप अने फळ वि-गेरे मोडुं छे, तथा (महाशुणे) सर्व महाव्रताना समग्र शुणेनो आधाररूप होवाथी मोटा गुणवाळुं छे, तथा (महाणुभावे) स्वर्ग अने मोक्षादिक आपनार होवाथी मोटा अनुभाव-माहात्म्यवाळुं छे, तथा (महापुरिसाणुचिन्ने) तीर्थकर गणधर विगेरे महापुरुषोए आचरेलुं एटले सेवेलुं छे, तथा (परमरिसिदेसिए) तीर्थकरादिक महर्षिओए देशित एटले भव्य प्राणीना उप-कारने माटे कहेलुं छे, तथा (पसत्थे) अत्यंत प्रशस्त छे-शुभ छे. आवा प्रकारतुं ते प्राणातिपात विरमणव्रत छे तेथी क-रीने ते व्रत (दुरकरकयाए) शरीर अने मन संबंधी दुःखोनो चय करवा माटे, तथा (कम्मरकयाए) ज्ञानावरणीयादिक कर्मेनो चय करवा माटे, तथा (मोरकयाए) मोक्ष मेळवा माटे, तथा (नोहिलाभाए) जन्मांतरमां पण समांतिनी प्राप्ति थाय तेटला माटे, तथा (संसारसुद्रनो पार पामवा माटे-मारे थशे (ति कडु) एम करीने एटले एवा हेतुथी व्रतने (उवसंपञ्जिचारणं) अंगीकार करीने (विहरामि) हुं मासकन्यादिकना विहारवडे वर्तुं छुं-विचरुं छुं.

हवे आ प्रथम व्रतनी समाप्ति करे छे.—

सू०—पढमे भंते सहव्वए उवट्ठिओमि सब्वाओ पाणाइवायाओ वेरमणं ॥

(प्रथमे भदन्त महाव्रते उपस्थितोऽस्मि (ततः) सर्वस्मात् प्राणातिपातात् विरमणम्)

(भंते) हे भगवान् (पढमे) पहेला (महव्वए) महाव्रतने विषे (उवट्ठिओमि) हुं उपस्थित थयो छुं—प्राप्त थयो छुं. तेथी (सब्वाओ) सर्व (पाणाइवायाओ) प्राणातिपात थकी (वेरमणं) मारे आजथी विरमण—निवृत्ति छे.

अहीं भंते एटले हे भगवंत एवुं गुरुहुं आमंत्रण आ व्रतना आरंभमां, मध्यमां अने अंतमां आपेहुं छे तेनो हेतु ए छे के गुरुने पूछया विना एटले तेमनी आज्ञा लीघा विना कांइ पण कार्य करवुं नहीं अने कर्या पछी “ आपनी आज्ञा प्रमाणे में कर्नु छे ” एस गुरुने निवेदन करवुं. आ रीते करवाथीज ते व्रत आराध्युं कहेवाय छे. आ व्रतनी आराधना नहीं करनारने नरकगति, अल्प आयु, घणा रोगो तथा कुरूपपणुं विगेरे प्राप्त थाय छे.

पहेला महाव्रतना भांगा ३६ आ प्रमाणे थाय छे—सूक्ष्म, बादर, त्रस अने स्थावर ए चारने मन, वचन अने काया ए त्रण जोगे गुणीए त्यारे बार थाय. तेने करवुं, कराववुं अने अनुमोदवुं ए त्रण गुणा करीए त्यारे कुल छत्रीश थाय छे.

॥ इति प्रथमं महाव्रतम् ॥

॥ अथ द्वितीयं महाव्रतम् ॥

सू०—अहावरे दोच्चे भंते महव्वए मुसावायाओ वेरमणं, सव्वं भंते मुसावायं पच्चक्कामि, से कोहा वा लोहा वा भया वा हासा वा नेव सयं मुसं वएज्जा, नेवन्नेहि मुसं वायावेज्जा, मुसं वयंते वि अन्ने न समणुजाणामि, जावज्जीवाए तिविहं मणेणं वायाए काएणं न करेमि न कार-
वेमि करंतं पि अन्नं न समणुजाणामि, तस्स भंते पडिक्कमामि निंदामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि॥

(अथापरस्मिन् द्वितीये भदन्त महाव्रते सृषावादात् विरमणं, सर्वं भदन्त सृषावादं प्रत्याख्यामि)
अथ (तद्यथा) क्रोधाद्वा लोभाद्वा भयाद्वा हास्याद्वा नैव स्वयं सृषा वदामि, नैवान्यैः सृषा वादयामि,
सृषा वदतोऽपि अन्यान् न समनुजानामि, यावज्जीवं त्रिविधं त्रिविधेन मनसा वाचा कायेन न करोमि,
न कारयामि, कुर्वन्तमपि अन्यं न समनुजानामि, तस्य भदन्त प्रतिक्रमामि निन्दामि गर्हामि आत्मानं
व्युत्सृजामि)

(अह) हवे--पहेला महाव्रतनी पछी (भंते) हे भगवन् (अहरे) अन्य (दोच्चे) बीजा (महव्वए) महाव्रतने विषे
(मुसावायाओ) सृषावाद थकी (वेरमणं) सर्वथा विरमवुं--निवर्तवुं एम भगवंते कहुं छे. तेथी (भंते) हे भगवन् (सव्वं)

समग्र (मुसावायं) मृषावादने (पचस्कासि) हुं पचल्लुं छुं-निषेधुं छुं. (से) ते आ प्रमाणे--(कोहा वा) क्रोधयी (लोहा वा) लोभयी, पहेलो अने छेन्नो कषाय कहेल होवायी वचेना बे पण जाणी लेवा तेथी करीने, मानयी, मायायी, (भया वा) भययी (हासा वा) हास्ययी तथा रागयी, द्वेषयी, कलहयी, अभ्याख्यानादिकयी (सयं) हुं पोते (मुसं) मृषा (नेव) नहीं ज (वय्जा) बोळुं. (अक्नेहि) बीजा पासे (मुसं) मृषा (नेव) नहीं ज (वायावेआ) बोलावुं. (वयंते वि) मृषा बोलता एवा पण (अन्ने) बीजाओने (न समणुजाणामि) सारा नहीं जाणुं-अनुमोदना नहीं करुं. केवी रीते? (जाव-जीवाए) जावजीव सुधी (तिविहं) त्रिविधने (तिविहेणं) त्रिविधे करीने एटले (मयेणं) मनवडे (वायाए) वचनवडे (काएणं) कायावडे (न करेमि) मृषावादने नहीं करुं. (न कारवेमि) नहीं करावुं. (करंतं पि-अभं) मृषावाद करता-बोलता एवा पण बीजाने (न समणुजाणामि) नहीं अनुमोदना करुं. (तस्स) ते मृषावाद संबंधी पापने (भंते) हे भगवन् (पडिक्कमामि) हुं पडिक्कं छुं. (निंदामि) आत्मानि साक्षीए निंदुं छुं. (गरिहामि) गुरुनी समच गर्हा करुं छुं. (अप्पायं) बोसिरामि) तेवा पापकारी मारा आत्माने बोसिरावुं छुं-विविध प्रकारे तळुं छुं.

सू०—से मुसावाए चउव्विहे पन्नत्ते, तं जहा-दव्वओ खित्तओ कालओ भावओ । दव्वओ गं मुसावाए सव्वदव्वेसु, खेत्तओ गं मुसावाए लोए वा अलोए वा, कालओ गं मुसावाए दिआ वा राओ वा, भावओ गं मुसावाए रागेण वा दोसेण वा ॥

(स मृषावादः चतुर्विधः प्रज्ञप्तः, तद्यथा-द्रव्यतः क्षेत्रतः कालतः भावतः । द्रव्यतः एं मृषावादः सर्वद्रव्येषु, क्षेत्रतः एं मृषावादः लोके वा अलोके वा, कालतः एं मृषावादः दिवा वा रात्रौ वा, भावतः एं मृषावादः रागेण वा द्वेषेण वा)

(सं) ते पूर्वे जणवेल (मुसावाए) मृषावाद (चउव्विहे) चार प्रकारे (पक्कत्ते) कह्यो छे. (तं जहा) ते आ प्रमाणे- (दव्वओ) द्रव्यथी-द्रव्यने आश्रीने (खित्तओ) क्षेत्रथी -क्षेत्रने आश्रीने (कालओ) कालथी-कालने आश्रीने अने (भावओ) भावथी—भावेने आश्रीने. तेमां (दव्वओ णं) द्रव्यने आश्रीने (मुसावाए) मृषावाद (सव्वदव्वेसु) धर्मा-स्तिकाय अघर्मास्तिकायादिक सर्व द्रव्यने विषे-ते संबंधी अन्यथा प्ररूपणा करवाथी थाय छे. (खेत्तओ णं) क्षेत्रने आश्रीने (मुसावाए) मृषावाद (लोए वा) लोकने विषे अथवा (अलोए वा) अलोकने विषे बोलाय छे. (कालओ णं) कालने आश्रीने (मुसावाए) मृषावाद (दिया वा) दिवसने विषे अथवा (राओ वा) रात्रिने विषे बोलाय छे. अने (भावओ णं) भावने आश्रीने (मुसावाए) मृषावाद (रागेण वा) माया अने लोभरूप रागवडे बोलाय छे. एटले के पोते ग्लान नहीं छतां हुं ग्लान छुं, खप नहीं छतां मारे अमुक वस्तुनो खप छे, अथवा भिचाटन करवामां आळस आववाथी मारा पग दुःखे छे विगेरे माया वडे मृषावाद बोलाय छे तथा लोभथी एटले सारा अन्ननो लाभ थवाथी बीजा एषणीय अंत प्रांत आहारने आ अनेषणीय छे एम कहेवाय छे. अथवा (दोसेण वा) क्रोध अने मान स्वरूपवाळा द्वेषवडे मृषावाद बोलाय छे. एटले के क्रोधथी अन्यने ' तुं दास छे ' एम कहे अने मानथी पोते बहुभुत नहीं छतां ' हुं बहुभुत छुं ' एम बोले. अहीं उपलक्ष-

શથી ભયવડે તથા હાસ્ય વિગેરેવડે પણ મૃષાવાદ બોલાય છે એમ જાણી લેવું. તે આ પ્રમાણે—કાંઈક અકાર્ય કરીને પછી પ્રાયશ્ચિત્તના ભયને લીધે ‘ મેં કર્યું નથી ’ એમ બોલે. એજ રીતે કોઈની હાંસી કરવા વિગેરેમાં પણ અસત્ય બોલે. અહીં દ્રવ્ય અને ભાવથી ચાર ભાંગા થઈ શકે છે. તે આ પ્રમાણે—કોઈ દ્રવ્યથી મૃષાવાદ બોલે પણ ભાવથી ન બોલે ૧, કોઈ ભાવથી બોલે પણ દ્રવ્યથી ન બોલે ૨, કોઈ ભાવથી અને દ્રવ્યથી બન્નેથી મૃષાવાદ બોલે ૩, અને કોઈ દ્રવ્યથી અને ભાવથી બન્નેથી મૃષાવાદ ન બોલે. ૪. ઉદાહરણ—કોઈ હિંસક વ્યાધે કોઈ પુરુષને વનમાં પૂછ્યું કે—“ અહીંથી મુગોને જતાં તેં જોયા છે ? ” તે સાંભળી દયાના પરિણામથી તે જોયા છતાં ‘ નથી જોયા ’ એમ કહે. આ દ્રવ્યથી મૃષાવાદ કહેવાય છે ? કોઈ પુરુષ અસત્ય બોલવાના પરિણામવાળો છતાં બોલતી વખતે સહસાત્કારથી સત્ય બોલી ગયો, પણ તેને ભાવથી તે મૃષાવાદ લાગ્યું ૨. કોઈ પુરુષ હું અસત્ય બોલીશ એવો વિચાર કરી બોલતી વખતે પણ અસત્ય બોલે, તેને દ્રવ્ય અને ભાવ એ બન્નેથી મૃષાવાદ લાગે છે. ૩ ચોથો ભાંગો શૂન્ય જ છે. કેમકે તેમાં દ્રવ્યથી ને ભાવથી મૃષાવાદ ન બોલવાની વાત છે.

સૂ૦—જં મણ્ ઇમસ્સ ધમ્મસ્સ કેવલિપત્તસ્સ અહિંસાલક્કણસ્સ સચ્ચાહિટ્ઠિત્થસ્સ વિણયમૂલસ્સ ચ્વાંતિપ્પહાણસ્સ અહિરક્ષસોવન્નિત્થસ્સ ઉવસમપભવસ્સ નવંભવેરગુત્તસ્સ અપયમાણસ્સ ભિરકાવિત્તિત્થસ્સ કુરકીસંચલસ્સ નિરગિસરણસ્સ સંપરકાલિત્થસ્સ ચત્તદોસસ્સ ગુણગાહિત્થસ્સ નિવ્વિઆરસ્સ નિવ્વિત્તીલક્કણસ્સ પંવમહવ્વયજુત્તસ્સ અસંનિહિસંચયસ્સ અવિસંવાદસ્સ સંસારપારગામિત્થસ્સ નિવ્વા-

रागमणपज्जवसाणफलस्स पुठ्वि अन्नाणयाए असवणयाए अबोहिए अणभिगमेण अभिगमेण वा पमा-
 एणं रागदोसपडिबद्धयाए बालयाए मोहयाए मंदयाए किडुयाए तिगारवगरुआए चउक्कसाओवगएणं
 पंचिदिओवसट्टेणं पडुप्पन्नभारिआए सायासोरकमणुपालयंतेणं इहं वा भवे अन्नेसु वा भवगहणेसु
 मुसावाओ भासिओ वा भासाविओ वा भासिजंतो वा पेहिं समणुद्वाओ तं निंदामि गरिहामि
 तिविहं तिविहेणं मणेणं वायाए काएणं । अईअं निंदामि पडुप्पन्नं संवेरेमि अणगयं पच्चरकामि
 सव्वं मुसावायं । जावजीवाए अणिसिओ हं नेव सयं मुसं मुसं वएजा, नेवन्नेहि मुसं वायावेजा, मुसं
 वयंते वि अन्ने न समणुजाणांमि । तं जहा—अरिहंतसखिअं सिद्धसखिअं साहुसखिअं देवसखिअं
 अप्पसखिअं । एवं भवइ भिरकू वा भिरकुणी वा संजयविरयपडिहयपच्चरकायपावकम्मे दिआ वा
 राओ वा एगओ वा परिसागओ वा सुत्ते वा जागरमाणे वा । एस खलु मुसावायस्स वेरमणे हिए
 सुहे खमे निस्सेसिए आणुगामिए, सव्वेसिं पाणाणं सव्वेसिं भूआणं सव्वेसिं जीवाणं सव्वेसिं स-
 ताणं अदुरकणयाए असोअणयाए अजूरणयाए अतिप्पणयाए अपीडणयाए अपरिआवणयाए अणो-

द्ववणायाए महत्थे महागुणे महाणुभावे महापुरिसाणुचिन्ने परमरिसिदेसिए पसत्थे तं दुरकरकयाए कम्मरकयाए मोरकाए बोहिलाभाए संसारुत्तारणयाए त्ति कहु उवसंपजित्ताणं विहरामि । दोच्चे भंते महव्वए उवट्ठिओमि सव्वाओ मुसावायाओ वेरमणं ॥

(एतत्सूत्रसंस्कारः पूर्ववत्)

आ सर्वं सूत्रनो अर्थं पूर्वनी जेम जाणवो. विशेष ए छे जे प्राणातिपातने ठेकाणे मृषावाद शब्द कहेवो. आ व्रतनी आराधना जे न करे ते परमवे जिह्वाना छेदने पामे तथा अविश्वास्य अने मूंगो थाय. बीजा व्रतना भांगा ३६ आ प्रमाणे छे—क्रोध, लोभ, भय अने हास्यने त्रण योगे गुणवाधी बार थाय. तेने त्रण करणे गुणीए त्यारे छत्रीश थाय.

॥ इति द्वितीयं व्रतम् ॥

॥ अथ तृतीयं व्रतम् ॥

सू०—अहावरे तच्चे भंते महव्वए अदिन्नादाणाओ वेरमणं, सब्वं भंते अदिन्नादाणं पच्चरकामि । से गामे वा नगरे वा अरन्ने वा अप्पं वा बहं वा अणुं वा थूलं वा चित्तमंतं वा अचित्त-

द्रव्यथी अदत्तादान लागे छे पण भावथी लागतुं नथी १. कोइ भावथी अदत्त ग्रहण करे पण द्रव्यथी न करे. जेम हुं पारकी वस्तु हरण करुं एवो अध्यवसाय छतां पण कोइ माणस ते वस्तु लइ शके नहीं, तेने भावथी अदत्तादान लागे छे पण द्रव्यथी लागतुं नथी. २. कोइ द्रव्यथी अने भावथी बन्ने प्रकारे ग्रहण करे छे. जेम हुं परवस्तु ग्रहण करुं एवा अध्यवसायथी ते परवस्तु ग्रहण करे तेवा मनुष्यने द्रव्य अने भाव बन्नेथी अदत्तादान लागे छे. ३. कोइ द्रव्यथी तेमज भावथी पण ग्रहण न करे. आ चौथो भांगो शून्य छे. ४.

सू०—जं मए इमस्स धम्मस्स केवलपन्नत्तस्स अहिंसालक्षणस्स सच्चाहिट्ठिअस्स विणायमूलस्स खंतिप्पहाणस्स अहिरन्नासोवन्निअस्स उवसमपभवस्स नवबंभचेरगुत्तस्स अपयमाणस्स भिक्खावित्तिअस्स कुरकीसंबलस्स निरगिसरणस्स संपरकालिअस्स चत्तदोसस्स गुणग्गाहिअस्स निव्विआरस्स निवित्ति-लरकणस्स पंचमहव्वयजुत्तस्स असंनिहिसंचयस्स अविंसंवाइयस्स संसारपारगामिअस्स निव्वाणगमण-पज्जवसाणफलस्स पुंवि अन्नाणयाए असवणयाए अबोहिए अणभिगमेणं अभिगमेण वा पमाएणं रागदोसपडिबद्धयाए बालयाए मोहयाए मंइयाए किडुयाए तिगारवगरुआए चउद्धसाओवगएणं पंचिदिओवसद्वेणं पडुपन्नभारियाए सायासोरकमणुपालयंतेण इहं वा भवे अस्सेसु वा भवग्गहणेसु

होय, अथवा (अचित्तमतं वा) अचित्त होय, तेवी (अदिनं) अदत्त वस्तुने (सयं) हुं पोते (नेव) नहींज (गिरिहजा) ग्रहण करूं. (अनेहिं) बीजा पासे (अदिनं) अदत्त वस्तुने (नेव) नहींज (गिरिहजेजा) ग्रहण करावूं. (अदिनं) अदत्त वस्तुने (गिरिहजे वि) ग्रहण करता एवा पण (अने) बीजाओने (न समणुजाणामि) सारा नहीं जाणुं-अनुमोदना नहीं करूं. केवी रीते ? (जावजीवाए) जावजीव सुधी (तिविहं) त्रिविधने (तिविहेणं) त्रिविधे करीने एटले (मणेणं) मनवडे (वायाए) वचनवडे (काएणं) कायावडे (न करेमि) अदत्तनुं ग्रहण नहीं करूं, (न कारवेमि) नहीं करावूं (करंतं पि) करता एवा पण (अनं) बीजाने (न समणुजाणामि) अनुमोदना नहीं करूं. (तस्स) ते अदत्तादान संबंधी पापने (भंते) हे भगवन् (पडिक्कमामि) हुं निषेध करूं छुं. (निंदामि) आत्मानी साचीए निंदुं छुं. (गरिहामि) गुरुनी समझ गहीं करूं छुं. (अप्पाणं) तेवा पापकारी मारा आत्माने (वोसिरामि) वोसिरावूं छुं-विविध प्रकारे तळुं छुं.

सू०--से अदिन्नादाणे चउठिवहे पन्नत्ते, तं जहा-दव्वओ खेत्तओ कालओ भावओ । दव्वओ णं अदिन्नादाणे गहणधारिणजेसु दव्वेसु, खित्तओ णं अदिन्नादाणे गामे वा नगरे वा अरन्ने वा, कालओ णं अदिन्नादाणे दिआ वा राओ वा, भावओ णं अदिन्नादाणे रागेण वा दोसेण वा ॥

(तत् अदत्तादानं चतुर्विधं प्रज्ञप्तं, तद्यथा-द्रव्यतः क्षेत्रतः कालतः भावतः । द्रव्यतः णं अदत्तादानं

ग्रहणधारणीयेषु द्रव्येषु, क्षेत्रतः एं अदत्तादानं ग्रामे वा नगरे वा अरण्ये वा, कालतः एं अदत्तादानं दिवा वा रात्रौ वा, भावतः एं अदत्तादानं रागेण वा द्वेषेण वा)

(से) ते (अदिन्नाणे) अदत्तादान (चउव्विहे) चार प्रकारे (पन्नत्ते) कह्युं छे. (तं जहा) ते आ प्रमाणे—(द्वव्यो) द्रव्यथी (खेत्तओ) क्षेत्रथी (कालओ) कालथी अने (भावओ) भावथी. तेषां (दव्वओ रां) द्रव्यने आश्रिने (अदिन्नादाणे) अदत्तादान (ग्रहणधारणिज्जेसु) ग्रहण करी शकय अने धारण करी शकय एवा (दव्वेसु) द्रव्यो—पदार्थने विषे थइ शके छे. अर्थात् धर्मास्तिकाय, अधर्मास्तिकाय विगरे द्रव्यो ग्रहण के धारण करी शकता नथी तेषी सर्व द्रव्यने विषे एम कह्युं नथी. (खित्तओ रां) क्षेत्रने आश्रिने (अदिन्नादाणे) अदत्तादान (ग्रामे वा) ग्रामने विषे, अथवा (नगरे वा) नगरने विषे, अथवा (अरण्ये वा) अरण्यने विषे थइ शके छे. (कालओ रां) कालने आश्रिने (अदिन्नादाणे) अदत्तादान (दिआ वा) दिवसे अथवा (रात्रौ वा) रात्रीए संभवे छे. (भावओ रां) भावने आश्रिने (अदिन्नादाणे) अदत्तादान (रागेण वा) माया अने लोभरूप रागथी अथवा (दोसेण वा) क्रोध अने मानरूप द्वेषथी थइ शके छे. तेषां धूर्त जनो मायावडे अदत्तने ग्रहण करे छे, लोभवडे वणिक् अने चोर विगरे ग्रहण करे छे, क्रोधवडे राजादिक ग्रहण करे छे, अने मानवडे अभिमानी पुरुषो अदत्तनुं ग्रहण करी शके छे. तेमज लोभ विना अदत्तादान संभवतुं नथी तेषी माया विगरेमां पण लोभ तो रहेलोज छे एम जाणवुं. अही द्रव्य तथा भावने आश्रिने चतुर्भंगी आ प्रमाणे थाय छे—कोइ द्रव्यथी अदत्त ग्रहण करे पण भावथी न करे. जेम रागद्वेष रहित कोइ साधु कोइपण प्रकारे अनुज्ञा लीधा विना ठण प्रमुखने ग्रहण करे, तेने

द्रव्यथी अदत्तादान लागे छे पण भावथी लागतुं नथी १. कोइ भावथी अदत्त ग्रहण करे पण द्रव्यथी न करे. जेम हुं पारकी वस्तु हरण करुं एवो अध्यवसाय छतां पण कोइ माणस ते वस्तु लइ शके नहीं, तेने भावथी अदत्तादान लागे छे पण द्रव्यथी लागतुं नथी. २. कोइ द्रव्यथी अने भावथी बन्ने प्रकारे ग्रहण करे छे. जेम हुं परवस्तु ग्रहण करुं एवा अध्यवसायथी ते पर-वस्तु ग्रहण करे तेवा मनुष्यने द्रव्य अने भाव बन्नेथी अदत्तादान लागे छे. ३. कोइ द्रव्यथी तेमज भावथी पण ग्रहण न करे. आ चोथो भांगो शून्य छे. ४.

सू०—जं मए इमस्स धम्मस्स केवलपन्नत्तस्स अहिंसालक्षणस्स सच्चाहिट्ठिअस्स विणायमूलस्स खंतिप्पहाणस्स अहिरन्नसोवन्निअस्स उवसमपभवस्स नवबंभचेरगुत्तस्स अपयमाणस्स भिक्षावित्तिअस्स कुरकीसंबलस्स निरगिसरणस्स संपरकालिअस्स चत्तदोसस्स गुणगाहिअस्स निव्विआरस्स निवित्ति-लरकणस्स पंचमहव्वयजुत्तस्स असेनिहिसंचयस्स अविस्वाइयस्स संसारपारगामिअस्स निव्वारणगमण-पज्जवसाणफलस्स पुंवि अन्नाणयाए असवणयाए अबोहिए अणभिगमेणं अभिगमेण वा पम्माएणं रागदोसपडिबद्धयाए बालयाए मोहयाए मंइयाए किड्डयाए तिगारवगरुआए चउक्कसाओवगएणं पंचिर्दओवसट्ठेणं पडुपन्नभारियाए सायासोरक्कमणुपालयंतेण इहं वा भवे अन्नेसु वा भवग्गहणेसु

अदिन्नादाणं गहिअं वा, गाहाविअं वा, घेपंतं वा परेहिं समणुन्नायं, तं निंदामि, गरिहामि, तिविहं
 तिविहेणं मणेणं वायाए काएणं, अईअं निंदामि, पडुप्पन्नं संवेरमि, अणायं पच्चरकामि सव्वं अदि-
 न्नादाणं जावज्जीवाए अणस्सिअो हं, नेव सयं अदिन्नं गिणहेज्जा, नेवन्नेहिं अदिन्नं गिणहाविज्जा, अ-
 दिन्नं गिणहंते वि अन्ने न समणुजाणामि, तं जहा—अरिहंतसखिअं सिद्धसखिअं साहुसखिअं देव-
 सखिअं अप्पसखिअं । एवं भवइ भिक्खु वा भिक्खुणि वा संजयविरयपडिहयपच्चरकायपावकम्मे दिआ
 वा राअो वा एगअो वा परिसागअो वा सुत्ते वा जागरमाणे वा । एस खलु अदिन्नादाणस्स वेरमणे
 हिए सुहे खमे निस्सेसिए आणुगामिए पारगामिए सव्वेसिं पाणाणं सव्वेसिं भूआणं सव्वेसिं जीवाणं
 सव्वेसिं सत्ताणं अदुरक्खायाए असोअणयाए अजरुखायाए अतिप्पणयाए अपीडणयाए अपरिआवण-
 याए अणुद्ववणयाए महत्थे महागुणे महाणुभावे महापुरिसाणुचिस्से परमारिसिदेसिए पसत्थे तं दु-
 रक्करकयाए कम्मकयाए मोरकाए बोहिलाभाए संसारुत्ताणयाए ति कट्ठु उवसंपजित्ताणं विहरामि ।
 तच्चे भंते महव्वए उवट्ठिअोमि सब्बाअो अदिन्नादाणाअो वेरमणं ॥

(पतत्सूत्रसंस्कारः पूर्ववत्)

आ सर्वं सूत्रनो अर्थे पूर्वनी जेम जाणवो. विशेष ए जे प्राणातिपातने बदले अदत्तादान कहेहुं. जे मायस आ व्रतनी आराधना न करे तेने वध, बंधन दारिद्र्य, थापणनो नाश विगिरे दोषो (हानीओ) थाय छे. त्रीजा व्रतना भांगा ८१ आ त्रया करणे गुणवाथी ८१ थाय छे. ॥ इति तृतीयं व्रतम् ॥

। अथ चतुर्थं व्रतम् ।

सू०—अहावरे चउत्थे भंते महव्वए मेहुणाओ वेरमणं । सव्वं भंते मेहुणं पच्चक्कामि, से दिव्वं वा साणुसं वा तिरिक्कजोणिअं वा नेव सयं मेहुणं सेविज्जा, नेवन्नेहिं मेहुणं सेवाविज्जा, मेहुणं सेवते वि अन्ने न समणुजाणामि, जावज्जीवाए तिविहं तिविहेणं मणेणं वायाए काएणं न करेमि, न कारवेमि, करंतं पि अन्नं न समणुजाणामि, तस्स भंते पडिक्कमामि निंदामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि ॥

(अथापरस्मिन् चतुर्थे भदन्त महाव्रते मैथुनात् विरमणं, सर्व भदन्त मैथुनं प्रत्याख्यामि । अथ (तद्यथा) दिव्यं वा मानुषं वा तैर्यग्योनें वा नैव स्वयं मैथुनं सेवे, नैवान्यैः मैथुनं सेवयामि, मैथुनं सेवमानापि अन्यान् न समनुजानामि, यावज्जीवं त्रिविधं त्रिविधेन जनसा वचसा कायेन न करोमि, न कारयामि, कुर्वन्तमपि अन्यं न समनुजानामि, तस्य भदन्त प्रतिक्रमामि निन्दामि गर्हामि आत्मानं व्युत्सृजामि)

(अह) हवे (भंते) हे भगवन् (अवरे) अन्य (चउत्थे) चोथा (महव्वए) महाव्रतने विषे (मेहुणाओ) मैथुनथकी (वेरमणं) सर्वथा विरमणुं एम भगवंते कण्ठुं छे. तेथी (भंते) हे भगवन् (सव्वं) समग्र (मेहुणं) मैथुनने (पच्चकामि) हुं निषेधुं छुं. (से) ते आ ग्रमाणे—(दिव्वं वा) देव संबंधी, अथवा (माणुसं वा) मनुष्य संबंधी, अथवा (तिरिक्कजोणिअं वा) तिर्यचयोनि संबंधी (मेहुणं) मैथुनने (सयं) हुं पोते (नेव) नहीज (सेविजा) सेवुं. (अब्बेहिं) बीजा पासे (मेहुणं) मैथुनने (नेव) नहीज (सेवाविजा) सेवरावुं. (मेहुणं) मैथुनने (सेवते वि) सेवता एवा पण (अब्बे) बीजाओने (न समणुजाणामि) अनुमोदना नहीं आपुं. केवी रीते ? (जावज्जीवाए) जावजीव सुधी (तिविहं) त्रिविधने (तिविहेणं) त्रिविधे करीने एटले (मणेणं) मनवडे (वायाए) वचनवडे (काएणं) कायावडे (न करेमि) मैथुनने नहीं करे. (न कारवेमि) नहीं करावुं. (करंतं पि अब्बं) करता एवा पण बीजोने (न समणुजाणामि) अनुमोदना नहीं आपुं. (तस्स) ते मैथुन संबंधी पापने (भंते) हे भगवन् (पडिक्कमामि) हुं निषेधुं छुं. (निंदामि) आत्मानि साचीए निंदुं छुं. (गरिहामि) गुरुनी समच्च गहीं करे छुं. अने (अप्पाणं वोसिरामि) तेवा पापकारी मारा आत्माने वोसिरावुं छुं—तणुं छुं.

सू०—से मेहुणे चउव्विहे पन्नते, तं जहा-दव्वओ खित्तओ कालओ भावओ । दव्वओ णं मेहुणे रूवेसु वा रूवसहगएसु वा । खित्तओ णं मेहुणे उड्डलोए वा अहोलोए वा तिरिअलोए वा । कालओ णं मेहुणे दिआ वा राओ वा । भावओ णं मेहुणे रागेण वा दोसेण वा ॥

(तत् मैथुनं चतुर्विधं प्रज्ञप्तं, तद्यथा—द्रव्यतः क्षेत्रतः कालतः भावतः । द्रव्यतः णं मैथुनं रूपेषु वा रूपसहगतेषु वा । क्षेत्रतः णं मैथुनम् ऊर्ध्वलोकै वा अधोलोकै वा तिर्यग्लोकै वा । कालतः णं मैथुनं दिवा वा रात्रौ वा । भावतः णं मैथुनं रागेण वा द्वेषेण वा)

(से) ते (मेहुणे) मैथुन (चउव्विहे) चार प्रकारे (पन्नते) कहुं छे. (तं जहा) ते आ प्रमाणे—(दव्वओ) द्रव्यथी (खित्तओ) क्षेत्रथी (कालओ) कालथी अने (भावओ) भावथी. तेमां (दव्वओ णं) द्रव्यने आश्रीने (मेहुणे) मैथुन (रूवेसु वा) चित्रामण आदिक निर्जीव रूपोने विषे अथवा (रूवसहगएसु वा) रूपनी साथे रहेला मनुष्यादिक सर्जीवने विषे संभवे छे. (खित्तओ णं) क्षेत्रने आश्रीने (मेहुणे) मैथुन (उड्डलोए वा) ऊर्ध्वलोकमां एटले मेरुना वनखंडमां तथा सौधर्म विगेरे देवलोकमां अथवा (अहोलोए वा) अधोलोकमां एटले अधोग्राम—कुबडीविजय तथा भवनपतिना भवन विगेरेमां, अथवा (तिरिअलोए वा) द्वीप, समुद्र, पर्वत विगेरे तिर्च्छालोकमां संभवे छे. (कालओ णं) कालने आश्रीने (मेहुणे) मैथुन (दिआ वा राओ वा) दिवसे अथवा रात्रे संभवे छे. (भावओ णं) भावने आश्रीने (मेहुणे) मैथुन (रागेण वा)

माया अने लोभ रूप रागवडे अथवा (दोसेण वा) क्रोध अने मानरूप द्वेषवडे संभवे छे.

अहीं पण द्रव्यथी अने भावथी मैथुननी चतुर्भेगी थइ शके छे. तेमां कोइ द्रव्यथी मैथुन सेवे अने भावथी न सेवे. जेमके राग द्वेष रहित कोइ स्त्रीने बलात्कारे कोइ पुरुष सेवे तो ते स्त्रीए द्रव्यथी मैथुन सेव्युं अने भावथी न सेव्युं. १. कोइ भावथी मैथुन सेवे पण द्रव्यथी न सेवे. जेमके कोइने मैथुन सेवाना परिणाम थया पण तेनी प्राप्ति थइ नहीं तेने भावथी सेवन थयुं अने द्रव्यथी न थयुं. २. कोइ भाव अने द्रव्य बनेथी मैथुन सेवे छे. ३. तथा कोइ द्रव्य अने भाव बनेथी मैथुन सेवता नथी. आ चौथो भंग शून्य छे.

सू०—जं मए इमस्स धम्मस्स केवलपन्नत्तस्स अहिंसालक्षणस्स सच्चाहिट्ठिअस्स विणायमूलस्स खंतिप्पहाणस्स अहिरक्षसोवन्निअस्स, भिक्खावित्तिअस्स कुस्कीसंबलस्स निरगीसरणस्स संपक्खालिअस्स चत्तदोसस्स गुणगगाहिअस्स निव्विआरस्स निव्विचीलक्खणस्स पंचमहव्वयजुत्तस्स असंनिहिसंचयस्स अविसेवाइस्स संसारपारगामिअस्स निव्वारणगमणपज्जवसारणफलस्स पुंवि अस्साणयाए असवणयाए अबोहिए अणभिगमेणं, अभिगमेण वा पमाएणं रागदोसपडिबद्धयाए बालयाए मोहयाए मंदयाए किड्डयाए तिगारवगरुआए चउक्कसाओवगएणं पंचिदिओवसइएणं पडुप्पन्नभारिआए साया-

१. उथस्समपभवस्स नववंधंअवेदगुत्तस्स अपयत्ताएस्स

स्रोक्कमणुपालयतेणं इहं वा भवे अन्नेसु वा भवग्गहणेसु मेहुणं सेविअं वा सेवाविअं वा सेविज्जंतं
 वा परेहिं समणुन्नायं तं निंदामि गरिहामि तिविहं तिविहेणं मणेणं वायाए काएणं। अईअं निंदामि
 पडुप्पखं संवरेमि अणागयं पच्चस्कामि सव्वं मेहुणं। जावज्जीवाए अणिसिअओ हं नेव सयं मेहुणं
 सेविज्जा, नेवन्नेहिं मेहुणं सेवाविज्जा, मेहुणं सेवते वि अन्ने न समणुजाणांमि। तं जहा—अरिहंत-
 सखिअं सिद्धसखिअं साहुसखिअं देवसखिअं अप्सखिअं। एवं भवइ भिरकू वा भिरकुणी वा
 संजयविरयपडिहयपच्चस्कायपावकम्मे दिआ वा राअओ वा एगअओ वा परिसागअओ वा सुत्ते वा जागरमाणे
 वा। एस खलु मेहुणस्स वेरमणे हिए सुहे खमे निस्सेसिए आणुगामिए पारगामिए सव्वेसिं पाणाणं
 सव्वेसिं भूआणं सव्वेसिं जीवाणं सव्वेसिं सत्ताणं अदुक्कणयाए असोअणयाए अजूरणयाए अतिप्प-
 णयाए अपीडणयाए अपरिआवणयाए अणोद्वणयाए महत्थे महागुणे महाणुभावे महापुरिस्साणुचिन्ने
 परमरिसिदेसिए पसत्थे तं दुक्ककयाए कम्मस्कयाए मोक्काए बोहिलाभाए संसारुत्तारणयाए त्ति
 कट्टु उवसंपजिच्चाणं विहरामि। चउत्थे भंते महव्वए उवट्ठिअओमि सव्वाअओ मेहुणाअओ वेरमणं ॥

(एतत्सूत्रसंस्कारः पूर्ववत्)

आ सर्व सूत्रनो अर्थ पूर्वनी जेम जाणवो. विशेष ए छे जे प्राणातिपातने ठेकाणे मैथुन कहेवुं. मैथुन सेवनारने आ भवमां तेसज परभवमां वध, बंधन, अपयश, नपुंसकत्व, वांजीयापणुं अने विधवापणुं विगेरे दोषो प्राप्त थाय छे. आ व्रतना २७ भांगा आ प्रमाणे—देव, मनुष्य अने तिर्यच ए त्रण पदने त्रण जोणे गुणतां ६ थाय तेने त्रण करणे गुणवाथी २७ थाय छे.

॥ इति चतुर्थं महाव्रतम् ॥

॥ अथ पञ्चमं महाव्रतम् ॥

सू०—अहावरे पंचमे भंते महव्वए परिगहाओ वेरमणं, सव्वं भंते परिगहं पच्चरकामि, से अप्पं वा बहं वा अणुं वा थूलं वा चित्तमंतं वा अचित्तमंतं वा, नेव सयं परिगहं परिगिणहेज्जा, नेवन्नेहिं परिगहं परिगिणहाविज्जा, परिगहं परिगिणहंते वि अन्ने न समणुजाणामि, जावजीवाए तिविहं तिविहेणं मणेणं वायाए काएणं न करेमि, न कारवेमि, करंतं पि अन्नं न समणुजाणामि, तस्स भंते पडिक्कमामि निंदामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि ॥

(अथापरस्मिन् पञ्चमे भदन्त महाव्रते परिग्रहाद्विरमाणं, सर्वं भदन्त परिग्रहं प्रत्याख्यामि, अथ (तद्यथा) अल्पं वा बहु वा अणु वा स्थूलं वा चित्तवद्वा अचित्तवद्वा नैव स्वयं परिग्रहं परिगृह्णामि, नैवान्यैः परिग्रहं परिग्राहयामि, परिग्रहं परिग्रह्णतोऽपि अन्यान् समनुजानामि यावज्जीवं त्रिविधं त्रिविधेन मनसा वाचा कायेन न करोमि, न कारयामि, कुर्वन्तमपि अन्यं न समनुजानामि, तस्य भदन्त प्रतिक्रमामि निन्दामि गर्हामि आत्मानं व्युत्सृजामि)

(अह) हवे (भंते) हे भगवन् (अवरे) अन्य (पंचमे) पांचमा (महव्वए) महाव्रतने विपे (परिग्राह्याओ) परिग्रह थकी (वेरमणं) सर्वथा विरमणं एम भगवंते कहं छे तेथी (भंते) हे भगवन् (सव्वं) समग्र (परिग्हं) परिग्रहने (पच्चरकामि) हुं निषेधुं छुं. (से) ते आ प्रमाणे—(अप्पं वा) मूल्यथी अल्प, अथवा (बहं वा) मूल्यथी बहु-बहु मूल्यवाळा, अथवा (अणुं वा) प्रमाणाथी नाना, अथवा (थूलं वा) प्रमाणाथी मोटा, ते वली (चित्तमंतं वा) सचित्त होय, अथवा (अचित्तमंतं वा) अचित्त होय, तेवा (परिग्हं) धन धान्यादिक परिग्रहने (सयं) हुं पोते (नेव) नहीं ज (परिगिण्हेज्जा) ग्रहण करूं. (अब्भहिं) बीजा पासे (परिग्हं) परिग्रहने (नेव) नहीं ज (परिगिण्हविज्जा) ग्रहण करावूं. (परिग्हं) परिग्रहने (परिगिण्हते वि) ग्रहण करता एवा पण (अब्भे) बीजाओने (न समणुजाणामि) अनुमोदना नहीं करूं. केवी रीते ? (जावजीवाए) जावजीव सुधी (तिविहं) त्रिविधने (तिविहेणं) त्रिविधे करीने, एटले (मणेणं) मनवडे (वायाए) वचनवडे (काएणं) कायावडे (न करेमि) परिग्रहने ग्रहण नहीं करूं (न कारवेमि) नहीं करावूं

(करंतं पि) करता एवा पण (अन्नं) बीजाने (न समणुजाणामि) अनुमोदना नहीं करूं. (तस्स) ते परिग्रह संबंधी पापने (भंते) हे भगवन् (पडिक्कमामि) हुं निषेधुं छुं (निंदामि) आत्मसाक्षीए निंदुं छुं (गरिहामि) गुरु समक्ष गहाँ करूं छुं अने (अपपाणं) तेवा पापकारी मारा आत्माने (वोसिरामि) वोसराबुं छुं—विविध प्रकारे तजुं छुं.

सू०—से परिग्रहे चउड्विहे पन्नत्ते, तं जहा—दव्वओ खेत्तओ कालओ भावओ । दव्वओ गं परिग्रहे सच्चित्ताचित्तमीसेसु दव्वेसु, खेत्तओ गं परिग्रहे लोए वा अलोए वा, कालओ गं परिग्रहे दिआ वा राओ वा, भावओ गं परिग्रहे अप्पघे वा महघे वा रागेण वा दोसेण वा ॥

(स परिग्रहः चतुर्विधः प्रज्ञप्तः, तद्यथा—द्रव्यतः कालतः भावतः । द्रव्यतः एं परिग्रहः सच्चित्ताचित्तामिश्रेषु द्रव्येषु, क्षेत्रतः एं परिग्रहः लोके वा अलोके वा, कालतः एं परिग्रहः दिवा वा रात्रौ वा, भावतः एं परिग्रहः अल्पार्थे वा महार्थे वा रागेण वा द्वेषेण वा)

(से) ते (परिग्रहे) परिग्रह (चउड्विहे) चार प्रकारनो (पन्नत्ते) कह्यो छे. (तं जहा) ते आ प्रमाणे—(दव्वओ) द्रव्यथी (खेत्तओ) क्षेत्रथी (कालओ) कालथी अने (भावओ) भावथी. तेमां (दव्वओ गं) द्रव्यथी (परिग्रहे) परिग्रह (सच्चित्ताचित्तमीसेसु) सचित्त, अचित्त अने मिश्र एवा (दव्वेसु) आकाशादिक धर्माधर्मादिक सर्व द्रव्योने विषे थइ शके छे. एटले के गाम, घर, आंगणुं विगेरे प्रदेशमां ममता करवाथी आकाशनो परिग्रह थाय छे, गति करवाना प्रदेशमां

ममता करवाथी धर्मास्तिकायनो परिग्रह थाय छे, कोइ पण स्थानमां बेसंठुं, सुठुं विगेरे उपर ममता करवाथी अधर्मास्तिकाय द्रव्यनो परिग्रह थाय छे; माता, पिता, स्त्री, विगेरे उपर ममता करवाथी जीव परिग्रह थाय छे, हिरण्य सुवर्णादिक उपर ममता करवाथी अजीव एटले पुद्गल द्रव्यनो परिग्रह थाय छे, तथा शीतकाल, उष्णकाल अने वर्षाकाल अथवा छप ऋतुमांथी कोइ पण उपर मूर्च्छा करवाथी कालद्रव्यनो परिग्रह थाय छे. (खेत्तओ णं) क्षेत्रथी (परिग्रहे) परिग्रह (लोए वा) लोकने विपे अथवा (अलोए वा) अलोकने विपे थइ शके छे. (कालओ णं) कालथी (परिग्रहे) परिग्रह (दिआ वा) दिवसे अथवा (राओ वा) रात्रे थइ शके छे. (भावओ णं) भावथी (परिग्रहे) परिग्रह (अप्प-ग्घे वा) अप्प मूल्यवाली वस्तु उपर अथवा (महग्घे वा) घणा मूल्यवाली वस्तु उपर थइ शके छे, अथवा (रागेण वा) रागवडे अथवा (दोसेण वा) बीजा उपरना द्वेप वडे थइ शके छे. अहीं पण द्रव्य तथा भावने आश्री चतुर्भेगी थाय छे, ते आ प्रमाणे—कोइ द्रव्यथी परिग्रह धारण करे छे पण भावथी नथी करतो, जेमेके रागद्वेप रहित कोइ साधु द्रव्यथी उप-गरण धारण करे पण तेना पर मूर्च्छा नहीं होवाथी भावथी परिग्रहधारी नथी. १. कोइ भावथी परिग्रह धारण करे पण द्रव्यथी न करे. जेमेके कोइने अमुक वस्तुपर मूर्च्छा छे पण तेने तेनी प्राप्ति न थाय, तो तेने भावथी परिग्रह छे पण द्रव्यथी नथी. २. कोइने द्रव्यथी अने भावथी पण परिग्रह होय छे जेमेके कोइने कोइ वस्तुपर मूर्च्छा होय अने ते वस्तु तेने प्राप्त थाय तो तेने द्रव्यथी अने भावथी परिग्रह होय छे. ३. द्रव्यथी पण परिग्रह न होय अने भावथी पण परिग्रह न होय ए चोथो भंग शून्य छे.

सू०—जं मए इमस्स धम्मस्स केवलपन्नत्तस्स अहिंसा लरकणस्स सच्चाहिट्ठिअस्स विणयमूलस्स

खंतिप्पहाणस्स अहिरणुसोवन्निअस्स उवसमपभवस्स नवबंभचेरगुत्तस्स अपयमाणस्स भिक्खावित्तिअ-
 स्स कुक्कीसंबलस्स निरग्गिसरणस्स संपक्कालिअस्स चत्तदोसस्स गुणगाहिअस्स निव्विआरस्स नि-
 विव्वीलक्खणस्स पंचमहव्वयजुत्तस्स अस्संनिहिसंवयस्स अविस्वाइस्स संसारपारगामिअस्स निव्वाणग-
 मणपज्जवसाणफलस्स पुव्विअणणयाए असवणयाए अबोहिए अणभिगमेणं, अभिगमेण वा पमा-
 एणं रागदोसपडिबद्धयाए बालयाए मोहयाए मंदयाए किडुयाए तिगारवगरुआए चउक्कसाओवगएणं
 पंचिदिओवसेट्ठेणं पडुप्पन्नभारिआए सायासोरक्कमणुपालयंतेणं इहं वा भवे अन्नेसु वा भवगहणेसु
 परिग्गहो गहिओ वा गाहाविओ वा धिप्पंतो वा परेहिं समणुन्नाओ तं निंदामि गरिहामि तिविहं
 तिविहेणं मणेणं वायाए काएणं । अईअं निंदामि पडुप्पणं संवरेमि अणागयं पच्चरकामि सव्वं प-
 रिग्गहं । जावज्जीवाए अणिसिस्सओ हं नेव सयं परिग्गहं परिगिहेज्जा, नेवन्नेहिं परिग्गहं परिगिगहा-
 वेज्जा, परिग्गहं परिगिगहंते वि अन्ने न समणुजाणिज्जा । तं जहा—अरिहंतसक्किअं सिद्धसक्किअं सा-
 हुसक्किअं देवसक्किअं अप्पसक्किअं । एवं भवइ भिक्कु वा भिरकूणी वा संजयविरयपडिहयपच्चरका-

यपावकम्मे दिआ वा राओ वा एगओ वा परिसागओ वा सुत्ते वा जागरमाणे वा । एस खलु परि-
 गहस्स वेरमाणे हि ए सुहे खमे निस्सेसिए आणुगामिए पारगामिए सब्वेसि पाणाणं सब्वेसि भूआणं
 सब्वेसि जीवाणं सब्वेसि सत्ताणं अदुक्कयाए असोअणयाए अजूरणयाए अतिप्पणयाए अपीडणयाए
 अपरिआवणयाए अणुद्वणयाए महत्थे महाणुणे महाणुभावे महापुगिसाणुचिन्ने परमरिसिदेसिए
 पसत्थे तं दुक्कयाए कम्मक्कयाए मोक्काए बोहिलाभाए संसारुत्तारणयाए त्ति कहु उवसंपजित्ता
 णं विहरामि । पंचमे भंते महव्वए उवट्ठिओमि सब्वाओ परिगहाओ वेरमाणं ॥

(एतत्सूत्रसंस्कारः पूर्ववत्)

आ सर्व सूत्रानां अर्थं प्रथमानी जेम जाणवों. मात्र प्राणतिपातने ठेकाणे परिग्रह शब्द कहेवों. परिग्रह धारण करनारने
 वध, बंधन, मारण, दुःखीपणं अने नरकगति विगेरे दोषो प्राप्त थाय छे. पांचमा व्रतना ५४ भांगा आ प्रमाणे थाय छे—
 अल्प, बहु, अणु, स्थूल, सचित्त अने अचित्त ए छ पदने त्रण जोगे गुणतां १८ थाय. तेने त्रण करणे गुणवाची ५४ थाय छे.

॥ इति पञ्चमं महाव्रतम् ॥

। अथ षष्ठं व्रतम् ।

सू०—अहावरे छट्टे भंते वाए राईभोअणाओ वेरमणं, सव्वं भंते राईभोअणं पच्चक्कामि, से अस्सणं वा पाणं वा खाइमं वा साइमं वा, नेव सयं राइं भुंजेज्जा, नेवन्नेहिं राइं भुंजावेज्जा, राइं भुंजंते वि अणणे न समणुजाणामि, जावज्जीवाए तिविहं तिविहेणं मणेणं वायाए काएणं न करेमि न कार-वेमि करंतं पि अन्नं न समणुजाणामि, तस्स भंते पडिक्कमामि निंदामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि ॥

(अथापरस्मिन् षष्ठे भदन्त व्रते रात्रिभोजनात् विरमणं, सर्व भदन्त रात्रिभोजनं प्रत्याख्यामि, अथ (तद्यथा)—अशनं वा पानं वा खाद्यं वा स्वाद्यं वा, नैव स्वयं रात्रौ भुञ्जे, नैवान्यै रात्रौ भोजयामि, रात्रौ भुञ्जानानपि अन्यान्न समनुजानामि, यावज्जीवं त्रिविधं त्रिविधेन मनसा वाचा कायेन न करोमि, न कारयामि, कुर्वन्तमपि अन्यं न समनुजानामि, तस्य भदन्त प्रतिक्रमामि निन्दामि गर्हामि आत्मानं व्युत्सृजामि)

(अह) हवे (भंते) हे भगवन् (अवरे) अन्य (छट्टे) छट्टा (वाए) व्रतने विषे (राइभोअणाओ) रात्रिभोजन-थकी (वेरमणं) वीरसुं छुं. ते रात्रिभोजन चार रीते थाय छे—रात्रिए ग्रहण करी रावे ज खाय १, रात्रे ग्रहण करी दिवसे

खाय २, दिवसे ग्रहण करी रात्रे खाय ३ अने दिवसे ग्रहण करी दिवसे खाय ४.ॐ आमांनो छेल्लो चोथो प्रकार शुद्ध छे पहेलाना त्रण प्रकार रात्रिभोजनमां गणाय छे, आवी रीतना रात्रिभोजनथकी (वेरमण) सर्वथा विरमणुं एस भगवंते कहुं छे तेथी (भंते) हे भगवन् (सर्व) सर्वथा (राईभोअणं) रात्रिभोजनने (पच्चरकामि) हुं निषेधुं छुं. (से) ते आ प्रमाणे—(असणं वा) भात दाळ विगेरे अशन अथवा (पाणं वा) पाणी विगेरे सर्व जातना पान, अथवा (खाइमं वा) खजूर विगेरे खाद्य अथवा (साइमं वा) तांबूलादिक खाद्य पदार्थोडुं (सयं) हुं पोते (राइं रात्रे (नेव) नहीज (भुंजे-आ) भोजन करुं, (अन्नेहिं) बीजाने (राइं) रात्रे (नेव) नहीज (भुंजावेआ) भोजन कराडुं, (राइं) रात्रे (भुंजते वि) जमता एवा पण (अण्णे) बीजाओने (न समणुजाणामि) अनुमोदना नहीं करुं. केवी रीते? (जावजीवाए) जाव-जीव सुधी (तिविहं) त्रिविधने (तिविहेणं) त्रिविधे करीने एटले (मण्णेणं) मनवडे (वायाए) वचनवडे (काएणं) कायावडे (न करेमि) भोजन नहीं करुं, (न कारवेमि) बीजाने भोजन नहीं कराडुं, (करंतं पि) भोजन करता एवा पण (अबं) बीजाने (न समणुजाणामि) अनुमोदना नहीं करुं. (तस्स) ते रात्रिभोजन संबंधी पापने (भंते) हे भगवन् (पडिककामि) हुं निषेधुं छुं, (निंदामि) आत्मसाक्षीए निंदुं छुं, (गरिहामि) गुरु समस्त गहाँ करुं छुं, अने (अप्पाणं) तेवा पापकारी मारा आत्माने (वोसिरामि) विविध प्रकारे तडुं छुं.

सू०—से राईभोअणे चउठिवहे पन्नत्ते, तं जहा—दव्वओ खेत्तओ कालओ भावओ । दव्व-

ॐ श्रीमद्भगवन् रात्रि व्यतिक्रमामीने बीजे दिवसे खाय तो आ माओ संभव छे पणु ते-देरेक पदार्थ साटे संभवतो नथी—

ओ णं राईभोअणे असणे वा पाणे वा खाइमे वा साइमे वा, खित्तओ णं राईभोअणे समयखित्ते, कालओ णं राईभोअणे दिआ वा राओ वा, भावओ णं राईभोअणे तिक्के वा कडुए वा कसाए वा अंबिले वा मधुरे वा लवणे वा रागेण वा दोसेण वा ॥

(तत् रात्रिभोजनं चतुर्विधं प्रज्ञप्तं, तद्यथा—द्रव्यतः क्षेत्रतः कालतः भावतः । द्रव्यतः णं रात्रिभोजनम् अशने वा पाने वा खाद्ये वा स्वाद्ये वा, क्षेत्रतः णं रात्रिभोजनं समयक्षेत्रे, कालतः णं रात्रिभोजनं दिवा वा रात्रौ वा, भावतः णं रात्रिभोजनं तिक्के वा कडुके वा कपाये वा अम्ले वा मधुरे वा लवणे वा रागेण वा द्वेषेण वा) .

(से) ते (राईभोअणे) रात्रिभोजन (चउव्विहे) चार प्रकारे (पबत्ते) कहेलुं छे. (तं जहा) ते आ प्रमाणे—(दव्वओ) द्रव्यथी (खित्तओ) क्षेत्रथी (कालओ) कालथी (भावओ) भावथी, तेषां (दव्वओ णं) द्रव्यथी (राईभोअणे) रात्रिभोजन (असणे वा) अशने विषे अथवा (पाणे वा) पानने विषे अथवा (खाइमे वा) खाद्यने विषे अथवा (साइमे वा) स्वाद्यने विषे संभवे छे. (खित्तओ णं) क्षेत्रथी (राईभोअणे) रात्रिभोजन (समयखित्ते) समय क्षेत्र जे अही द्वीप अने बे समुद्र तेने विषे संभवे छे. (कालओ णं) कालथी (राईभोअणे) रात्रिभोजन (दिया वा) दिवसे अथवा (राओ वा) रात्रे थइ शके छे. (भावओ णं) भावथी (राईभोअणे) रात्रिभोजन (तिक्के वा) लीबडो

विगेरे कडवा पदार्थने विषे, अथवा (कडुए वा) आदु विगेरे तीखा पदार्थने विषे, अथवा (कसाए वा) बाल विगेरे कषायला-तूरा पदार्थने विषे, अथवा (अंबिले वा) छाश विगेरे खाटा पदार्थने विषे, अथवा (महुरे वा) दूध विगेरे म-धुर पदार्थने विषे, अथवा (लवणे वा) लवण विगेरे खारा पदार्थने विषे संभवे छे. ते पण (रागेण वा) रागवडे करीने अथवा (दोसेण वा) द्वेषवडे करीने संभवे छे. अहीं पण द्रव्य अने भाव आश्री चार भंग थइ शके छे. ते आ प्रमाणे—कोइ द्रव्यथी रात्रिभोजन करे पण भावथी न करे, जेमके राग द्वेष विना कोइ माणस स्वर्य नहीं उग्या छतां उग्यो मानीने अथवा स्वर्य अस्त थया छतां अस्त थयो नथी एम मानीने रात्रिभोजन करे अथवा तो सबळ कारणने लइने रात्रिभोजन करे तेने द्रव्यथी रात्रिभोजननो दोष लागे छे पण तेवा अध्यवसाय नहीं होवाथी भाव आश्री दोष लागतो नथी. १. कोइ भावथी रात्रिभोजन करे पण द्रव्यथी न करे, जेमके हुं रात्रिए जमीश ए प्रमाणे अध्यवसाय करे पण रात्रिए तेने भोजन मळे नहीं, तेने भावथी रात्रिभोजन थयुं पण द्रव्यथी न थयुं. २. कोइ द्रव्यथी अने भावथी पण रात्रिभोजन करे, जेमके कोइ रात्रे जमवानो विचार करी रात्रे ज जमे तेने द्रव्यथी अने भावथी रात्रिभोजननो दोष लागे छे. ३. कोइ द्रव्यथी अने भावथी पण रात्रिभोजन न करे, ए चोथो भंग शून्य छे.

सू०—जं माए इमस्स धम्मस्स केवलपन्नत्तस्स अहिंसालक्षणस्स सच्चाहिट्ठिअस्स विणयमू-लस्स खंतिप्पहाणस्स अहिरणसोवन्निअस्स उवसमपभवस्स नवबंभवेरुत्तस्स अपथमाणस्स भिक्खा-

वित्तिअस्स कुस्कीसंबलस्स निरगिगरणस्स संपक्खालिअस्स चत्तदोसस्स गुणग्गाहिअस्स निव्विआ-
 रस्स निव्वित्तीलक्खणस्स पंचमहव्वयजुत्तस्स असंनिहिसंचयरस्स अविंसवाईअस्स संसारपारगामिअस्स
 निव्वारणगमणपज्जवसाणफलस्स पुंवि अस्साणयाए असवणयाए अबोहिए अणभिगमेणं अभिगमेण
 वा पमाएणं रागदोसपडिबद्धयाए बालयाए मोहयाए मंदयाए किडुयाए तिगारवगरुआए चउक्कसा-
 ओवगएणं पंचिदिओवसट्ठेणं पडुप्पन्नभारिआए सायासोक्खमणुपालयंतेणं इहं वा भवे अन्नेसु वा
 भवग्गहणेसु राईभोअणं भुत्तं वा भुंजाविअं वा परेहिं समणुन्नायं तं निंदामि गरिहामि
 तिविहं तिविहेणं मणेणं वायाए काएणं । अईअं निंदामि पडुप्पसुं संवेरमि अणागयं पच्चक्खामि सव्वं
 राईभोअणं । जावज्जीवाए अणिस्सिआओ हं नेव सयं राईभोअणं भुंजेज्जा, नेवन्नेहिं राईभोअणं भुंजावेज्जा,
 राईभोअणं भुंजते वि अन्ने न समणुजाणिज्जा । तं जहा-अरिहंतसस्सिअं सिद्धसस्सिअं साहुसस्सिअं
 देवसस्सिअं अप्पसस्सिअं । एवं भवइ भिक्खू वा भिक्खुणी वा संजयविरयपडिहयपच्चक्खायपावक्कम्मे
 दिआ वा राओ वा एगओ वा परिसागओ वा सुत्ते वा जागरमाणे वा । एस खलु राईभोअणस्स
 वेरमणे हिअे सुहे खमे निस्सेसिए आणुगामिए पारगामिए सव्वेसिं पाणाणं सव्वेसिं भूआणं सव्वेसिं

જીવાણં સર્વેસિં સત્તાણં અદુસ્કણયાએ અસોયણયાએ અજૂરણયાએ અતિપ્પણયાએ અપીડણયાએ અપ-
રિયાવ્રણ યાએ અણુદવણયાએ મહત્થે મહાગુણે મહાણુભાવે મહાપુરિસાણુચિન્ને પરમરિસિદેસિએ
પસત્થે તં દુસ્કલકયાએ કમ્મસ્કયાએ મોક્ષાએ બોહિલામાએ સંસારત્તારણયાએ ત્તિ કટ્ટુ ઉવસંપજિન્તાણં
વિહરમિ । છટ્ટે ભંતે વએ ઉવટ્ઠિઓમિ સર્વાઓ રાઈમોઅણાઓ વેરમણં ॥

(ઇત્તસૂત્રસંસ્કારઃ પૂર્વવત્)

આ સર્વ સૂત્રનો અર્થ પ્રથમની જેમ જાણવો. વિશેષ એ કે પ્રાણાતિપાતને ઠેકાણે રાત્રિભોજન કહેવું. આ વ્રત પાંચ મહા-
વ્રતોની સાથે કહ્યું તેનું કારણ એ છે જે પહેલા તીર્થંકરના તીર્થના સાધુઓ ઋજુજલ હોય છે અને ચરમ તીર્થંકરના તીર્થના
સાધુ વ્રજજલ હોય છે તેમને આ વ્રત મૂલ ગુણમાં જાણવાનું છે. તથા મધ્યમ વ્રાતીશ તીર્થંકરના તીર્થના સાધુઓ ઋજુપ્રાણ
હોવાથી તેમની અપેક્ષાએ ઉત્તર ગુણમાં જાણવાનું છે. રાત્રિભોજન કરનારને કીડી, પતંગ વિગેરેની હિસાનો દોષ લાગે છે. આ
છઠ્ઠા વ્રતના માંગા ૩૬ આ રીતે થાય છે—મશન, પાન, સ્વાદ્ય અને સ્વાદ્યને ત્રણ જોગે ગુણતાં વાર થાય, તેને ત્રણ કરણે
ગુણતાં છત્રીશ થાય. છાએ વ્રતોના મલીને ૨૭૦ માંગા થાય છે.

॥ इति षष्ठं व्रतम् ॥

હવે સર્વ વ્રતોનો સ્વીકાર એક સાથે કહે છે.—

સૂ૦—ઈચ્છેઈયાં પંચ મહવ્યાં રાઈમોઅણવેરમણછટ્ટાઈ અત્તહિઅટ્ટાણ ઉવસંપજિત્તાણં વિહરામિ ॥

(ઇત્યેતાનિ પશ્ચ મહાવ્રતાનિ રાત્રિભોજનવિરમણષ્ટાનિ આત્મહિતાર્થાય ઉપસંપદ્ય વિહરામિ)
(ઈચ્છેઈયાં) આ પૂર્વે કહેલાં (રાઈમોઅણવેરમણછટ્ટાઈ) રાત્રિભોજન વિરમણ છે છટ્ટું જેમાં એવાં (પંચ મહવ્યાં) પાંચ મહાવ્રતોને (અત્તહિઅટ્ટાણ) આત્માને હિતકારક જે મોક્ષ તેને અર્થે (ઉવસંપજિત્તાણં) અંગીકાર કરીને (વિહરામિ) હું વિચરું છું એટલે સુસાધુના વિહારવડે વર્તું છું. કારણકે વિહારને અભાવે અંગીકાર કરેલા વ્રતોનો પણ અભાવનો પ્રસંગ આવે છે—સંભવે છે.

હવે અનુક્રમે મહાવ્રતોના અતિચારો બતાવે છે.—

અપ્પસત્થા ય જે જોગા, પરિણામા ય દારુણા । પાણાઢવાયસ્સ વેરમણે, એસ વુત્તે અઢક્રમે ॥ ૧ ॥
(અપ્રશસ્તાશ્ચ યે યોગા પરિણામાશ્ચ દારુણાઃ । પ્રાણતિપાતસ્ય વિરમણે એષ ઉક્તઃ અતિક્રમઃ ॥ ૧ ॥
(અપ્પસત્થા ય) હિંસાના હેતુરુપ હોવાથી અપ્રશસ્ત એવા (જે) જે (જોગા) યતના વિના ચાલવું ચોલવું વિગેરે યોગો—વ્યાપારો છે, તથા (દારુણા) ભયંકર એવાં (પરિણામા ય) જે પ્રાણીનો ઘાત કરવાના અધ્યવસાયો છે, (એસ) તે

आ (पायाइवायस्स) प्राणातिपातना (वेरमणे) विरमणने विषे (अइक्कमे) अतिक्रम—अतिचार (बुत्ते) भगवन्ते कक्षा
छे. आ प्रमाणे जाणीने तेवा योग अने अध्यवसायनो त्याग करवो. १

हवे बीजा व्रतने आश्री कहे छे.—

तिव्वरागा य जा भासा, तिब्वदोसा तहेव य । मुसावायस्स वेरमणे, एस बुत्ते अइक्कमे ॥ २ ॥

(तीव्वरागा य या भाषा तीव्वद्वेषा तथैव च । मृषावादस्य विरमणे एष उक्तः अतिक्रमः ॥ २ ॥)

(तिब्वरागा य) तीव्व रागवाली (तहेव य) तेम ज (तिब्वदोसा) तीव्व द्वेषवाली (जा) जे (भासा) भाषा बोलवामां
आवे, (एस) ते आ (मुसावायस्स) मृषावादनी (वेरमणे) विरतिने विषे (अइक्कमे) अतिक्रम—देशथी भंग अथवा
सर्वथी भंग (बुत्ते) जिनेश्वरोए कह्यो छे. एम धारी तेनो त्याग करवो. २

हवे त्रीजा व्रतने आश्री कहे छे.—

उग्गहं च अजाइत्ता, अविदिगणे य उग्गहे । अदिगणदिगणस्स वेरमणे, एस बुत्ते अइक्कमे ॥ ३ ॥

(अवग्रहं च अयाचित्वा अविदत्ते च अवग्रहे । अदत्तादानस्य विरमणे एष उक्तः अतिक्रमः ॥ ३ ॥)

(उग्गहं च) अवग्रहने—उपाश्रयने (अजाइत्ता) याचना कर्या विना—स्वामीनी आज्ञा लीधा विना तेमां जे रहेंछे,
तथा (अविदिगणे य) अवग्रहना स्वामीए नहीं आपेला (उग्गहे) अवग्रहने विषे एटले अवग्रहनी मर्यादामां जे काइ चेष्टा

करवी. (एस) ते आ (अदिषादाणस्स) अदत्तादाननी (वेरमणे) विरतिने विषे (अइक्कमे) अतिक्रम—अतिचार (वुत्ते) कह्यो छे. ३

हवे चोथा व्रतने आश्री कहे छे.—

सद्धारुवारसागंधा—फासाणं पवियारणे । मेहुणस्स वेरमणे, एस वुत्ते अइक्कमे ॥ ४ ॥

(शब्दरूपरसगन्धस्पर्शानां प्रविचारणा । मैथुनस्य विरमणे एष उक्तः अतिक्रमः ॥ ४ ॥)

(सद्दा) वेणु, वीणा, सीना गीत विगेरे शब्दो, (रुवा) स्त्री आदिकनां मनोहर रूपो, (रसा) मधुरादिक रसो, (गंधा) पुष्पनी माळा, चंदन विगेरेना गंधो तथा (फासाणं) कोमल तळाइ अने स्त्री आदिकना कोमल स्पर्शो ए पांचि विषयोनी जे (पवियारणे) रागथी सेवा (एस) ते आ (मेहुणस्स) मैथुननी (वेरमणे) विरतिने विषे (अइक्कमे) अतिक्रम—अतिचार (वुत्ते) कह्यो छे. ४

हवे पांचमा परिग्रह व्रतने आश्री कहे छे.—

इच्छा सुच्छा य गेही य, कंखा लोभे य दारुणे । परिग्रहस्स वेरमणे, एस वुत्ते अइक्कमे ॥ ५ ॥

(इच्छा मूर्छा च गृद्धिश्च काङ्क्षा लोभश्च दारुणः । परिग्रहस्य विरमणे, एष उक्तः अतिक्रमः ॥ ५ ॥)
(इच्छा) नहीं प्राप्त थयेला कोइ पण पदार्थनी प्रार्थना तथा (सुच्छा य) नाश पामेला पदार्थनी मूर्छा—शोक करवो

ते तथा (गेही य) विद्यमान पदार्थ उपर आसक्ति तथा (कंक्षा) नहीं प्राप्त थयेला विविध पदार्थनी आकांक्षा रूप जे (दारुणो) तीव्र (लोभे य) लोभ (एस) ते आ (परिग्रहस्स) परिग्रहनी (वेरमणो) विरतिने विषे (अइकमे) अतिक्रम (बुत्ते) तीर्थकरोए कहेलो छे. तेथी तेनो त्याग करवो. ५

हवे छ्हा व्रतने आश्री कहे छे.—

अइमत्ते य आहारे, सूरखित्तम्मि संकिए । राईभोग्यस्स वेरमणो, एस बुत्ते अइकमे ॥ ६ ॥

(अतिमात्रश्च आहारः सूरक्षेत्रे शङ्किते । रात्रिभोजनस्य विरमणे एष उक्तः अतिक्रमः ॥ ६ ॥)

(अइमत्ते य) प्रमाणयी अधिक एटले जे आहारनो रात्रे ओडकार आवे एवो जे (आहारे) आहार कर्यो होय तथा (सूरखित्तम्मि) सूर्यनुं क्षेत्र-उदय अने अस्तवालुं आकाश क्षेत्र जे ते (संकिए) सूर्य उग्यो छे के नहीं ? अथवा सूर्य अस्त थयो छे के नहीं ? ए प्रमाणे शंकित एटले शंकावालुं सते जे आहार करवो (एस) ते आ (राईभोग्यस्स) रात्रिभोजननी (वेरमणो) विरतिने विषे (अइकमे) अतिचार (बुत्ते) कह्यो छे. माटे तेवो आहार वर्जवो. ६.

आ प्रमाणे महाव्रतना अतिचार कहा. हवे ते ज व्रतो जे प्रकारे अतिचार रहित पाळेलं थाय ते कहे छे—

दंसणानाचरित्ते, अविराहिता ठिओ समणधम्मे । पढमं वयमणुरक्के, विरयामो पाणाइवायाओ ॥ १ ॥
(दर्शनज्ञानचरित्राणि अविराध्य स्थितः श्रमणधर्मे । प्रथमं व्रतमनुरत्नाणि विरतोऽस्मि प्राणतिपातात्)

(દંસણનાણચરિત્તે) સમક્કિત દર્શન, મતિજ્ઞાનાદિક જ્ઞાન અને સામાયિકાદિક ચારિત્રને (અવિરાહિત્તા) નહીં વિરાધીને દટલે પરિપાલન કરીને (સમણધમ્મે) સાધુના ધર્મને વિષે (ઠિઓ) રહ્યો એવો હું તે (પદમં) પહેલા (વયં) વ્રતનું (અણુરક્કે) રક્ષણ કરું છું દટલે અતિચાર રહિત પાલન કરું છું. (પાણાહવાયાઓ) પ્રાણાતિપાત-જીવહિંસા થકી (વિરાયમો) હું વિરમ્યો છું. ૧.

દંસણનાણચરિત્તે, અવિરાહિત્તા ઠિઓ સમણધમ્મે । બીયં વયમણુરક્કે, વિરયામો મુસાવાયાઓ ॥૨॥
 દંસણનાણચરિત્તે, અવિરાહિત્તા ઠિઓ સમણધમ્મે । તઇયં વયમણુરક્કે, વિરયામો અદિન્નાદાણાઓ ॥૩॥
 દંસણનાણચરિત્તે, અવિરાહિત્તા ઠિઓ સમણધમ્મે । ચડત્થં વયમણુરક્કે, વિરયામો મેહુણાઓ ॥૪॥
 દંસણનાણચરિત્તે, અવિરાહિત્તા ઠિઓ સમણધમ્મે । પંચમં વયમણુરક્કે, વિરયામો પરિગ્ગહાઓ ॥૫॥
 દંસણનાણચરિત્તે, અવિરાહિત્તા ઠિઓ સમણધમ્મે । છટ્ઠં વયમણુરક્કે, વિરયામો રાઈમોયણાઓ ॥૬॥

(અસ્ય ગાથાપચ્ચકસ્ય સંસ્કારઃ પૂર્વવત્)

આ પાંચે ગાથાનો અર્થ પહેલી ગાથા પ્રમાણે જાણવો. વિશેષ એ કે પહેલા વ્રતને ઠેકાણે અનુક્રમે વીહું, ત્રીહું, ચોથું, પાંચમું અને છટું વ્રત કહેવું, તથા પ્રાણાતિપાતને ઠેકાણે અનુક્રમે મૃયાવાદ, અદત્તાદાન, મૈથુન, પરિગ્રહ અને રાત્રિભોજન કહેવું. ૨-૩-૪-૫-૬.

हवे बीजी रीते पण महाव्रतोनुं रक्षण कहे छे—

आलयविहारसमिओ, जुत्तो गुत्तो ठिओ समणधम्मे । पढमं वयमणुरस्के, विरयामो पाणाइवायाओ ॥१॥

(आलयविहारसमितो युत्तो गुप्तः स्थितः श्रमणधर्मे । प्रथमं व्रतमनुरज्जामि विरतोऽस्मि प्राणतिपातात्) (आलय) समग्र दोष रहित उपाश्रयने सेवनारो, (विहार) शास्त्रमां कक्षा प्रमाणे विहार करतो, (समिओ) इयो आदिक पांच समितिए सहित, (जुत्तो) युक्त एटले अचेलपणुं, अस्नान, पृथ्वीपर शयन करवुं, दातण न करवुं, मस्तक दाढी मूछ गुंडाववा नहीं, भिक्षा मागवी, तथा जुधा, पिपासा, शीत, आतप विगेरे परिसहो सहन करवां अने गुरुकुळमां वसवुं ए विगेरे साधुना गुणोथी युक्त-सहित, (गुत्तो) त्रण गुप्तिए गुप्त-सहित तथा (समणधम्मे) चांति आदिक साधुना धर्ममां (ठिओ) रखो एवो हुं (पढमं) पहिला (वयं) व्रतवुं (अणुरस्के) रक्षण करं छुं (पाणाइवायाओ) प्राणातिपात थकी (विरयामो) हुं विरम्यो छुं. १.

आलयविहारसमिओ, जुत्तो गुत्तो ठिओ समणधम्मे । बीयं वयमणुरस्के, विरयामो मुसावायाओ ॥२॥

आलयविहारसमिओ, जुत्तो गुत्तो ठिओ समणधम्मे । तइयं वयमणुरस्के, विरयामो अदिन्नादाणाओ ॥३॥

आलयविहारसमिओ, जुत्तो गुत्तो ठिओ समणधम्मे । चउत्थं वयमणुरस्के, विरयामो मेहुणाओ ॥४॥

आलयविहारसमिओ, जुत्तो गुत्तो ठिओ समणधम्मे । पंचमं वयमणुरस्के, विरयामो परिग्गहाओ ॥५॥

आलयविहारसमिद्धो, जुत्तो गुत्तो ठिद्धो समणधम्मो । छट्ठं वयमणुरस्के, विरयामो राईभोगणाओ ॥६॥

(गाथापञ्चकस्य संस्कारः पूर्ववत्)

आ पांचे गाथानो अर्थं पहली गाथानी जेम जाणवो. विशेष ए के पहला व्रतने ठेकारो अनुक्रमे बीजुं, ग्रीजुं, चोथुं, पांचुं अने छट्ठं व्रत कहेजुं, तथा प्राणातिपातने ठेकारो मृषावाद, अदत्तादान, मैथुन, परिग्रह अने रात्रिभोजन कहेजुं. २-३-४-५-६.

हवे पांचे महाव्रतो माटे भेलुं कहे छे—

आलयविहारसमिद्धो, जुत्तो गुत्तो ठिद्धो समणधम्मो । तिविहेण अपमत्तो, रक्खामि महव्वए पंच ॥७॥

(आलयविहारसमितो युक्तो गुप्तः स्थितः अमणधर्मे । त्रिविधेन अप्रमत्तो रक्षामि महाव्रतानि पञ्च ७)
(आलय) समग्र दोष रहित उपाश्रयने सेवनार, (विहार) शास्त्रमां कक्षा प्रमाणे विहार करनार, (समिद्धो) पांचे समिति सहित, (जुत्तो) अचलपणुं आदिक गुणोवडे युक्त, (गुत्तो) त्रय गुप्तिए गुप्त तथा (समणधम्मो) साधुना धर्मेन विषे (ठिद्धो) रह्यो एवो हुं (तिविहेण) मन, वचन अने काया रूप त्रय प्रकारना करणे करीने (अपमत्तो) प्रमाद रहित-सावधानपणे रह्यो थको (पंच) पांचे (महव्वए) महाव्रतोने (रक्खामि) पालन करे छुं. ७.

हवे एकथी आरंभीने अनुक्रमे एक एकनी वृद्धि करता दश अशुभ स्थानकोनुं वर्जवुं अने दश शुभ स्थानो अंगीकार करवा ए द्वारवडे करीने महाव्रतोना रक्षणने न कहे छे—

सावज्जजोगमेगं, मिच्छत्तं एगमेव अन्नाणं । परिवज्जंतो गुत्तो, रक्कामि महव्वए पंच ॥ १ ॥
 (सावद्ययोगमेकं मिथ्यात्वमेकमेवं अज्ञानम् । परिवर्जयन् गुप्तो रक्कामि महाव्रतानि पञ्च ॥ १ ॥)
 (सावज्जजोगमेगं) एक एवा सावद्य योगने-पापव्यापारने तथा (मिच्छत्तं एगं) एक एवा मिथ्यात्वने-देव, गुरु, धर्म संबंधी मननो विपरीत अध्यवसायने तथा (एव अन्नाणं) एज प्रमाणे एटले एक एवा अज्ञानने एटले विपरीत ज्ञानने (परिवज्जंतो) वर्जितो एवो अने (गुत्तो) त्रण गुप्तिए गुप्त एवो हुं (पंच) पांच (महव्वए) महाव्रतोतुं (रक्कामि) रक्षण करं छुं. १.

अणवज्जजोगमेगं, सम्मत्तं एगमेव नाणं तु । उवसंपन्नो जुत्तो, रक्कामि महव्वए पंच ॥ २ ॥
 (अनवद्ययोगमेकं सम्यक्त्वमेकमेवं ज्ञानं तु । उपसंपन्नो युक्तो रक्कामि महाव्रतानि पञ्च ॥ २ ॥)
 (अणवज्जजोगमेगं) एक एवा अनवद्य योगने एटले पाप रहित व्यापारने तथा (सम्मत्तं एगं) एक एवा समकितने तथा (एव नाणं तु) एज प्रमाणे एटले एक एवा ज्ञानने पण (उवसंपन्नो) प्राप्त थयेलो अने (जुत्तो) साधुना गुणोवडे युक्त एवो हुं (रक्कामि महव्वए पंच) पांच महाव्रतोतुं रक्षण करं छुं. २.

दो चेव रागदोसे, दुन्नि अ झ्झाणइ अट्ठरुद्दाइं । परिवज्जंतो गुत्तो, रक्कामि महव्वए पंच ॥ ३ ॥
 (द्वावेव रागद्वेषौ द्वे च ध्याने आर्तरीद्रे । परिवर्जयन् गुप्तो रक्कामि महाव्रतानि पञ्च ॥ ३ ॥)

(दो चेव) बे एवा ज (रागदोसे) राग अने द्वेषने तथा (दुबि अ) बे एवा (अङ्गरुदाई) आर्त अने रौद्र नामना (झाणाइ) ध्यानोने (परिवर्जंतो) वर्जंतो एवो अने (गुत्तो) त्रण गुप्तिए गुप्त एवो हुं (रक्कामि महव्वए पंच) पांच महाव्रतोनुं रत्तण करं छुं. ३.

दुविहं चरित्तधम्मं, दुन्नि अ झाणाइं धम्मसुक्काइं । उवसंपन्नो जुत्तो, रक्कामि महव्वए पंच ॥ ४ ॥

(द्विविधं चरित्रधर्म द्वे च ध्याने धर्म्मशुक्ले । उपसंपन्नो युक्तो रत्तामि महाव्रतानि पञ्च ॥ ४ ॥)

(दुविहं) बे प्रकारना एटले देश अने सर्व एवा बे भेदना (चरित्तधम्मं) चारित्र धर्मने (दुबि अ) तथा बे प्रकारना (धम्मसुक्काइं) धर्म अने शुक्क नामना (झाणाइं) ध्यानोने (उवसंपन्नो) पामेलो अने (जुत्तो) साधुगुणे युक्त एवो हुं

(रक्कामि महव्वए पंच) पांच महाव्रतोनुं रत्तण करं छुं. ४.

किण्हा नीला काऊ, तिसि अ लेसाउ अप्पसत्थाओ । परिवर्जंतो गुत्तो, रक्कामि महव्वए पंच ॥ ५ ॥

(कृष्णं नीलां कापोतीं तिस्रश्च लेस्या अप्रशस्ताः । परिवर्जयन् गुप्तो रत्तामि महाव्रतानि पञ्च ॥ ५ ॥)

(किण्हा) कृष्णलेस्या (नीला) नीललेस्या (काऊ) कापोत लेस्या (तिसि अ) ए त्रण (अप्पसत्थाओ) अप्रशस्त एटले विलस्र कर्मना बंधनी हेतुरूप होवाथी असुंदर एवी (लेसाउ) लेस्याओने (परिवर्जंतो) वर्जंतो अने (गुत्तो) त्रण गुप्तिवडे गुप्त एवो हुं (रक्कामि महव्वए पंच) पांच महाव्रतोनुं रत्तण करं छुं. ५.

तेऊ पम्हा सुक्का, तिप्पि अ लेसाउ सुप्पसत्थाओ । उवसंपन्नो जुत्तो, रक्कामि महव्वए पंच ॥ ६ ॥
 (तैजसीं पद्मां शुक्लां तिस्रश्च लेस्याः सुप्रशस्ताः । उपसंपन्नो युक्तो रत्नाभि महाव्रतानि पञ्च ॥ ६ ॥)
 (तेज) तेजोलेस्या (पम्हा) पद्मलेस्या अने (सुक्का) शुक्ललेस्या (तिप्पि अ) ए त्रण (सुप्पसत्थाओ) सुप्रशस्त
 एटले शुभ कर्मना बंधनी हेतुरूप होवाथी सुंदर एवी (लेसाउ) लेस्याओने (उवसंपन्नो) पामेलो अने (जुत्तो) साधुगुणे
 युक्त एवो हुं (रक्कामि महव्वए पंच) पांच महाव्रतोनुं रत्नण करुं छुं. ६.

मणसा मणसच्चविऊ, वायासच्चेण करणसच्चेण । तिविहेण वि सच्चविऊ, रक्कामि महव्वए पंच ॥ ७ ॥
 (मनसा मनःसत्यविद्वान् वाक्सत्येन करणसत्येन । त्रिविधेनापि सत्यविद्वान् रत्नाभि महाव्रतानि पञ्च ॥ ७ ॥)

(मणसच्चविऊ) मननुं सत्य एटले अकुशळ मननो निरोध अने कुशळ मननी प्रवृत्ति, ते रूप मनसंयमने जायनार
 एवो हुं (मणसा) शुभ स्वभावरूप चित्तवडे करीने १, तथा (वायासच्चेण) वाणी सत्य एटले कुशळ (सत्य) वचन
 बोलनुं अने अकुशळ (असत्य) वचन न बोलनुं ते रूप वाणीना संयमवडे करीने २, तथा (करणसच्चेण) क्रिया सत्य
 एटले कार्य सते उपयोगथी गमन आगमन करनुं अने कार्य न होय त्यारे हाथ पण विगेरे भवयवोने हलाववा नहीं एवा
 कायसंयम वडे करीने ३ (रक्कामि महव्वए पंच) हुं पांच महाव्रतोनुं रत्नण करुं छुं आ त्रण भांगा होवाथी द्विक (बे) संयो-
 गीया बीजा त्रण भांगा पण सूचवन कर्या छे एम जाणवुं, ते आ प्रमाणे—भनोवाक् सत्ये करीने एटले मन अने वाणीना

સંયમવહે કરીને ૧, તથા મનઃકાય સત્યે કરીને એટલે મન અને કાયાના સંયમવહે કરીને ૨, તથા વાક્રકાય સત્યે કરીને એટલે વાણી અને કાયાના સંયમવહે કરીને ૩ હું પાંચ મહાવ્રતોનું રક્ષણ કરું છું. તથા (તિવિહેણ વિ) મન, વચન અને કાયા રૂપ ત્રણ પ્રકારના કરણે કરીને પણ (સચ્ચવિહ) સત્યને-સંયમને જાણનાર એટલે શુદ્ધ સંયમને પાલન કરનાર એવો હું પંચ મહાવ્રતોનું રક્ષણ કરું છું. આ ત્રિક સંયોગીયો એક માંગો થયો. તેથી તે સર્વ મલી સાત પ્રકારના સંયમે કરીને હું પંચ મહાવ્રતોનું રક્ષણ કરું છું. એમ જાણવું.

ચત્તારિ દુહસિજ્ઞા, ચડરો સન્ના તહા કસાયા ય । પરિવજ્જંતો ગુત્તો, રસ્કામિ મહવ્વણ્ પંચ ॥ ૮ ॥

(ચતસ્રો દુઃસ્વશય્યાઃ ચતસ્રઃ સંજ્ઞાઃ તથા કષાયાશ્ચ । પરિવર્જયન્ ગુપ્તો રક્ષામિ મહાવ્રતાનિ પશ્ચ ॥ ૮ ॥)

(ચત્તારિ) ચાર (દુહસિજ્ઞા) દુઃસ્વ આપનારી શય્યાને તથા (ચડરો) ચાર સંજ્ઞાને (તહા) તથા (કસાયા ય) ચાર કષાયને (પરિવજ્જંતો) વર્જતો એવો અને (ગુત્તો) ત્રણ ગુપ્તિ ગુપ્ત એવો હું (રસ્કામિ મહવ્વણ્ પંચ) પાંચ મહાવ્રતોનું રક્ષણ કરું છું. અહીં ચાર દુઃસ્વશય્યા કહી તે આ પ્રમાણે—જિનેશ્વરના મતની સદ્દેશના ન કરવી તે ૧, કામભોગની વાંછા કરવી તે ૨, પરના લામની વાંછા કરવી એટલે બીજા કોઈને જે કાંઈ લામ થયો હોય તેવો લામ પોતાને વાંછે તે ૩, અને સ્નાનની વાંછા એટલે હાથ, પગ, કે મુલ ધોવું અથવા આલે શરીરે સ્નાન કરવું તેની ઇચ્છા કરવી તે. ૪. ચાર સંજ્ઞા આ પ્રમાણે—આહારસંજ્ઞા ૧, મયસંજ્ઞા ૨, મૈથુનસંજ્ઞા ૩ અને પરિગ્રહસંજ્ઞા ૪. ચાર કષાય—ચાર પ્રકારના ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ. ૮.

चत्तारि य सुहसिज्जा, चउड्विहं संवरं समाहिं च । उवसंपन्नो जुत्तो, रक्कामि महव्वए पंच ॥ ६ ॥

(चतस्रो दुःखशयाः चतुर्विधं संवरं समाधिं च । उपसंपन्नो युक्तो रक्कामि महाव्रतानि पञ्च ॥ ६ ॥)

(चत्तारि य) चार (सुहसिज्जा) सुख आपनारी शय्याने, तथा (चउड्विहं) चार प्रकारना (संवरं) संवरने तथा (समाहिं च) चार प्रकारनी समाधिने (उवसंपन्नो) पामेलो अने (जुत्तो) साधुगुणे युक्त एवो हुं (रक्कामि महव्वए पंच) पांच महाव्रतोडुं रक्षण करुं छुं. अहीं चार सुखशय्या आ प्रमाणे छे.—जिनेधरना मतनी सदहणा करवी ते १, कामभोगनी वांछा न करवी ते २, खलाभ संतोष एटले पोताने जे काइ मळे तेनाथी संतोष राखवो ते ३ अने अस्नाननी वांछा एटले हाथ, पग के सुख धोवानी अथवा शरीरे स्नान करवानी इच्छा न करवी ते. ४. चार संवर आ प्रमाणे—मनसंवर एटले अकुशलमां (पापकार्यमां) प्रवर्तता मननो निरोध करवो अने कुशलमां (पुण्यकार्यमां) प्रवर्तवडुं ए मनसंवर १, ए ज रीते वचनसंवर २ अने कायसंवर ३ जाणवा, तथा उपकरण संवर एटले महामूल्यवाळा वस्त्रनो अने सुवर्णादिकनो त्याग करवो अथवा वस्त्रपंचक, पुस्तकपंचक, तृणपंचक अने चर्मपंचकनो त्याग करवो ते. ४. तथा चार समाधि आ प्रमाणे—ज्ञानसमाधि १, दर्शनसमाधि २, चारित्रसमाधि ३ अने तपसमाधि ४. ६.

पंचेव य कामगुणे, पंचेव य अग्रहवे महादोसे । परिवज्जंतो गुत्तो, रक्कामि महव्वए पंच ॥ १० ॥

(पञ्चैव च कामगुणान् पञ्चैव च आश्रवान् महादोषान् । परिवर्जयन् गुप्तो रक्कामि महाव्रतानि पञ्च ॥ १० ॥)

(पंचेव य) शब्द, रूप, रस, गंध अने स्पर्श ए पांच (कामगुणे) कामभोगीने तथा (पंचेव य) प्राणातिपात, मृपावाद, अदत्तादान, मैथुन अने परिग्रह ए पांच (महादोसे) महा दोषने करनारा (अणहवे) आश्रवोने (परिवर्जतो) वर्जतो एवो अने (गुत्तो) त्रण गुप्ति ए गुप्त एवो हुं (रक्कामि महव्वए पंच) पांच महाव्रतोनुं रक्षण करुं छुं. १०

पंचिंदियसंवरणं, तेहेव पंचविहमेव सज्जायं । उवसंपन्नो जुत्तो, रक्कामि महव्वए पंच ॥ ११ ॥

(पञ्चेन्द्रियसंवरणं तथैव पञ्चविधमेव स्वाध्यायम् । उपसंपन्नो युक्तो रक्षामि महाव्रतानि पञ्च ॥ ११ ॥)

(पंचिंदियसंवरणं) श्रोत्रादिक पांच इंद्रियोना संवरने एटले इष्टवस्तु पर रागशी अने अनिष्ट वस्तु पर द्वेषशी प्रवर्तता इंद्रियोने रंधवा तेने (तहेव) तेम ज (पंचविहमेव) वाचना, पृच्छना, परिवर्तना, अनुप्रेक्षा अने धर्मकथा ए पांच प्रकारना (सज्जायं) स्वाध्यायने (उवसंपन्नो) पामेलो अने (जुत्तो) साधु गुणे युक्त एवो हुं (रक्कामि महव्वए पंच) पंच महाव्रतोनुं रक्षण करुं छुं. अहीं वाचना एटले भणवुं ते १, भय्या पछी शंका उत्पन्न थाय त्यारे गुरुने पूछवुं ते पृच्छना २, पूछीने शंका रहित थया छतां पछीथी भूली न जवाय तेने माटे फरी सन्न गणवुं ते परिवर्तना ३, सन्ननी जेम अर्थ पण भूली न जवाय तेने माटे अर्थनुं वारंवार चितवन करवुं ते अनुप्रेक्षा ४ तथा आ प्रमाणे श्रुत भय्या पछी श्रुतधर्मनी कथा एटले व्याख्या करवी ते धर्मकथा ५ कहेवाय छे. ११.

छज्जीवनिकायवहं, छप्पि य भासाउ अप्पसत्थाउ । परिवर्जतो गुत्तो, रक्कामि महव्वए पंच ॥ १२ ॥

(षड्जीवनिकायवधं षडपि च भाषा अप्रशस्ताः । परिवर्जयन् गुप्तो रत्नामि महाव्रतानि पञ्च ॥१२॥)
 (छजीवनिकायवहं) पृथ्वीकाय, अप्रकाय, तेजस्काय, वायुकाय, वनस्पतिकाय अने त्रसकाय ए छ प्रकारना जीविनी-
 कायना वधने तथा (छप्यि य) छ प्रकारनी (अप्ससत्थाउ) अप्रशस्त एदले भारे कर्मना बंधनी हेतु भूत होवाथी अमुंदर एवी
 (भासाउ) भाषाओने (परिवर्जतो) वर्जतो एवो अने (गुत्तो) त्रण गुप्तिए गुप्त एवो हुं (रक्खामि महव्वए पंच) पंच
 महाव्रतोनुं रक्षण करं छुं. अहीं छ प्रकारनी अप्रशस्त भाषा आ प्रमाणे छे—अलीक वचन १, हीलित वचन २, खिसित
 वचन ३, परुष वचन ४, गार्हस्थ्य वचन ५ अने व्यवशमिताधिकरणोदीरण (कलह उदीरण) वचन ६. तेमां कोइने
 दिवसे प्रचला निद्रा आवती होय तेने कोइ पूछे के—“ तने दिवसे केम प्रचला निन्द्रा आवे छे ? ” तेना उत्तरमां ते कहे
 के—“ ना, मने प्रचला निद्रा आवती नथी. ” आ अलीक वचन कहेवाय छे. १. सामान्य साधुने हे गणि ! हे वाचक ! एम
 इर्ष्याथी जे कहेवुं ते हीलित वचन कहेवाय छे. २. कोइना हलकी जातिना जन्म अने कर्म विगेरे उघाडां करवां ते खिसित
 वचन कहेवाय छे. ३. हे दुष्ट शिष्य ! एवुं जे कठोर वचन कहेवुं ते परुष वचन कहेवाय छे. ४. हे पुत्र ! हे भारेज ! ए
 रीते गृहस्थीना संबधथी बोलाववुं ते गार्हस्थ्य वचन कहेवाय छे. ५. तथा शांत थयेला अधिकरण—कलहनी उदीरणावुं
 वचन बोलावुं ते व्यवशमिताधिकरणोदीरण वचन एदले कलह उदीरण वचन कहेवाय छे. ६. १२.

छन्निवहमब्भितरयं, वज्झं पि य छन्निवहं तवोकम्मं । उवसंपन्नो जुत्तो, रक्खामि महव्वए पंच ॥१३॥
 (षड्विधमभ्यन्तरकं बाह्यमपि च षड्विधं तपःकर्म । उपसंपन्नो युक्तो रत्नामि महाव्रतानि पञ्च ॥१३॥)

(छविहं) छ प्रकारना (आर्द्धभतरयं) आभयंतर (बज्रं पि य) तथा बाह्य पण (छविहं) छ प्रकारना (तवोक्तम्) तपकर्मने (उवसंपन्नो) पामेलो तथा (जुत्तो) साधुगुणे युक्त एवो हुं (रक्खामि महव्वए पंच) पंच महाव्रतोनुं रच्चण करं हुं. अही आभयंतर तपना छ प्रकार आ प्रमाणे हे— प्रायश्चित्त १, विनय २, वैयावृत्त्य ३, स्वाध्याय ४, ध्यान ५ अने उत्सर्ग ६. छ प्रकारनो बाह्य तप आ प्रमाणे— अनशन १, उनादरी २, वृत्तिसंक्षेप ३, रसत्याग ४, कायवलेश ५ अने संलीनता ६. १३.

सत्त य भयठाणाइं, सत्तविहं चैव नाणविभंगं । परिवज्जंतो गुत्तो, रक्खामि महव्वए पंच ॥ १४ ॥

(सप्त च भयस्थानानि सप्तविधं चैव ज्ञानविभंगं । परिवर्जयन् गुप्तो रक्खामि महाव्रतानि पञ्च ॥ १४ ॥)

(सत्त य) सात (भयठाणाइं) भयनां स्थानकोने तथा (सत्तविहं चैव) सात प्रकारना ज (नाणविभंगं) विभंग ज्ञानने (परिवज्जंतो) वर्जंतो तथा (गुत्तो) त्रण गुप्तिए गुप्त एवो हुं (रक्खामि महव्वए पंच) पंच महाव्रतोनुं रच्चण करं हुं. अही सात भय आ प्रमाणे छे— आलोक भय १, परलोक भय २, आदान भय ३, अकसात् भय ४, वेदना भय ५, मरण भय ६, अने अपकीर्ति भय ७. विभंग ज्ञान एटले मिथ्यात्व सहित अवधिज्ञान. तेना सात प्रकार आ प्रमाणे— एक दिशि लोकज्ञान एटले पूर्वादि चार दिशाओ अने ऊर्ध्व तथा अधो ए छ दिशामांथी एक दिशाए लोकनुं ज्ञान एटले जाणवुं ते. बीजी पांच दिशाए लोकनो ज रवीकार नहीं करवाथी आ विभंग ज्ञान कहेवाय छे. १. पांच दिशि लोकज्ञान एटले कोइ एक दिशा विना बीजी पांच दिशाए लोकनुं जाणवुं ते. अही पण एक दिशाए लोक नहीं मानवाथी विभंग कहेवाय छे. २. क्रियावरण जीव एटले जीव मात्र प्राणातिपातादिक क्रिया ज करे छे ते जोवामां आवे छे अने ते क्रियानुं कारण जे कर्म

(ज्ञानावरणादिक) ते जोवामां आवतुं नथी तेथी जीवने मात्र क्रियातुं ज आवरण छे, कर्मलुं आवरण नथी एम जे मानवुं ते. अही क्रिया ज देखाय छे माटे ते मानवी अने कर्म देखातुं नथी माटे न मानवुं ए विभंग ज्ञान छे. २. मुदग्ग जीव (तनुमय जीव) एटले भवनपत्यादिक देवो पोताना शरीरनी अवगाहनाना क्षेत्रनी अंदर रहेला तथा बहार रहेला पुद्गलोने ग्रहण करी उत्तरवैक्रिय शरीर रचे छे ते जोइ सर्व कोइ जीवतुं शरीर पोताना अवगाहनेना बाल तथा आभ्यंतर पुद्गलोथीज रचायेलुं छे एम जे मानवुं ते विभंग ज्ञान छे. केमके तेवुं शरीर तो मात्र मनुष्य अने तिर्यचतुं (औदारिक) ज छे, देवादिकनुं नथी. ४. अमुदग्ग जीव (अतनुमय जीव) एटले देवोनुं वैक्रिय शरीर बाह्य अने आभ्यंतर पुद्गलोने ग्रहण कर्मा विना ज रचायेलुं जोवामां आवे छे तेथी सर्व कोइ जीवतुं शरीर बाह्य आभ्यंतर पुद्गलोथी रचायेलुं नथी एम जे मानवुं ते विभंग छे. ५. रूपी जीव एटले वैक्रिय शरीरवाळा देवोने जोइ सर्व कोइ जीव रूपी ज छे एम जे मानवुं ते विभंग छे. ६. सर्व जीव एटले वायुथी पुद्गलोने पण हालता चालता जोइ सर्व कोइ पण वस्तु जीव ज छे कोइ पण अजीव छे ज नहीं एम जे मानवुं ते विभंग छे. ७. १४. पिंडेसण पाणोसण—उगहसत्तिकया महज्झयणा । उवसंपन्नो जुत्तो, रक्कामि महव्वए पंच ॥१५॥

(पिरडैषणापानैषणाऽवग्रहससैकका महाध्ययनानि । उपसंपन्नो युक्तो रक्तामि महाव्रतानि पञ्च ॥१५॥)

(पिंडेसण) सात पिंडैषणा तथा (पाणोसण) सात पानैषणा तथा (उगह) सात प्रकारना अग्रह तथा (सत्तिकया) सात ससैकका तथा (महज्झयणा) सात महाध्ययनो, आ सर्वने (उवसंपन्नो) पामेलो अने (जुत्तो) साधुगुणे युक्त एवो

१ अर्थात् उत्तरवैक्रिय. २ अर्थात् भववैक्रिय.

હું (રમ્ભામિ મહવ્વણ પંચ) પંચ મહાવ્રતોનું રત્ન કરું છું. અહીં સાત પિંડૈયણા આ પ્રમાણે છે—અસંસદ્—અસંસદ્દુ—અસંસદ્દુ એટલે
 હાથ તથા પાત્ર ચરડાય નહીં તેવું અન્ન ૧, સંસદ્—સંસદ્દુ એટલે હાથ તથા પાત્ર ચરડાય તેવું અન્ન ૨, ઉદ્દ—ઉદ્દુત એટલે
 તપેલી વિગેરેમાંથી કાઢીને આપે તે, તેમાં હાથ ચરડાય અને પાત્ર ન ચરડાય અથવા પાત્ર ચરડાય અને હાથ ન ચરડાય
 એવી રીતે અન્ન આપે તે ઉદ્દુત એણા કહેવાય છે. ૩. અપ્પલોવિયા—અપ્પલેય એટલે લેપ રહિત ચણા વિગેરે લેતાં ચોથી એણા
 થાય છે. ૪. ઉગ્ગહિયા—અવગૃહીત એટલે ભોજન સમયે ગૃહસ્થીએ વાટકા વિગેરેમાં નાંખેલું અન્ન ગ્રહણ કરતાં પાંચમી એણા
 કહેવાય છે. ૫. પગ્ગહિયા—પ્રગૃહીત એટલે ભોજન સમયે પીરસવા માટે અથવા પોતાને ખાવા માટે હાથમાં જે અન્ન લીધું હોય તે
 ગ્રહણ કરવાથી છઠી પ્રગૃહીત એણા કહેવાય છે. ૬. ઉલ્લિયધમ્મા—ઉલ્લિયધર્મ એટલે નાંખી દેવા યોગ્ય જે અન્નને કોઈ
 મનુષ્યાદિક લેવાને ઇચ્છતો ન હોય તેવું અથવા નાંખી દેતાં અર્ધું વાકી રહું હોય તેવું અન્ન ગ્રહણ કરતાં સાતમી એણા
 થાય છે ૭. પાનની એણા પણ એજ પ્રમાણે સાત પ્રકારની જાણવી. સાત પ્રકારનો અન્નગ્રહ—ઉપાશ્રય આ પ્રમાણે છે—જહા-
 ચિંતિય—યથાચિંતિત એટલે મારે અમુક પ્રકારનો ઉપાશ્રય ગ્રહણ કરવો, તે સિવાય બીજો લેવો નહીં એમ વિચારી તેવોજ ગ્ર-
 હણ કરે તે. ૧. સપરિગ્ગહ—સ્વપરાવગ્રહ એટલે હું બીજા સાધુઓ માટે ઉપાશ્રય માર્ગીશ અને બીજાએ ગ્રહણ કરેલા ઉપાશ્રયમાં
 હું રહીશ એમ વિચારી તેવોજ ગ્રહણ કરે તે. ૨. સડગ્ગહ—સ્વાવગ્રહ એટલે હું બીજાને માટે ઉપાશ્રય માર્ગીશ, પરંતુ બીજાએ ગ્ર-
 હણ કર્યો હશે તો તેમાં નહીં રહું એમ વિચારી તેજ પ્રમાણે કરે તે. ૩. પરુગ્ગહ—પરાવગ્રહ એટલે હું બીજા માટે ઉપાશ્રય
 નહીં મારું, પણ બીજાએ ગ્રહણ કર્યો હશે તેમાં જ રહીશ. એમ વિચારી તે પ્રમાણે કરે તે. ૪. સડગુવગ્ગહ—સ્વકીયાવગ્રહ

દટલે હું મારે માટે જ ઉપાશ્રય મારીશ, પણ બીજા માટે નહીં મારું એમ વિચારી તે પ્રમાણે કરે તે. ૫. સાગારિસંથારુગ્રહ—સાગારિકસંસ્તારકાવગ્રહ દટલે હું જેનો ઉપાશ્રય ગ્રહણ કરીશ તેની જ સાદહી વિગેરે સંથારા માટે લદશ, તે નહીં મળે તો ઉત્કટક આસને અથવા વેઠો વેઠો જ રાત્રિ નિર્ગમન કરીશ. એમ વિચારી તે પ્રમાણે કરે તે. ૬. અહસંધડિઉગ્રહ—યથાસંઘ-દિતાવગ્રહ દટલે ઉપર કહ્યા પ્રમાણે જ જેનો ઉપાશ્રય તેનો જ સંથારો લેવો પરંતુ તે અશુક પ્રમાણવાલો હોય તો જ, એમ વિચારી તે પ્રમાણે કરે તે. ૭. તથા સાત સૈત્તિકા આ પ્રમાણે—સ્થાન સૈત્તિક ૧, નૈપેધિકી દટલે સ્વાધ્યાયમૂર્મિ) ૨, ઉચાર પ્રશ્રવણાવિધિ સૈત્તિક ૩, શબ્દ સૈત્તિક ૪, રૂપ સૈત્તિક ૫, પરિક્રિયા સૈત્તિક ૬. અને અન્યોન્યક્રિયા સૈત્તિક ૭. આ નામના સાત અધ્યયનો આચારાંગના બીજા શ્રુતસ્કંધમાં બીજી ચૂલિકારૂપ છે. તે અધ્યયનો સર્વ મલીને સાત જ છે, તોપણ તેમનાં તેવાંજ નામો હોવાથી તે દરેક અધ્યયન સૈત્તિક કહેવાય છે. તથા સાત મહાધ્યયનો સુગહાંગ—મુદ્રકૃતાંગના બીજા શ્રુતસ્કંધમાં છે, તેઓ પહેલા શ્રુતસ્કંધનાં અધ્યયનો કરતાં મોટાં છે તેથી તે મહાધ્યયનો કહેવાય છે. તેમનાં નામ આ પ્રમાણે છે—પુંડરીક ૧, ક્રિયાસ્થાન ૨, આહાર પરિજ્ઞા ૩, પ્રત્યાભ્યાસ ક્રિયા ૪, અનાચારશ્રુત ૫, આર્દ્રકુમારીય ૬ અને નાલંદીય ૭. ૧૫.

અટ્ટ ય મયઠાણાઈ, અટ્ટ ય કમ્માઈ તેસિ વંધં ચ । પરિવજ્જંતો ગુત્તો, રક્કામિ મહવ્વણ પંચ ॥૧૬॥
(અઘ્ઠી ચ મદસ્થાનાનિ અઘ્ઠી ચ કર્માણિ તેષાં યન્ધં ચ । પરિવર્જયન્ ગુણો રક્કામિ મહાવ્રતાનિ પઙ્ચ ॥૧૬॥)
(અટ્ટ ય) આઠ (મયઠાણાઈ) મદનાં સ્થાનોને (ય) અને (અટ્ટ) આઠ (કમ્માઈ) કર્મોને (ચ) અને (તેસિ) તે

आठ कर्मोना (बंधं) बंधने एटले नवा कर्मना ग्रहणेने (परिवर्जंतो) वर्जंतो एवो तथा (गुत्तो) त्रण गुप्तिए गुप्त एवो हुं (रक्खामि महव्वए पंच) पंच महाव्रतोतुं रक्षणे करं छुं. अहीं आठ मदनां स्थानो आ प्रमाणे छे— जाति १, कुल २, बल ३, रूप ४, तप ५, औश्वर्य ६, श्रुत ७, अने लाभ ८. आठ कर्म आ प्रमाणे—ज्ञानावरणीय १, दर्शनावरणीय २, वेदनीय ३, मोहनीय ४, आयुष्य ५, नाम ६, गोत्र ७ अने अंतराय ८. १६.

अट्ट य पवयणमाया, दिट्ठा अट्टविहनिट्ठियट्ठेहिं । उवसंपन्नो जुत्तो, रक्खामि महव्वए पंच ॥ १७ ॥
(अष्टौ च प्रवचनमातरः दृष्टा अष्टविधनिष्ठितार्थैः । उपसंपन्नो युक्तो रक्षामि महाव्रतानि पञ्च ॥ १७ ॥)

(य) तथा वली (अट्ट) आठ (पवयणमाया) प्रवचननी माताओ (अट्टविहनिट्ठियट्ठेहिं) आठ प्रकारना ज्ञानावरणादिक अर्थो—पदार्थो—कर्मो जेनां चय पाय्यां छे एवा तीर्थकरोए (दिट्ठा) जोयेली छे, ते प्रवचननी माताओने (उवसंपन्नो) पायेलो तथा (जुत्तो) साधुगुणे युक्त एवो हुं (रक्खामि महव्वए पंच) पंच महाव्रतोतुं रक्षणे करं छुं. अहीं आठ प्रवचनमाताओ आ प्रमाणे छे—इयांसमिति १, भाषासमिति २, एषणासमिति ३, आदानभांडमात्रनिक्षेपणासमिति ४, उच्चारप्रश्रवणखलीसधानजल्लपारिष्ठापनिका समिति ५, मनोगुप्ति ६, वागुप्ति ७ अने कायगुप्ति ८. १७.

नव पावनियाणाइं, संसारथा य नवविहा जीवा । परिवर्जंतो गुत्तो, रक्खामि महव्वए पंच ॥ १८ ॥
(नव पापनिदानानि संसारस्थाश्च नवविधा जीवाः । परिवर्जयन् गुप्तो रक्षामि महाव्रतानि पञ्च ॥ १८ ॥)

(નવ) નવ પ્રકારનાં (પાવનિયાણાં) પાપનાં નિયાણાંઓ (ય) અને (સંસારત્યા) સંસારમાં રહેલા (નવવિહા) નવ પ્રકારના (જીવા) જીવો, તેમને (પરિવ્રજંતો) વ્રજંતો એવો તથા (ગુત્તો) ગ્રાણ ગુપ્તિએ ગુપ્ત એવો હું (રક્ષામિ મહાવ્ય) પંચ મહાવ્રતોની રક્ષા કરું છું. અહીં નવ નિયાણાંઓ આ પ્રમાણે છે—કોઈ સાધુ કે સાધ્વી નિયાણું કરે કે સાધ્વાત્ દેવ કે દેવલોક કોણે દીઠા છે ? આ રાજાઓ જ દેવ છે. તેથી જો મારા તપ અનુષ્ઠાનનું ફલ હોય તો આવતા ભવમાં હું રાજા થાઉં. આવું નિયાણું કરી તે દેવલોકમાં જાય અને ત્યાંથી ચવીને રાજા થાય છે, પણ તેને તે ભવમાં સમક્ષિતની પ્રાપ્તિ થતી નથી. ૧. એજ પ્રમાણે શ્રેષ્ઠી એટલે હું શ્રેષ્ઠીના કુલમાં ઉત્પન્ન થાઉં એવું નિયાણું કરી દેવલોકમાં જઈ ત્યાંથી ચવી શ્રેષ્ઠીના કુલમાં ઉત્પન્ન થાય, તેને પણ બોધિ દુર્લભ છે. ૨. સ્ત્રી એટલે પુરુષને ઘણો વ્યગ્રસાય હોય છે, વઢી સંગ્રામ વિગેરે તેને કરવા પડે છે, તેથી સ્ત્રી થાઉં તે સારું એવું નિયાણું કરી દેવલોકમાં જઈ ત્યાંથી ચવી સ્ત્રીનો ભવ પામે, તેને પણ બોધિ દુર્લભ છે. ૩. પુરુષ એટલે સ્ત્રી તો સર્વથા પરાધીન હોય છે અને પુરુષ સર્વ કાર્ય કરવામાં સમર્થ છે, તેથી હું પુરુષ થાઉં એવું નિયાણું કરી દેવલોકમાં જઈ ત્યાંથી ચવી મૂત્ર વિષ્ણુથી ભરેલા મનુષ્યોના ભોગો ચીમત્સ છે, પ-પુરુષ એટલે સ્ત્રી તેને પણ બોધિ દુર્લભ છે. ૪. પરમચીવાર એટલે આ મૂત્ર વિષ્ણુથી ભરેલા મનુષ્યોના ભોગો ચીમત્સ છે, તે પ્રમાણે થાય, તેને પણ બોધિ દુર્લભ છે. ૫. સ્વપ્રચીવાર એટલે મનુષ્યના ભોગો તો અશુભ છે, તથા સ્તુ દેવતાઓ બીજા દેવ કે દેવીને ભોગવે છે અથવા પોતાને જ દેવ દેવી રૂપે વિકુર્વીને ભોગવે છે તે સુંદર છે માટે તે મહેલો ઠીક એમ નિયાણું કરી તે પ્રમાણે પામે, તેને પણ બોધિ દુર્લભ છે. ૬. સ્વપ્રચીવાર એટલે મનુષ્યના ભોગો તો અશુભ છે, તથા જો દેવો બીજા દેવ કે દેવીને ભોગવતા નથી પણ પોતે જ પોતાને દેવ દેવીરૂપે વિકુર્વીને ભોગવે છે તે સુંદર છે, તેથી તે મહેલો એમ નિયાણું કરી તે પ્રમાણે ઉત્તમ દેવ થાય, તે ત્યાંથી ચવી મનુષ્ય ભવમાં ધર્મ સાંભળે, પણ તેમાં તેને શ્રદ્ધા થાય નહીં,

तेथी ते तापस विगरे थइ स्त्रीना कामभोगनी मूर्छावाळो रही मरीने किल्चिपि देव थाय, त्यांथी चवी वारंवार गुंगो, वहेरो थाय, परंतु तेने बोधि दुर्लभ छे. ६. अप्रवीचार एटले कोइ साधु अथवा साध्वी मनुष्य अने देवना भोगथी निर्वेद पामी नियाणुं करे के ज्यां मैथुनना भोग नथी त्यां हुं उत्पन्न थाउं, एवुं नियाणुं करी ते प्रमाणे ते उत्तम देवलोकमां जाय, त्यांथी चवी मनुष्य थाय, ते सुलभनोधी थाय, पण विरति न पामे. ७. आ उग्रादि कुळना पुत्रो आवकना ततो अंगीकार करी साधुओनी भक्ति करे छे, हुं पण तेवो थाउं. एवुं नियाणुं करी ते प्रमाणे थाय, ते वार प्रकारना आवकधर्मेने अंगीकार करे, पण यतिधर्म पामे नहीं. ८. जो हुं दरिद्र कुळमां उत्पन्न थाउं तो मारो आत्मा सुखे करीने चारित्र पामे, एवुं नियाणुं करी ते प्रमाणे थाय, ते यतिधर्मेने अंगीकार करे, पण ते भवमां सिद्धि पामे नहीं. ९. तेथी कांइपण नियाणुं न करवुं एज श्रेष्ठ छे. नव प्रकारना संसारी जीवो आ प्रमाणे छे—पृथ्वीकाय १, अप्काय २, तेजस्काय ३, वायुकाय ४, वनस्पतिकाय ५, क्षीद्रिय ६, त्रीन्द्रिय ७, चतुरिन्द्रिय ८ अने पंचिन्द्रिय ९. १८.

नवबंधचेरगुत्तो, दुनवविहं बंधचेरपरिसुद्धं । उवसंपन्नो जुत्तो, रक्खामि महव्यए पंच ॥ १९ ॥

(नव ब्रह्मचर्यगुप्तो द्विनवविधं ब्रह्मचर्यपरिशुद्धम् । उपसंपन्नो जुत्तो रक्खामि महाव्रतानि पञ्च ॥ १९ ॥

(नवबंधचेरगुत्तो) नव ब्रह्मचर्यनी गुप्तिवडे गुप्त एवो अने (दुनवविहं) बे वार नव एटले अठार प्रकारना (बंधचेरपरिसुद्धं) शुद्ध ब्रह्मचर्यने (उवसंपन्नो) पामेलो एवो अने (जुत्तो) साधु गुणे सहित एवो हुं (रक्खामि महव्यए पंच) पंच महाव्रतोनुं रक्षण करं छुं. अही नव ब्रह्मचर्यनी गुप्ति आ प्रमाणे—वसहि-

વસતિ એટલે સ્ત્રી, પશુ, પંડક રહિત સ્થાનમાં રહેવું તે ૧. કહ-કથા એટલે સ્ત્રીની કથા ન કરવી અથવા
 એકલી સ્ત્રીઓની પાસે ધર્મકથા ન કરવી તે. ૨. નિસિજ્ઞા-નિષદ્યા એટલે સ્ત્રીની સાથે એક આસનપર ન બેસવું, તથા સ્ત્રી બેઠી
 હોય તે આસન ઉપર તેના ઉઠ્યા પછી પણ બે ઘડી સુધી ન બેસવું તે. ૩. ઇંદ્રિય-ઇંદ્રિય એટલે સ્ત્રીના નેત્રાદિક અવયવો જોવા
 નહીં તે. ૪. કુર્હિતર-કુલ્યંતર એટલે ભોંતને આંતરે રહીને સ્ત્રીના કામભોગાદિકના શબ્દ સાંભળવા નહીં તે. ૫. પુલ્વકીલિય-
 પૂર્વકીલિય એટલે સ્ત્રી સાથે પૂર્વે જે ક્રીડા કરી હોય તેને સંભારવી નહીં તે. ૬. પશીય-પ્રણીત મોજન એટલે ઘૃતાદિકથી
 નીતરતો અતિ સ્લિગ્ધ આહાર ન કરવો તે. ૭. અહિમાયાહાર—અતિમાત્રાહાર એટલે માત્રા (પ્રમાણ) થી અધિક આહાર ન
 કરવો તે. ૮. તથા વિભૂષણા—વિભૂષણા એટલે શરીરની વિભૂષા (શોભા) ન કરવી તે. ૯. અઢાર પ્રકારનું જઘ્નચર્ય આ
 પ્રમાણે—ઔદારિક અને વૈક્રિય મૈથુનને મન, વચન, કાયાએ કરી કરવું, કરાવવું અને અનુમોદવું નહીં તે. ૧૬.

ઉવઘાયં ચ દસવિહં, અસંવરં તહ ય સંકિલેસં ચ । પરિવજંતો ગુત્તો, રક્ષામિ મહુવ્વણ પંચ ॥ ૨૦ ॥

(ઉપઘાતં ચ દશવિધમસંવરં તથા ચ સંક્લેશં ચ । પરિવર્જયન્ ગુપ્તો રક્ષામિ મહાવ્રત્તાનિ પચ્ચ ॥ ૨૦ ॥)
 (ચ) અને (દસવિહં) દશ પ્રકારના (ઉવઘાયં) ઉપઘાતને (તહ ય) તેમ જ (અસંવરં) દશ પ્રકારના અસંવરને
 (સંકિલેસં ચ) તથા દશ પ્રકારના સંક્લેશને (પરિવજંતો) વર્જેતો એવો અને (ગુત્તો) ગ્રણ ગુપ્તિએ ગુપ્ત એવો હું (રક્ષામિ
 મહુવ્વણ પંચ) પંચ મહાવ્રતોનું રક્ષણ કરું છું. અહીં દશ પ્રકારના ઉપઘાત આ પ્રમાણે—પહેલો ઉદ્ગમ ઉપઘાત, તે આધા-
 કર્માદિક દોષથી ઉત્પન્ન થાય છે. ૧. બીજો ઉત્પાદન ઉપઘાત, તે ધાત્રી આદિક દોષથી ઉત્પન્ન થાય છે. ૨. ત્રીજો દુષ્ટા

ઉપધાત, તે શંકિતાદિક ભેદથી ઉત્પન્ન થાય છે. ૩. ચોથો પરિકર્મ ઉપધાત, તે વસ્ત્ર પાત્રાદિકને સમારવાથી ઉત્પન્ન થાય છે. ૪. પાંચમો પરિહરણ ઉપધાત, તે પ્રમાણ રહિત અથવા અકલ્પ્ય એવા ઉપકરણનો ઉપયોગ કરવાથી ઉત્પન્ન થાય છે. ૫. છઠ્ઠો જ્ઞાન ઉપધાત, તે શ્રુતજ્ઞાનની અપેક્ષાએ અકાલે સ્વાધ્યાયાદિક કરવાથી થાય છે. ૬. સાતમો દર્શન ઉપધાત, તે જિનવચનમાં શંકાદિ કરવાથી થાય છે. ૭. આઠમો ચારિત્ર ઉપધાત, તે પાંચ સમિતિનો મંગ વિગેરે કરવાથી થાય છે. ૮. નવમો અગ્રીતિક ઉપધાત તે અગ્રીતિવહે વિનયાદિકનો ઉપધાત થાય છે. ૯. તથા દશમો સંરક્ષણ ઉપધાત, તે શરીરાદિક ઉપર મૂર્છા કરવાથી પરિગ્રહની વિરતિનો ઉપધાત થાય છે. ૧૦. દશ પ્રકારનો અસંવર આ પ્રમાણે—ઇષ્ટ વિષયમાં રાગથી અને અનિષ્ટ વિષયમાં દ્વેષથી પ્રવર્તતી શ્રોત્ર ઇન્દ્રિયનો સંવર ન કરવો તે શ્રોત્રેન્દ્રિય અસંવર કહેવાય છે. ૧. તેજ પ્રમાણે ચક્ષુ ઇન્દ્રિય અસંવર ૨, ગ્રાણ ઇન્દ્રિય અસંવર ૩. રસેન્દ્રિય અસંવર ૪ અને સ્પર્શેન્દ્રિય અસંવર પણ જાણવા. ૫. અ-કુશલ એવા મન, વચન અને કાયાનો સંવર ન કરવો તે મન અસંવર ૬, વચન અસંવર ૭ અને કાયા અસંવર ૮ જાણવો. ઉપકરણ અસંવર એટલે પ્રમાણ રહિત અથવા અકલ્પ્ય વસ્ત્રાદિક ઉપકરણ ગ્રહણ કરવાં તે. ૯ તથા સ્ત્રી અસંવર-શરીરને ઉપધાત કરનારા સ્ત્રી-સોય અને કુશના અગ્રભાગ વિગેરેનો અસંવર એટલે તેમને ન ગોપવા તે સ્ત્રીકુશાગ્ર અસંવર કહેવાય છે. ૧૦. તથા દશ પ્રકારનો સંક્લેશ એટલે અસમાધિ આ પ્રમાણે છે—વસ્ત્રાદિક ઉપધિ સંબંધી જે સંક્લેશ તે ઉપધિ સંક્લેશ કહેવાય છે. ૧. ઉપાશ્રય સંબંધી જે સંક્લેશ તે ઉપાશ્રય સંક્લેશ કહેવાય છે. ૨. કષાયોવહે અથવા કષાયોરૂપી જે સંક્લેશ તે કષાય સંક્લેશ. ૩. મક્તપાન સંબંધી જે સંક્લેશ તે મક્તપાન સંક્લેશ. ૪. મનને વિષે અથવા મનનો જે સંક્લેશ તે મનસંક્લેશ. ૫.

तेज प्रमाणे वचन संज्ञेश ६, कायसंज्ञेश ७, ज्ञान संज्ञेश ८, दर्शन संज्ञेश ९ अने चारित्र संज्ञेश जाणवा. १०-२०
 सच्चसमाहिट्टाणे, दस चैव दसाओ समणधम्मं च । उवसंपन्नो जुत्तो, रक्कामि महव्वए पंच ॥ २१ ॥
 (सत्यसमाधिस्थानानि दश चैव दशाः श्रमणधर्मं च । उवसंपन्नो युक्तो रक्कामि महाव्रतानि पञ्च ॥ २१ ॥
 (दस) दश प्रकारनां (सच्च) सत्यने तथा (समाहिट्टाणे) दश प्रकारना समाधिनां स्थानाने (चैव) निश्चे तथा
 (दसाओ) दश प्रकारना दशाश्रुतस्कंधाने तथा (समणधम्मं च) दश प्रकारना साधुधर्माने (उवसंपन्नो) पासेलो एवो
 अने (जुत्तो) साधुगुणे युक्त एवो हुं (रक्कामि महव्वए पंच) पंच महाव्रतानि रक्षण करं छुं.

अहीं दश प्रकारनां सत्य आ प्रमाणे छे.—जनपदसत्य—कोइ देशमां पाणीने पय कहे छे, कोइ देशमां नीर कहे छे, कोइ देशमां उदक कहे छे इत्यादि सर्व सत्य मानवुं ते जनपदसत्य. १. संमतसत्य—कुसुद, कुवलप, कमळ, अरविंद ए विगेरे सर्व जातिनां कमळो पंकमां उत्पन्न थाय छे तो पण सर्व बालगोपालने अरविंद जातिनुं कमळ ज पंकज (पंकथी उत्पन्न थयेलुं) नामथी संमत छे ते संमतसत्य. २. स्थापनासत्य—मूर्तिमां अरहित विगेरेनी स्थापना कराय छे ते स्थापनासत्य. ३. नामसत्य—कुलनी वृद्धि करतो न होय तो पण कोइनुं नाम कुलवर्धन होय ते नामसत्य. ४. रूपसत्य—जेम कोइ पाखंडी माणस साधुनुं लिंग धारण करे तो ते पण साधु कहेवाय छे ते रूपसत्य. ५. प्रतीत्यसत्य एटले कोइनी अपेक्षाए सत्य होय ते, जेमके टचली आंगळीनी अपेक्षाए अनामिका मोटी छे, ते मध्यमानी अपेक्षाए नानी छतां मोटी कहेवाय ते प्रतीत्यसत्य. ६. व्यवहारसत्य एटले पर्वत बळतो नथी, तेमां रहेलुं घास बळे छे, तो पण पर्वत बळे छे एम कहेवाय छे ते व्यवहारसत्य. ७. भावसत्य

एटले जेमां श्वेत आदि कोई वर्ण अधिक होय तेने आश्रीने एकवर्णवाळुं कहेवुं ते. जेमके बगलीना शरीरपर पांचे वर्णनो संभव छे तेो पण श्वेतवर्ण अधिक होवाथी घोळी बगली कहेवाय छे ते भावसत्य. ८. योगसत्य एटले संबधने लइने सत्य, जेमके दंडना योगथी माणस पण दंडी कहेवाय छे, छत्रना संबधथी माणस पण छत्री (छत्रवाळो) कहेवाय छे ते योगसत्य. ९. तथा उपमासत्य एटले उपमाए करीने सत्य, मोटा विशाळ तळावने आ तळाव समुद्र जेवुं विशाळ छे एम कहेवाय छे ते उपमासत्य. १०.

समाधिनां दश स्थानो आ प्रमाणे.—स्त्री, पशु अने पंडक (नपुंसक) ना संबधवाळा शयन, आसन, उपाश्रय विगोरे स्थानोने साधु सेवे नहीं. १. मुनि केवल स्त्रीओनी पासज धर्मकथादिक न करे, अथवा स्त्रीना रूप विगोरेनी कथा न करे. २. मुनि प्रणीत-घृतादिकना दीपा पडता भोजननो आहार न करे. ३. भोजन के पाणीनो अधिक आहार न करे. ४. स्त्रीनी साथे पूर्वे जे कांइ क्रीडा विगोरे करेल होय तेने संभारे नहीं. ५. स्त्रीनी साथे एक आसनपर न बेसे, तेना उठ्या पछी पण बे घडी सुधी ते स्थाने न बेसे. ६. स्त्रीना मनोहर अवयवोने जुए नहीं. ७. शब्दानुपाती एटले पोताना के परना मनोहर शब्द उपर प्रीतिवाळो न थाय, रूपानुपाती एटले पोताना के परना सुंदर रूप उपर प्रीतिवाळो न थाय, तथा गंधानुपाती एटले पोताना के परना सुगंध उपर प्रीतिवाळो न थाय. ८. श्लोकानुपाती एटले यशकीर्तिमां प्रीतिवाळो न थाय. ९. तथा मुनि साता-सुखमां प्रीतिवाळो-आसक्त न थाय. १०.

दश दशाश्रुतस्कंध आ प्रमाणे.—कर्मविपाक दशा १, उपासक दशा २, अंतकृत दशा ३, अनुत्तरोपपातिक दशा ४,

આચાર દશા ૫, પ્રશ્નવ્યાકરણ દશા ૬, બંધ દશા ૭, દ્વિગુદ્ધિ દશા ૮, દીર્ઘ દશા ૯ તથા સંત્તેષિકા દશા. ૧૦. આ પ્રમાણે દશાશ્રુતસ્કંધ છેદસૂત્રમાં દશ અધિકાર છે.

દશ પ્રકારનો યતિધર્મ આ પ્રમાણે.—ત્રીંશ્વ ૧, માર્દવ ૨, આર્જવ ૩, મુક્તિ-નિર્લોભતા ૪, તપ ૫, સંયમ ૬, સત્ય ૭, શૌચ ૮, અર્કિચનતા-પરિગ્રહરહિતપણું ૯ અને ગ્રહચર્ય. ૧૦. ૨૧.

આસાયણં ચ સર્વં, તિગુણં દ્વિકારસં વિવર્જંતો । ઉવસંપન્નો વિવર્જંતો, રક્ષામિ મહુવ્વા પંચ ॥ ૨૨ ॥
(આશાતનાં ચ સર્વાં ત્રિગુણમેકાદશં વિવર્જયન્ । ઉપસંપન્નો યુક્તો રક્ષામિ મહાવ્રતાનિ પચ્ચ ॥ ૨૨ ॥)

(ચ) અને વલી (સર્વ) સર્વ-સામાન્યે કરીને સમગ્ર એવી અથવા (તિગુણ) ત્રણે ગુણીય એવા (દ્વિકારસં) અગ્યાર દટલે અગ્યારને ત્રણે ગુણતાં તેત્રીશ થાય તેટલી (આસાયણં) આશાતનાઓને (વિવર્જંતો) વર્જતો એવો તથા (ઉવસંપન્નો) અનાશાતનાને પામેલો એવો તથા (જુત્તો) સાધુ ગુણે સહિત એવો હું (રક્ષામિ મહુવ્વા પંચ) પંચ મહાવ્રતોનું રક્ષણ કરું છું.

અહીં તેત્રીશ આશાતના આ પ્રમાણે છે.—અરિહંતની આશાતના દટલે તીર્થકરો છેલ્લ નહીં. હોય તો તે જાણતાં છતાં શામાટે ભોગ ભોગવે છે ? અથવા વિરતિ લીધા છતાં દેવાદિકે કરેલા સમવસરણને શામાટે ભોગવે છે ? इत्यादि. ૧. સિદ્ધની આશાતના-સિદ્ધો છે જ નહીં. હોય તોપણ તેઓ ચેષ્ટા રહિત હોવાથી શું કામના છે ? इत्यादि. ૨. આચાર્યની આશાતના-આ આચાર્ય નાની વયનો છે, અકુલીન છે, દુર્બુદ્ધિ છે, ગરીબ છે इत्यादि. ૩. એજ પ્રમાણે ઉપાધ્યાયની આશાતના. ૪. સાધુની

* પરિવર્જંતો યુક્તો, इति पाठः बहुषु प्रतिषु साधुसाध्वीमुखेषु च दृश्यते.

આશાતના-આ સાધુ સિદ્ધાંતને જાણતા નથી, ક્રોધી છે, ઉતાવળા ચાલે છે, ગાલો ખાંડે છે. ૫. સાધ્વીની આશાતના-આ સાધ્વી કઝીયાલી છે, ઘણી ઉપધિ રાંધે છે વિગેરે. ૬. શ્રાવકની આશાતના-મનુષ્ય જન્મ પામીને તથા જિનધર્મ જાણીને પણ શ્રાવકો દીંચા લેતા નથી, તોપણ તે લોકમાં કેમ ધન્ય કહેવાય છે ? ૭. એજ પ્રમાણે શ્રાવિકાની આશાતના. ૮. દેવોની આશાતના-દેવો નિરંતર કામભોગમાં જ આસક્ત છે, વિરતિ રહિત છે, વેષ્ટા રહિત છે, તેઓ સમર્થ છતાં પણ તીર્થની ઉન્નતિ કરતા નથી. ૯. દેવીની આશાતના પણ એજ પ્રમાણે. ૧૦. ઇહલોક આશાતના-મનુષ્યને આ મનુષ્યલોક ઇહલોક કહેવાય છે, તેની અસત્પ્રરૂપણા કરવી તે આશાતના છે. ૧૧. પરલોકની આશાતના-મનુષ્યને નારક, તિર્થંચ અને દેવ એ પરલોક છે તેની અસત્પ્રરૂપણા કરવી તે આશાતના છે. ૧૨. કેવલી પ્રણીત ધર્મની આશાતના-કેવલીએ શ્રુત અને ચારિત્ર એમ બે પ્રકારે ધર્મ રચ્યો છે, તેની આશાતના એટલે આ શ્રુત પ્રાકૃત ભાપમાં છે, તે કોણે રચ્યું છે ? તે કોણ જાણે છે ? તથા જેમાં દાન દેવાતું નથી એવા ચારિત્ર ધર્મથી શું ફલ છે ? ૧૩. સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાલરૂપ આશા લોકની આશાતના અસત્પ્રરૂપણા કરવાથી થાય છે. જેમકે સાત દ્વીપ અને સાત સમુદ્ર એટલો જ લોક છે. ૧૪. સર્વ સત્ત્વની આશાતના તેની વિપરીત પ્રરૂપણા કરવાથી થાય છે. ૧૫. કાલની આશાતના-કાલ છેજ નહીં, અથવા આ વિશ્વ જ કાલની પરિણતિ છે. ૧૬. શ્રુતની આશાતના તેમાં કહ્યાથી વિપરીત પ્રરૂપણા કરવાથી થાય છે. ૧૭. શ્રુત દેવતાની આશાતના-શ્રુત દેવતા છેજ નહીં. હોય તો પણ તે કાંઈ તીર્થની ઉન્નતિ કરતા નથી. ૧૮. વાચનાચાર્યની આશાતના-આ વાચનાચાર્ય બીજાના સુખદુઃખને જાણતા જ નથી, કારણકે તે વારંવાર વાંદણાં અપાને છે. ૧૯.

१६. हवे बाकीनी चौद आशातनाओ खरना विषयवाली कहे छे—व्याविद्धाक्षर एटले विपरीत अक्षरो बोलवा ते. २०. व्यत्याम्रोडित—परस्पर संबंध विना छूटा अथवा सेलभेळ अक्षरो बोलवा ते. २१. हीनाक्षर—ओछा अक्षर बोलवा ते. २२. अत्यक्षर—अधिक अक्षर बोलवा ते. २३. पदहीन—पद ओछुं बोलवुं ते. २४. विनयहीन—उचित विनय कर्मा विना बोलवुं ते. २५. घोपहीन—उदात्त, अनुदात्त विगरे स्वर रहित बोलवुं ते. २६. योगहीन—जोग बह्या विना भणवुं ते. २७. सुष्ठुदत्त—शिष्यनी शक्ति उपरांत तेने वधारे भणववुं ते. २८. दुष्टुप्रतीच्छित—शिष्य कळुष मनथी भणे ते. २९. अकालस्वाध्याय—अकाले भणवुं ते. ३०. काल अस्वाध्याय—भणवाने काले न भणवुं ते. ३१. अस्वाध्यायिक स्वाध्याय—असज्जस्थाने वखते अथवा असज्जस्थाने दिवसे भणवुं ते. ३२. स्वाध्यायिक अस्वाध्याय—सज्जस्थाने वखते अथवा सज्जस्थाने दिवसे न भणवुं ते. ३३.

अथवा तो गुरुना विषयवाली तेत्रिंश आशातनाओ थाय छे ते आ प्रमाणे.—कारण विना गुरुनी आगळ चालवुं. १. गुरुनी पडखे चालवुं. २. गुरुनी अति समीपे चालवुं. ३. एज रीते सन्मुख उभा रहेवुं. ४. पडखे उभा रहेवुं. ५. अति समीपे उभा रहेवुं. ६. एज रीते सन्मुख बेसवुं. ७. पडखे बेसवुं. ८. अति समीपे बेसवुं. ९. आ नव प्रकारे करे ते आशातना समजवी. बहार विचारभूमिथी आचीने गुरुनी पहेलां चळ करे—हाथ पग धोवे. १०. बहार विचारभूमिथी आचीने गुरुनी पहेलां गमनागमननी आलोचना करे. आ बने प्रकारे करे तो आशातना लागे. ११. रात्रे अथवा सवारे गुरु बोलावे त्यारे शिष्य जागता छतां बोले नहीं तो आशातना लागे. १२. गुरु कोइनी साथे कांइ आलाप संलाप करवाना होय तेना

पहिलां ज पोते (शिष्य) तेनी साथे आलाप संलाप करे तो आशातना लागे. १३. अशनादिक लावीने प्रथम बीजा साधु पासे
 आलोचना करी पछी गुरु पासे आलोचना करे तो आशातना लागे. १४. अशनादिक लावीने प्रथम बीजा साधुने देखाडी
 पछी गुरुने देखाडे तो आशातना लागे. १५. अशनादिक लावी प्रथम बीजा साधुओने निमंत्रण करी पछी गुरुने निमंत्रण
 करे तो आशातना लागे. १६. गुरुने पूछ्या विना बीजा साधुओने तेमनी इच्छा प्रमाणे अशनादिक आपे तो आशातना
 लागे. १७. गुरुनी साथे अशनादिक खातो सतो पोते सारो आहार ग्रहण करे तो आशातना लागे. १८. दिवसे गुरुए
 बोलाव्या छतां जवाब न आपे तो आशातना लागे. १९. गुरु प्रत्ये मोटा शब्दार्थी कठोर वचन बोले तो आशातना लागे.
 २०. गुरु बोलावे त्यारे पोते जे ठेकाणे बेठो होय त्यां बेठो ज जवाब आपे तो आशातना लागे. २१. गुरु बोलावे त्यारे
 शुं छे ? एम जवाब आपे तो आशातना लागे. २२. गुरुने तुंकारे बोलावे तो आशातना लागे. २३. गुरु कहे के आ ग्लान
 साधुनी वैयावच्च केम करतो नथी ? त्यारे पोते सामो कहे के 'तमे केम करता नथी ?' एम बोलवाथी आशातना लागे. २४.
 गुरु धर्मकथा कहेतां होय ते वखते पोतांनुं मन सांरुं न रहे (अनुमोदना न करे) तो आशातना लागे. २५. गुरु स्रवादिकुं
 व्याख्यान करे त्यारे 'तमने सांभरतुं नथी, आनो अर्थ तो आवो छे.' एम बोलवाथी आशातना लागे. २६. गुरु कथा
 कहेता होय, तेने छेदी पोते बोलवा मांडे तो आशातना लागे. २७. गुरु देशना देता होय ते वखते 'भिच्चादिकनो अवसर
 थयो छे' एम कही गुरुनी पर्यदानो भंग करे तो आशातना लागे. २८. गुरुनी पर्यदा बेठी होय तेज वखते वेत्रणवार तेनी
 तेज कथा पोते कखा करे तो आशातना लागे. २९. गुरुनी शय्या संस्तारकने पगवडे संघडो करी मिथ्यादुष्कृत आपे नहीं

तो आशातना लागे. ३०. गुरुनी शय्यामां के संधारामां बेसवादिकथी आशातना लागे. ३१. गुरु करतां पोतातुं आसन उंचुं राखवाथी आशातना लागे. ३२. गुरुनी समान आसन राखवाथी पण आशातना लागे. ३३. आ आशातनाओ दशाशुतस्कंधमां कही छे. २२.

एवं तिदंडविराओ, तिगरणसुद्धो तिसह्छनीसहो । तिविहेण पडिक्कंतो, रक्कामि महव्वए पंच ॥ २३ ॥
(एवं त्रिदण्डविरतः त्रिकरणशुद्धः त्रिशत्यनिःशल्यः । त्रिविधेन प्रतिक्रान्तः रक्कामि महाव्रतानि पञ्च ॥ २३ ॥)
(एवं) एज प्रमाणे (तिदंडविराओ) मन, वचन अने काया ए त्रण दंडथी विराम पामेलो, तथा (तिगरणसुद्धो) मन विगेरे त्रण करणे करीने शुद्ध थयेलो, तथा (तिसह्छनीसहो) माया शल्य, निदानशल्य अने मिथ्यात्वशल्य ए त्रण शल्यवडे शल्य रहित थयेलो, तथा (तिविहेण) त्रण प्रकारना करणे करीने एटले मन, वचन, कायाए करीने (पडिक्कंतो) पडिकमेलो एटले सर्व अतिचारोथी निवृत्ति पामेलो एवो हुं (रक्कामि महव्वए पंच) पंच महाव्रतोतुं रक्षण करुं छुं. २३.

हवे महाव्रतोना उच्चारने समाप्त करता छता कहे छे.—

इच्चैयं महव्वयउच्चारणं थिरत्तं सल्लुद्धरणं धिइवलयं ववसाओ साहणट्ठो पावनिवारणं निका-
यणा भावविसोही पडागाहरणं निज्जुहणाऽऽराहणा गुणाणं संवरजोगो पसत्थज्झाणोवउत्तया
जुत्तया य नाणे परमट्ठो उत्तमट्ठो, एस खलु तित्थंकरेहिं रइरागदोसमहणेहिं देसिओ पवयणस्स

सारो, छुज्जीवनिकायसंजमं उवएसिअं तेल्लोक्कसक्कयं ठाणं अब्भुवगया ॥

(इत्येतत् महाव्रतोच्चारणं स्थिरत्वं शल्योद्धरणं धृतिबलकं (दं) व्यवसायः साधनार्थः पापनिवारणं निकाचना भावविशोधिः पताकाहरणं निर्यूहणा आराधना गुणानां संवरयोगः प्रशस्तध्यानोपयुक्ता युक्तता च ज्ञानेन परमार्थः उत्तमार्थः, एतत् खलु तीर्थङ्करैः रतिरागद्वेषमथनैः देशितः प्रवचनस्य सारः (ते च) षड्जीवनिकायसंयमं उपदिश्य त्रैलोक्यसत्कृतं स्थानम् अभ्युपगताः ॥)

(इच्चैयं) ए रीते आ (महव्वयउच्चारणं) पंच महाव्रतोनुं उच्चारणं करेणुं छे. तेनाथी शो गुण थाय ? अथवा ते उच्चारणं केणुं छे ? ते उपर कहे छे के- (थिरत्तं) महाव्रतोने विषेज अथवा धर्मेने विषे स्थिरपणुं थाय छे. तथा (सन्नुद्धरणं) शल्यनो उद्धार-नाश करनार छे, तथा (धिइबलयं) धृति एटले चित्तनी समाधि, तेनुं बळ आपनार छे, तथा (ववसाओ) दुष्कर कार्य करवानो अव्यवसाय करनार छे, तथा (साहण्डो) साधकतम पदार्थ एटले मोक्ष अर्थने साधवानो उपाय छे, तथा (पापनिवारणं) पापनुं निवारण करनार छे, तथा (निकायणा) निकाचना जेवी निकाचना एटले व्रतोनो स्वीकार करवामां अत्यंत दृढ निबंधन छे, तथा (भावविसोही) भाव एटले आत्माना परिणामने अत्यंत शुद्ध करनार छे, तथा (पडागाहरणं) चारित्रनी आराधनारूप पताकाने ग्रहण करनार छे, तथा (निज्जुहणा) आत्मारूपी नगरमांथी कर्मरूपी शत्रुने काढी मूकनार छे, तथा (आराहणा गुणाणं) भुक्तिना साधनरूप गुणोनी आराधना करनार छे, तथा (संवरजोगो) नचा कर्मेना आगमननो निरोध करनार जे संवर तेनो योग एटले व्यापार करनार छे, तथा (पसत्थ-

उद्गाणोवउत्तया) प्रशस्त एवा धर्मध्यान अने शुक्लध्याननो उपयोग करनार-जोडनार छे, तथा (जुत्तया य नाणे) ज्ञानवडे करीने युक्तता एटले सहित करनार छे अर्थात् ज्ञानवडे सद्बोधने उत्पन्न करनार छे, तथा (परमद्वो) परमार्थरूप छे एटले अकृत्रिम पदार्थरूप छे, तथा (उत्तमद्वो) उत्तम पदार्थरूप छे, कारणके मोक्ष साधवामां आ महाव्रतो सर्वोत्तम छे. वली (एस) आ महाव्रतोनो उच्चार (खलु) निश्चे (रहरागदोसमहरोहिं) रति एटले चारित्र मोहनीय कर्मना उदयथी उत्पन्न थतो आनंद, राग एटले ममता अने द्वेष एटले अहंकार तेमने मथन करनारा एवा (तित्थंकोरहिं) तीर्थकोरोए (पवयणस्स सारो) प्रवचनना सार रूप कह्यो छे. तथा ते तीर्थकोरो (छज्जीवनिकायसंजमं) पृथिव्यादिक छ जीव निकायना रक्षणरूप संयमनो तथा उपलक्षणथी मृषावादादिकना परिहार रूप संयमनो भव्य प्राणीओने (उवएसियं) उपदेश आपीने तथा उपलक्षणथी पोते पण ते प्रकारे संयम पाळीने (तेल्लोकसकयं) त्रण लोकना जीवोए सत्कार करेला एटले पूजेला (ठाणं) स्थानने अर्थात् मोक्ष स्थानने (अब्भुवगया) पामेला छे. आम कहेवाथी पण महाव्रतो अत्यंत ग्रहण करवा लायक छे एम सूचवे छे.

हवे आ महाव्रताना कीर्तननी समाप्तिमां मंगळने माटे आसन उपकारी होवाथी विशेषे करीने श्री महावीरस्वामीनी स्तुति करे छे.—

नमो त्थु ते सिद्ध बुद्ध मुत्त नीरय निस्संग माणमूरण गुणरयणसागर मणंत मप्पमेय, नमो त्थु ते महइ महावीर वद्धमाण सामिस्स, नमो त्थु ते अरहओ, नमो त्थु ते भगवओ ति कहु ॥

(नमोऽस्तु ते सिद्ध बुद्ध मुत्त नीरज निःसङ्ग मानमूरण गुणरत्नसागर अनन्त अप्रमेय, नमोऽस्तु ते

महति (कृतभते) महावीर वर्धमान स्वामी (इति कृत्वा), नमोऽस्तु ते ऽहंन (इति कृत्वा) नमोऽस्तु ते भगवान् इति कृत्वा ॥)

(नमो त्थु ते) तमने नमस्कार हो. तमे केवा छो ? ते उपर भगवानना संबोधनवाळा विशेषणो आपे छे—(सिद्ध) हे सिद्ध ! (बुद्ध) हे बुद्ध ! एटले केवळज्ञानवडे समग्र वस्तुतत्त्वेन जायनार ! (मुत्त) हे पूर्वे बांधेला सर्व कर्मोत्थी मुत्त ! (नीरय) हे नवा बांधाता कर्म रहित अथवा हे उत्सुकता रहित ! (निस्संग) हे पुत्र, स्त्री, धन विगेरे सर्व संग रहित ! (माणभूरण) हे सर्व माननो—गर्वनो नाश करनार ! (गुणरयणसागर) हे गुण रूपी रत्नना सागर ! (अणंत) हे अनंत ज्ञान स्वरूप ! (अप्पमेय) हे अप्रमेय एटले छद्मस्थना ज्ञानथी न जाणी शकाय तेवा ! कारण के शरीर रहित एकला जीवतुं स्वरूप छद्मस्थो जाणी शकता नथी. तथा (नमो त्थु ते) तमने नमस्कार हो. तमे केवा छो ? तेना संबोधन आपे छे—(महइ) महानने विपे एटले मोक्षने विपे करी छे मति जेणे एवा (महावीर) हे महावीर ! एटले रागादिक शत्रु उपर पराक्रम करनार, एटले तेनो विजय करनार अथवा विशेषे करीने मोक्ष प्रत्ये जनार अथवा भव्य प्राणीओने मोक्षमां मोक्षलनार, अथवा कर्मनो नाश करनार ! आ सर्व अर्थ महावीर शब्दना थाय छे. कहुं छे के—कर्मतुं विदारण करे छे, तपवडे विराजे छे—शोभे छे अने तपना वीर्यवडे युक्त छे, तेथी ते वीर कहेवाय छे.” तथा (वद्धमाणा) हे वर्धमान ! एटले माता पिताए पोताना कुळ अने समृद्धिनी शुद्धिना हेतु रूप होवाथी जेतुं वर्धमान नाम कर्तुं छे एवा ! शा माटे तमने नमस्कार हो ? ते माटे कहे छे के (सामिस्स) तमे स्वामी—प्रभु छो ए हेतु माटे. तथा (नमो त्थु ते अरहत्तो) अशोकादिक आठ महा प्रातिहार्य

રૂપ પૂજાને લાયક હોવાથી તમે અર્હત છો એ હેતુ માટે તમને નમસ્કાર હો. તથા (નમો ત્યુ તે ભગવત્તો તિ કહું) તમે ભગવાન છો તિ કહું એટલે એમ કરીને-એ હેતુ માટે અથવા તિ કહું એટલે ત્રણવાર તમને નમસ્કાર હો. અહીં સમગ્ર દેશ્વર્ય, રૂપ, યશ, લક્ષ્મી, ધર્મ અને પ્રયત્ન એ છ મળ શબ્દના અર્થ થાય છે, તે મળ જેને છે તે મળવાન કહેવાય છે.

જેમ મહાવ્રતોનો ઉચાર કર્મનો હય કરનાર છે, તેમ શ્રુતનું કીર્તન પણ કર્મનો હય કરનાર છે, માટે મહાવ્રતોનું કીર્તન સમાપ્ત કરવાપૂર્વક શ્રુતનું કીર્તન કરવા માટે કહે છે—

એસાં ખલુ મહવ્યયઉચ્ચારણા કયા, ઇચ્છામો સુત્તકિત્તણં કાઉં ॥

(એવાં ખલુ મહાવ્રતોચારણા કૃતા, ઇચ્છામઃ શ્રુતકીર્તનાં કર્તુમ્ ॥)

(એસા) આ (ખલુ) નિશ્ચે (મહવ્યયઉચ્ચારણા) મહાવ્રતોનું ઉચ્ચારણ (કયા) કર્યું. હવે (સુત્તકિત્તણં) શ્રુતનું કીર્તન (કાઉં) કરવા માટે (ઇચ્છામો) અમે ઇચ્છીએ છીએ.

અહીં શ્રુત સંતેપે કરીને બે પ્રકારનું કહું છે-અંગપ્રવિષ્ટ અને અંગવાહ. તેમાં બે પગ, બે જંઘા, બે ઝરુ, એક પુષ્ઠ, એક ઉદર, બે બાહુ, એક ગ્રીવા અને એક મસ્તક, આ પ્રમાણે શ્રુત રૂપી પુરુષના બાર અંગમાં રહેલું જે શ્રુત તે અંગપ્રવિષ્ટ શ્રુત કહેવાય છે. તે આ પ્રમાણે-આચારાંગ અને સ્વકૃતાંગ (સુગડાંગ) એ પ્રવચન રૂપી પુરુષના બે પગરૂપ છે, સ્થાનાંગ અને સમવાયાંગ એ બે જંઘા રૂપ છે. વિગેરે. અથવા ગણધરોએ જે શ્રુત રચ્યું તે અંગપ્રવિષ્ટ અને જે શ્રુત સ્થવિરોએ રચ્યું તે અંગ-વાહ કહેવાય છે. તેમાં અંગપ્રવિષ્ટ જે શ્રુત તે નિયત છે એટલે અવશ્ય છે, અને જે અંગવાહ શ્રુત છે તે અનિયત છે. હવે તે

અંગબાહ્ય શ્રુત પણ વે પ્રકારનું છે-આવશ્યક અને આવશ્યકથી બીજું. તેમાં આવશ્યક શ્રુતમાં અન્ય કહેવા જેવું છે તેથી પ્રથમ તેને કહેવા માટે તેના ઉપદેશકને નમસ્કાર કરવા પૂર્વક સૂત્ર કહે છે.—

નમો તેસિંં જ્ઞાનાસમણાણં, જેહિંં ઇમંં વાઙ્મયંં છવ્વિહમાવસ્સયંં ભગવંતંં ॥

(નમઃ તેભ્યઃ જ્ઞાનાશ્રમણેભ્યઃ, યૈઃ ઇંદ્ર વાચિતંં ષડ્વિધમાવશ્યકંં ભગવત્)

(તેસિંં) તે (જ્ઞાનાસમણાણં) જ્ઞાનાદિક ગુણવાલા મહાતપસ્વી ગુરુ મહારાજ અથવા તીર્થંકર ગણધરાદિકને (નમો) નમસ્કાર થાઓ. કે (જેહિંં) જે જ્ઞાનાશ્રમણોએ (ભગવંતંં) અતિશયાદિક ગુણવાલું (ઇમંં) આ (છવ્વિહં) છ પ્રકારનું (આવસ્સયંં) આવશ્યક (વાઙ્મયંં) અમારી પાસે વાંચ્યુંં અમને સંભલાવ્યુંં-અમને આપ્યુંં અથવા સૂત્રાર્થપણે રચ્યુંં છે.

તે આવશ્યકના છ પ્રકાર બતાવે છે.—

તંં જહા-સામાઙ્મયંં ચડવીસત્થઓ વંદણ્યંં પડિક્કમણંં કાડસ્સગો પચ્ચક્કાણંં, સન્વેહિંં પિંં ઇયસ્મિંં છવ્વિહે આવસ્સાએ ભગવંતે સસુત્તે સઅત્થે સંગંથે સનિજ્જુત્તિએ સસંગહણિએ જે ગુણા વા ભાવા વા અરહંતેહિંં ભગવંતેહિંં પન્નત્તા વા પરુવિયા વા, તે ભાવે સદ્દહામો પત્તિયામો રોએમો ફાસેમો પાલેમો અણુપાલેમો ॥

(તચ્ચથા-સામાધિકંં ચતુર્વિંશતિસ્તવઃ વન્દનકંં પ્રતિક્રમણંં કાર્યોત્સર્ગઃ પ્રત્યાહ્યાનંં, સર્વસ્મિન્નપિ

एतस्मिन् षड्विधे आवश्यकके भगवति ससूत्रे सार्थे सग्रन्थे सनियुक्तिके संसंग्रहणिके ये गुणा वा भावा वा अर्हद्भिः भगवद्भिः प्रज्ञप्ता वा प्ररूपिता वा, तान् भावान् अहमहे प्रतिपद्यामहे रोचयामः स्पृशामः पालयामः अनुपालयामः ॥

(तं जहा) ते छ प्रकार आ प्रमाणे छे—(सामाङ्यं) सामायिक १, (चउवीसत्थओ) चतुर्विंशतिस्तव २, (वंदनक ३, (पडिक्कमाणं) प्रतिक्रमण ४, (काउस्सग्गो) कायोत्सर्ग ५, तथा (पच्चक्काणं) प्रत्याख्यान ६. (सव्वेहिं पि) सर्व एवा पण (एयम्मि) आ (छव्विहे) छ प्रकारना (आवस्सए) आवश्यकने विषे, केवा आवश्यकने विषे ? (भगवन्ते) समग्र ऐश्वर्यवाळा, (समुत्ते) छत्र सहित (सत्तथे) अर्थ सहित (संगंथे) छत्र अने अर्थ ए बन्ने सहित (सनिञ्जुत्तिए) निर्युक्ति सहित (संसंगहणिए) संग्रहणी सहित एवा आ छ प्रकारना आवश्यकने विषे (जे) जे कोइ (गुणा वा) गुणो एटले विरति तथा जिनेश्वरना गुणोतुं कीर्तन ए आदि धर्मो, अथवा (भावा वा) ज्ञायोपयमादिक भावो अथवा जीवादिक भावो-पदार्थो (अरहन्तेहिं) देवादिकनी करेली पूजाने योग्य एवा तथा (भगवन्तेहिं) समग्र ऐश्वर्यादिवाळा जिनेश्वरोए (पवत्ता वा) सामान्य रीते कहा छे अथवा (परुविया वा) विशेषे करीने कहा छे, (ते भावे) ते भावोने (सहहामो) 'आ एम ज छे' ए रीते सामान्यपणे अमे श्रद्धा करीए छीए, (पत्तियामो) ग्रीतिथी अंगीकार करीए छीए, (रोएमो) अत्यंत अभिलाषाथी रुचिवाळा करीए छीए-रुचावीए छीए, (फासेमो) सेववावडे स्पर्श करीए छीए, (पालेमो) चारंचार पाळीए छीए, तथा (अणुपालेमो) जावज्जीव पाळीए छीए.

ते भावे सद्वहतेहिं पत्तियंतेहिं रोयंतेहिं फासंतेहिं पालंतेहिं अणुपालंतेहिं अंतोपकस्स जं वाइयं पढियं परियड्डियं पुच्छियं अणुपेहियं अणुपालियं तं दुक्ककयाए कम्मकयाए मोक्काए बोहिलाभाए संसारुत्तारणाए ति कहु उवसंपज्जित्ताणं विहरामि ॥

(तान् भावान् अदधानैः प्रतिपद्यमानैः रोचयद्भिः स्पृशद्भिः पालयद्भिः अनुपालयद्भिः अन्तःपक्षस्य यत् वाचितं पठितं परिचर्तितं दृष्टम् अनुप्रेक्षितम् अनुपालितं तत् दुःखक्षयाय कर्मक्षयाय मोक्षाय बोधि-लाभाय संसारोत्तारणाय इति कृत्वा उपसंपद्य विहरामः)

(ते भावे) ते भावोने (सद्वहतेहिं) आ आमज छे एवी रीते सामान्यपणे श्रद्धा करता, (पत्तियंतेहिं) प्रीतिशी अंगीकार करता, (रोयंतेहिं) अत्यंत अभिलाषाए करीने सेवन करवामां सन्मुख थइने रुचावता, (फासंतेहिं) सेववावडे स्पर्श करता, (पालंतेहिं) वारंवार पालन करता तथा (अणुपालंतेहिं) जावजीव पालन करता एवा अमोए (अंतोपकस्स) पखवाडीया मध्ये (जं) जे कांइ (वाइयं) वांच्युं होय एटले वीजाने आखुं होय, भण्णाव्युं होय, (पढियं) पोते भण्णु होय, (परियड्डियं) परावर्तन कर्नु होय एटले सन्नथी गण्णु होय, (पुच्छियं) पूछ्युं होय एटले प्रथम भण्णला सन्नादिकमां शंका थये छते प्रश्न कर्गो होय, (अणुपेहियं) अर्थ भूली जवाना भयथी विचार्युं होय-मनन कर्नु होय तथा (अणुपालियं) आ सर्व प्रकारवडे पाब्बुं होय एटले शुद्ध अनुष्ठान कर्नु होय (तं) ते सर्व (दुक्ककयाए) शरीर अने मन संवंधी दुःखना

क्षयने माटे (कम्मकथाए) ज्ञानावरणीयादिक कर्मना विनाशने माटे (मोक्खाए) मोक्षने माटे (बोधिलाभाए) बोधिना लाभने माटे एटले परभवमां सद्धर्मनी प्राप्ति माटे (संसारुत्तराणाए) संसारनो पार पामवा माटे अमारो थशे (ति कट्ठु) एम करीने एटले ए हेतुथी (उवसंपज्जिचाणं) ते सर्व अंगीकार करीने (विहरामि) अमे विचरीए छीए एटले मासकल्पादिक साधुना विहारवढे वर्तीए छीए. तथा—

अंतोपक्खस्स जं न वाइयं न पढियं न परिउट्ठियं न पुच्छियं नाणुपेहिं न नाणुपालियं संते बले संते वीरिए संते पुरिसकारपरक्कमे, तस्स आलोएमो पडिक्कमामो निंदामो गरिहामो विउट्ठेमो वि-
सोहेमो अकरणयाए अब्भुट्ठेमो अहारिहं तवोक्कमं पायच्छित्तं पडिवज्जामो, तस्स मिच्छा मि दुक्कडं ॥

(अन्तःपक्षस्य यत् न वाचितं न पठितं न परिवर्तितं न पृष्टं नानुप्रेक्षितं नाणुपालितं सति बले सति वीर्ये सति पुरुषकारपराक्रमे, तत् आलोचयामः प्रतिक्रमामः निन्दामः गर्हामः व्यतिवर्तयामः (वित्रोट-
यामः विकुट्टयामः वा) विशेषयामः अकरणतयाऽभ्युत्तिष्ठामः यथाहं तपःकर्म प्रायश्चित्तं प्रतिपद्यामहे, तस्य मिथ्या मे दुष्कृतम् ॥)

(अंतोपक्खस्स) पखवाडीयानी मध्ये अमे (जं) जे (न वाइयं) न वांच्युं होय एटले बीजाने आप्युं न होय, (न पढियं (पोते भण्युं न होय, (न परिउट्ठियं) परावर्तन कर्णुं न होय एटले गण्युं न होय, (न पुच्छियं) शंका थये छते

પૂછ્યું ન હોય (નાણુપેહિયં) વિચાર્યું ન હોય એટલે ભૂલી જવાના ભયથી ચિંતવન કર્યું ન હોય તથા (નાણુપાલિયં) પાણ્યું ન હોય-અનુષ્ઠાન કર્યું ન હોય, શું હતાં આ સર્વ ન કર્યું હોય ? (સંતે બલે) શરીર સંબંધી ચલ હતાં (સંતે વીરિયે) આત્માનું વીર્ય હતાં તથા (સંતે પુરિસકારપરકમે) પુરુષપણાના અભિમાનરૂપ પરાક્રમ હતાં પણ અમે જે વાંચ્યું વિગેરે ન હોય (તરસ) તે સર્વને અમે (આલોએમો) આલોચિયે છીએ એટલે ગુરુને નિવેદન કરીએ છીએ, (પડિક્કમામો) પ્રતિક્રમણ કરીએ છીએ-પાછા ફરીએ છીએ, (નિંદામો) આત્મ સાત્વીયે નિંદીએ છીએ, (ગરિહામો) ગુરુની સમજ ગર્હો કરીએ છીએ, (વિઉટ્ટેમો) અવાચનાદિકના અનુબંધનો વિચ્છેદ-નાશ કરીએ છીએ, (વિસોહેમો) શોધીએ છીએ એટલે દોષરૂપી પંકથી મલિન થયેલા આત્માને નિર્મલ કરીએ છીએ, (અકરણયાય) ફરીથી તેમ નહીં કરવાવડે કરીને (અબ્બુટ્ટેમો) ઉદ્યમવંત થઈએ છીએ, તથા (અહારિહં) અપરાધને ઓચિત્તે દવા (તવોકમ્મં) નીવિ આદિક તપ કર્મરૂપ (પાયચ્છિત્તં) પ્રાયશ્ચિત્તને (પડિવજ્ઞામો) અમે ઝંગીકાર કરીએ છીએ. તથા (તરસ) તે અવાચન, અપઠન વિગેરે દોષના (દુક્કડં) દુષ્કૃતને-પાપને (મિચ્છામિ) અમે મિથ્યા કરીએ છીએ—મિથ્યાદુષ્કૃત આપીએ છીએ.

આ પ્રમાણે આવશ્યક શુત કહું. હવે આવશ્યક શિવાય વીજા શુત સંબંધી કહેવાનો અવસર છે. તે શુત પણ બે પ્રકારનું છે—કાલિક અને ઉત્કાલિક. તેમાં જે શુત અસહ્યાય ન હોય તો દિવસ અને રાત્રિની પહેલી અને છેલ્લી એ બે પોરસીમાં જ ભણાય છે તે શુત કાલે-કાલેવેળાએ નીપજેલું હોવાથી કાલિક કહેવાય છે, તથા જે શુત કાલેવેળા અને પાંચ પ્રકારના અસહ્યાય સિવાય સર્વ વચ્ચતે ભણાય છે તે ઉત્કાલિક કહેવાય છે. તેમાં પ્રથમ ઉત્કાલિક શુત કહે છે.—

नमो तेसिं खमासमणाणं, जेहिं इमं वाइयं अंगवाहिरं उक्कालियं भगवंतं । तं जहा—इसेवेआलियं कप्पिआकप्पिअं चुल्लकप्पसुअं महाकप्पसुअं ओवाइअं रायप्पसेणिअं जीवाभिगमो पसवणा महापसवणा नंदी अणुओगदाराइं देविंदत्थओ तंदुलेवेआलिअं चंदाविज्झयं पमायप्पमायं पोरिसिमंडलं मंडलज्यवेसो गणिविजा विजाचरणविण्णच्छओ झाणविभत्ती मरणविभत्ती आयविसोही (चरणविसोही मरणविसोही) संलेहणासुअं वीअरायसुअं विहारकप्पो चरणविही आउरपच्चक्काणं महापच्चक्काणं ॥

(नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यः, यैः इदं वाचितम् खड्गबाह्यम् उत्कालिकं भगवत् । तद्यथा—दशवैकालिकं कल्प्याकल्प्यं चुल्लकल्पश्रुतं महाकल्पश्रुतम् औपपातिकं राजप्रश्रीयं जीवाभिगमः प्रज्ञापना महाप्रज्ञापना नन्दी अनुयोगद्वाराणि देवेन्द्रस्तवः तंडु(दु)लवैचारिकं चन्द्रावेध्यकं प्रमादाप्रमादं पौरुषीमण्डलं मण्डलप्रवेशः गणिविद्या विद्याचरणविनिश्चयः ध्यानविभक्तिः मरणविभक्तिः आत्मविशुद्धिः (चरणविशोधिः मरणविशोधिः (संलेखनाश्रुतं वीतरागश्रुतं विहारकल्पः चरणविधिः आतुरप्रत्याख्यानं महाप्रत्याख्यानम् ॥)

१ एतदध्ययनद्वयपाठः क्वचित् दृश्यते ।

(नमो तेसिं खमासमणारं) ते चमाश्रमणोने एटले स्रत्रार्थने आपनारा गुरुओने नमस्कार थाओ. के (जेहिं) जे-ओए (इमं) आ (अंगबाहिरं) अंगबाह्य (उकालिअं) उत्कालिक एवुं अने (भगवंतं) मोटा अर्थ रूप समृद्धिबालं श्रुत (वाइयं) अमोने आप्युं छे. (तं जहा) ते उत्कालिक श्रुत आ प्रमाणे छे. — (दसवेयालिअं) दशवैकालिक १ (कप्पि-आकप्पिअं) कल्प्याकल्प्य २ (तुल्लकप्पसुअं) तुल्ल (नानुं) कल्पश्रुत ३ (महाकप्पसुअं) महाकल्पश्रुत ४ (ओवाइअं) औपपातिक ५ (रायप्पसेणिअं) रायपसेणी-राजप्रश्नीय ६ (जीवाभिगमो) जीवाभिगम ७ (पस्सयाणा) ग्रहापना ८ (महापस्सवणा) महाप्रज्ञापना ९ (नंदी) नंदी १० (अणुओगदाराइं) अनुयोगद्वार ११ (देविंदत्थओ) देवेंद्रस्तव १२ (तंदुलवेअलिअं) तंदुलवैचारिक १३ (चंदाविज्झयं) चंद्रावेध्यक १४ (पमायप्पमायं) प्रमादाप्रमाद १५ (पोरिसि-मंडलं) पौरुपीमंडल १६ (मंडलप्पवेसो) मंडलप्रवेश १७ (गणिविजा) गणिविजा १८ (विजाचरणविणिच्छओ) विद्या-चरणविनिश्चय १९ (ज्ञाणविभत्ती) ध्यानविभत्ती २० (मरणविभत्ती) मरणविभक्ति २१ (आयविसोही) आत्मवि-शुद्धि २२ (संलेहणासुअं) संलेखना श्रुत २३ (वीअिरायसुअं) वीतराग श्रुत २४ (विहारकप्पो) विहार कल्प २५ (चरणविही) चरणविधि २६ (आउरपच्चक्खारं) आतुर प्रत्याख्यान २७ तथा (महापच्चक्खारं) महाप्रत्याख्यान २८. आ प्रमाणे आ २८ अध्ययनो कहां. ते उपलक्षण होवाथी आटलां ज छे एम नथी. बीजां पण छे एम जाणवुं.

सवेहिं पि एयम्मि अंगबाहिरे उक्कालिए भगवंते समुत्ते सअत्थे संगंथे सनिज्जुत्तिए ससंगह-

णिए जे गुण वा भावा वा अरहंतेहिं भगवंतेहिं पसुत्ता वा परूविआ वा ते भावे सव्हामो पत्ति-
 आमो रोएमो फासेमो पालेमो अणुपालेमो । ते भावे सव्हंतेहिं पत्तिअंतेहिं रोअंतेहिं फासंतेहिं
 पालंतेहिं अणुपालंतेहिं अंतोपक्कस्स जं वाइअं पढिअं परियट्ठिअं पुच्छिअं अणुपेहिअं अणुपालिअं
 तं दुक्ककयाए कम्मकयाए मोक्खाए बोहिलाभाए संसारुत्तारणाए त्ति कट्ठु उवसंपज्जिता णं विह-
 रामि । अंतोपक्कस्स जं न वाइअं न पढिअं न परियट्ठिअं न पुच्छिअं नाणुपेहिअं नाणुपालिअं संते
 बले संते वीरिए संते पुरिसकारपरक्कमे, तस्स आलोएमो पडिक्कमामो निंदामो गरिहामो विउट्ठेमो
 विसोहेमो अकरणयाए अब्भुट्ठेमो अहारिहं तवोकम्मं पायच्छित्तं पडिवज्जामो तस्स मिच्छामि दुक्कडं ॥

(एतत्सूत्रस्य संस्कारः पूर्ववत् ज्ञेयः)

आ सूत्रनो अर्थ प्रथम आवी गयो छे ते प्रमाणे जाणवो.

आ प्रमाणे उत्कालिक श्रुत कह्युं. हवे कालिक श्रुत कहे छे.—

णमो तेसिं खमासमणायं, जेहिं इमं वाइअं अंगवाहिरं कालिअं भगवंतं । तं जहा—उत्तरज्झ-
 यणइं दसाओ कप्पो ववहारो इसिभासिआइं निसीहं महानिसीहं जंबुद्वीवपन्नत्ती सूरपन्नत्ती चंद-

पन्नत्ती दीवसागरपन्नत्ती खुडियाविमाणपविभत्ती महल्लियाविमाणपविभत्ती अंगचूलिआए वग्गचूलि-
आए विवाहचूलिआए अरुणोववाए वरुणोववाए गरुलोववाए धरणोववाए वेसमणोववाए वेलंधरोववाए
देविंदोववाए उट्टाणसुए समुट्टाणसुए नागपरिआवंगिआणं निरयावलिआणं कप्पिआणं कप्पवाडिंस-
याणं पुप्फिआणं पुप्फचूलिआणं (वंगिहआणं) वरिहदसाणं आसीविसभावणाणं दिट्ठीविसभावणाणं
चारण(सुमिण)भावणाणं महासुमिणभावणाणं तेअग(ग्गि)निसग्गाणं ॥

(नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यः, यैः इदं वाचितम् अङ्गबाह्यं कालिकं भगवत् । तद्यथा-उत्तराध्ययनानि दशाः
कल्पः द्यवहारः ऋषिभाषितानि निशीथं महानिशीथं जम्बूद्वीपप्रज्ञप्तिः सूरप्रज्ञप्तिः चन्द्रप्रज्ञप्तिः द्वीपसागर-
प्रज्ञप्तिः जुल्लका विमानप्रविभक्तिः महती विमानप्रविभक्तिः अङ्गचूलिका वर्गचूलिका विवाहचूलिका अरुणोप-
पातः वरुणोपपातः गरुडोपपातः धरणोपपातः वैश्रमणोपपातः वेलन्धरोपपातः देवेन्द्रोपपातः उत्थानश्रुतं स-
मुत्थानश्रुतं नागपरिज्ञावलिका निरयावलिकाः कल्पिकाः कल्पावतंसिकाः पुष्पिताः पुष्पचूलिकाः (वृष्णिकाः)
वृष्णिदशाः आशीविषभावनाः द्वाष्टिविषभावनाः चारण(स्वप्न)भावनाः महास्वप्नभावनाः तैजसनिसर्गाः ॥)
(तेसिं) ते (खमासमणाणं) क्षमाश्रमणेने (णमो) नमस्कार थाओ. के (जेहिं) जेओए (इमं) आ (अंगबाहिरं)

१ आ पद मोठी टीकामा तथा अवचूरिमा नथी. भाषांतरमां तो मूळमां तेमज अर्थमां पण नथी. तेमज छत्रीशनी गणत्रीमां पण नथी.

अंगनाह्य (भगन्तं) अतिशयादिक गुणवाळुं (कालिअं) कालिक श्रुत (वाइअं) अमने आप्पुं छे. (तं जहा) ते आ प्रमा-
ये—(उत्तरञ्जयणाईं) उत्तराध्ययन १, (दसाओ) दशाश्रुतस्कंध २, (कप्पो) वृहतक्लप ३ (ववहारो) व्यवहार ४
(इसिभासिआईं) ऋषिभाषित ५ (निसीहं) निशीथ ६ (महानिसीहं) महानिशिथ ७ (जंबुदीवपन्नती) जंबुदीपप्रज्ञप्ति ८
(खरपन्नती) खरप्रज्ञप्ति ९ (चंदपन्नती) चंद्रप्रज्ञप्ति १० (दीवसगरपन्नती) दीपसागरप्रज्ञप्ति ११ (खुड्डिआ विमाणपवि-
(इसिभासिआईं) इन्द्रका विमानप्रविभक्ति १२ (महस्त्रिआ विमाणपविभक्ति १३ (अंगचूलिआए) अंगचूलि-
भक्ति १४ (वगचूलिआए) वर्गचूलिका १५ (विवाहचूलिआए) विवाहचूलिका १६ (अरणोवपाए) अरणोपपात १७ (वरुणो-
का १४ (वगचूलिआए) वर्गचूलिका १५ (विवाहचूलिआए) विवाहचूलिका १६ (अरणोवपाए) अरणोपपात १७ (वरुणो-
वपाए) वरुणोपपात १८ (गरुलोवपाए) गरुलोवपात १९ (धरणोवपाए) धरणोपपात २० (वेसमणेवपाए) वैश्रमणोपपात २१
(बेलंधरोवपाए) बेलंधरोपपात २२ (देविंदोवपाए) देविंद्रोपपात २३ (उट्टाणसुए) उत्थानश्रुत २४ (समुट्टाणसुए) समुत्थान
(बेलंधरोवपाए) बेलंधरोपपात २२ (देविंदोवपाए) देविंद्रोपपात २३ (उट्टाणसुए) उत्थानश्रुत २४ (समुट्टाणसुए) समुत्थान
श्रुत २५ (नागपरिआवणिआणं) नागपरिआवलिआ २६ (निरयावलिआणं) निरयावलिका ३० (वसिहदसाणं)
(कप्पवडिसयाणं) कल्पावतंसक २८ (पुप्फिआणं) पुष्पिता २९ (पुप्फचूलिआणं) पुष्पचूलिका ३० (चारण-
वपाए) चारणभावना ३१ (आसीविमभावणाणं) आशीविष भावना ३२ (दिट्ठीविसभावणाणं) दृष्टिविष भावना ३३ (चारण-
वपाए) चारणभावना ३४ (महासुमिणभावणाणं) महास्वप्न भावना ३५ तथा (तेयगनिसगाणं) तैजसनिसर्ग ३६.
आ ऋत्रीश अध्ययनो पण उपलक्षण जाणवा, कारण के श्री ऋषभदेव स्वामीना वखतमां चोरणी हजार प्रकीर्णको हता,

१ हवे पछीना पाच नाम आ नरथापालमना

मध्यम बावीश तीर्थकरोना वखतमां संख्याता हजार प्रकीर्णको होता, एटले के जेता जेटला शिश्यो तेटला प्रकीर्णको होय छे, तथा श्रीवर्धमान स्वामीना वखतमां चौद हजार प्रकीर्णको (प्रकीर्णसूत्रो) हता.

सर्वेहिं पि एयम्भि अंगबाहिरे कालिए भगवंते समुत्ते सअत्थे संगत्थे समिज्जुत्तिए ससंगहरिए जे गुणा वा भावा वा अरहंतेहिं भगवंतेहिं पन्नत्ता वा परुविआ वा ते भावे सइहामो पत्तिआमो रोएमो फासेमो पालेमो अणुपालेमो । ते भावे सइहंतेहिं पत्तिअंतेहिं रोयंतेहिं फासंतेहिं पालंतेहिं अणुपालंतेहिं अंतोपक्खस्स जं वाइयं पडिअं परियट्ठिअं पुच्छिअं अणुपेलिअं, तं दुक्ककथाए कम्मकथाए मोरकाए बोहिलाभाए संसारुत्तारणाए ति कट्टु उवसंपजित्ता णं विहरामि । अंतोपक्खस्स जं न वाइअं न पडिअं न परिअट्ठिअं न पुच्छिअं नाणुपेलिअं नाणुपालिअं संते बले संते वीरिए संते पुरिसकारपक्खमे तस्स आलोएमो पडिक्कमामो भिंदामो गरिहामो विउट्टेमो विसोहेमो अकरणयाए अब्बुट्टेमो अहारिहं तवोकम्मं पायच्छिअं पडिअज्जामो तस्स मिच्छामि दुक्कडं ॥

(एतस्यापि सूत्रस्य संस्कारः पूर्ववत् ॥)

आ सर्व सूत्रनो अर्थ प्रथमनी जेम जाणवो.

आ प्रमाणे कालिक श्रुत कसुं. हवे अगप्रविष्ट श्रुतने कहे छे—

नमो तेसिं खमासमणायं जेहिं इमं वाइअं दुवालसंगं गणिपिडंगं भगवंतं । तं जहा—आयारो
सूयगडो ठाणं समवाओ विवाहपन्नत्ती नायाधम्मकहाओ उवासगदसाओ अंतगडदसाओ अणुत्तरो-
ववाइअदसाओ पणहावागरणं विवागसुयं दिट्ठिवाओ ॥

(नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यः यैः इदं वाचितं द्वादशाङ्गं गणिपिटकं भगवत् । तद्यथा—आचारः सूत्र-
कृतं स्थानं समवायः विवाहप्रज्ञप्तिः ज्ञातार्धर्मकथाः उपासकदशाः अन्तकृतदशाः अनुत्तरोपपातिकदशाः
प्रश्नव्याकरणं विपाकश्रुतं दृष्टिवादः ॥)

(तेसिं) ते (खमासमणायं) क्षमाश्रमणने (नमो) नमस्कार थाओ, के (जेहिं) जेओए (इमं) आ (गणि-
पिडंगं) गणिपिटक—गणि एटले गणधरो, तेओना कहेला अर्थना साररूप—उत्तम भाजनरूप (भगवंतं) अतिशयादिक
गुणयुक्त (दुवालसंगं) द्वादशांग—वार अंग (वाइअं) अमने आपेल छे. (तं जहा) ते आ प्रमाणे—(आयारो) आचा-
रांग १, (खयगडो) खयकृतांग २ (ठाणं) स्थानांग ३ (समवाओ) समवायांग ४ (विवाहपन्नत्ती) विवाहप्रज्ञप्ति
—भगवती ५ (नायाधम्मकहाओ) ज्ञातार्धर्मकथा ६ (उवासगदसाओ) उपासकदशा ७ (अंतगडदसाओ) अंतकृत-
दशा ८ (अणुत्तरोववाइयदसाओ) अनुत्तरोपपातिक दशा ९ (पणहावागरणं) प्रश्नव्याकरण १० (विवागसुयं) विपाक-

श्रुत ११ (दिट्ठिवाओ) द्दष्टिवाद १२.

सव्वेहिं पि एयग्गिमु दुवालसंगे गण्णिपिडगे भगवंते ससुत्ते सअत्थे सगंथे सनिज्जुत्तिए ससंग-
हणिए जे गुणा वा भावा वा अरहंतेहिं भगवंतेहिं पन्नत्ता वा परूविया वा, ते भावे सद्दहामो पत्तिायामो
रोएमो फासेमो पालेमो अणुपालेमो, ते भावे सद्दहंतेहिं पत्तिअंतेहिं रोयंतेहिं फासंतेहिं पालंतेहिं अणु-
पालंतेहिं अंतोपस्सरस जं वाइअं पडिअं परियट्ठिअं पुच्छिअं अणुपेहिअं अणुपालिअं, तं दुक्खयाए
कम्मस्खयाए मोक्खाए बोहिलाभाए संसारुत्तारणाए त्ति कट्ठु उवसंपज्जित्ता णं विहरामि । अंतोपस्स-
जं न वाइअं न पडिअं न परियट्ठिअं न पुच्छिअं नाणुपेहिअं नाणुपालिअं संते बले संते वीरिए संते पुरि-
सकारपरक्कमे तस्स आलोएमो पडिक्कमामो निंदामो गरिहामो विउट्ठेमो विसोहेमो अकरणयाए अब्भु-
ट्ठेमो अहारिहं तवोक्कम्मं पायच्छित्तं पडिवज्जामो, तस्स मिच्छामि दुक्कडं ॥

(अस्यपि सूत्रस्य संस्कारः पूर्ववत्)

आ सूत्रनो पण अर्थे प्रथमनी जेम जाणवो.

हवे श्रुतज्ञान आपनार आचार्येने नमस्कार करवा मोटे तथा पोताना प्रमादनुं मिथ्यादुष्टत देवा मोटे कहे छे—

नमो तेसिं खमासमणणां, जेहिं इमं वाइयं दुवालसंगं गणिपिडंगं भगवंतं। (तं जहा) सम्मं काएणं फासंति पालंति पूरंति तीरंति किंइति सम्मं आणए आराहंति। अहं च नाराहेमि, तस्स मिच्छामि दुक्कडं ॥

(नमः तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यः येः इदं वाचितं द्वादशाङ्गं गणिपिटकं भगवत् । (ये चेदं) सम्यक् कायेन स्पृशन्ति पालयन्ति पूरयन्ति तीरयन्ति कीर्तयन्ति सम्यग्ज्ञया आराधयन्ति । अहं च नाराधयामि, तस्मिन् मिथ्या मे दुष्कृतम्)

(तेसिं) ते (खमासमणणां) क्षमाश्रमणोने एटले क्षमादि गुणोवडे शोभित एवा गुरुओने (नमो) नमस्कार हो, के (जेहिं) जे क्षमाश्रमणोए (इमं) आ (गणिपिडंगं) गणि एटले आचार्य तेनो पिटक एटले रत्नादिकनी पेटी जेवी पेटी अर्थात् सर्व अर्थना सारभूत एवुं अने (भगवंतं) समग्र औश्वर्यादिक अतिशयोक्ताळं (दुवालसंगं) द्वादशांग श्रुत (वाइयं) अमने आप्पुं छे एटले सूत्र अने अर्थवडे रच्युं छे, तेमने नमस्कार हो. तथा जे क्षमाश्रमणो आ द्वादशांग श्रुतने (सम्मं) सम्यक् प्रकारे (काएण) कायावडे एटले केवल मनवडे ज नहीं कायाए करीने पण (फासंति) फरसे छे एटले ग्रहण करवाने वखते विधिपूर्वक ग्रहण करे छे, (पालंति) वारंवार अभ्यास करवावडे रक्षण करे छे, (पूरंति) परिपूर्ण करे छे, (तीरंति) भूल्या विना. जन्मना पारने पमाडे छे, (किंइति) सारी रीते कीर्तन करे छे तथा (सम्मं) सम्यक्

१ आ पद छापेली प्रतोमां नथी. अर्थ संगत पण नथी. साधु साध्वीओना मुख पाटे छे.

પ્રકારે (આણાં) તેમાં કહેલી આજ્ઞા વહે (આરાહંતિ) આરાધના કરે છે. (અહં ચ) અને હું (નારાહમિ) તેની જે કાંઈ આરાધના કરતો નથી એટલે પ્રમાદથી પાછતો નથી—તે પ્રમાણે વર્તતો નથી (તસ્મ) તે નહીં આરાધનાથી થયેલું (મે) મારું (દુક્કડં) દુષ્કૃત (મિષ્ટ્વા) મિથ્યા હો. અર્થાત્ અનારાધના સંબંધી થયેલા અપરાધની હું માફી માગું છું.

હવે આ પાંક્ષિક સૂત્રની સમાપ્તિને વિષે શ્રુતદેવતાની સ્તુતિ કરે છે.—

સુયદેવયા ભગવઈ, નાણાવરણીયકમ્મસંઘાયં । તેસિં સ્વેડ સયયં, જેસિં સુયસાયરે ભત્તી ॥ ૧ ॥
(શ્રુતદેવતા ભગવતી જ્ઞાનાવરણીયકર્મસંઘાતમ્ । તેષાં સ્વપયતુ સતતં યેષાં શ્રુતસાગરે ભક્તિઃ ॥ ૧ ॥)
(ભગવઈ) પૂજ્ય એવી (સુયદેવયા) શ્રુતદેવતા—શ્રુતની અધિષ્ઠાતા દેવી (તેસિં) તેઓના (નાણાવરણીયકમ્મસંઘાયં) જ્ઞાનાવરણીય કર્મના સમૂહને (સયયં) નિરંતર (સ્વેડ) સ્વપાવો એટલે નાશ કરો. કે (જેસિં) જેઓને (સુયસાયરે) શ્રુત-રૂપી સાગરને વિષે (ભત્તી) ભક્તિ એટલે વહુમાન અને વિનય છે.

અહીં કોઈ શંકા કરે કે—શ્રુત રૂપી દેવતાની આ સ્તુતિ કરવી યોગ્ય છે, પરંતુ શ્રુતની અધિષ્ઠાયક દેવતા તો વ્યંત-રાદિક હોય છે, તે કોઈ કર્મનો હ્ય કરવામાં સમર્થ નથી, માટે તેની સ્તુતિ શામોટે કરવી ? આ શંકાનું સમાધાન એ છે જે—શ્રુતની અધિષ્ઠાયક દેવતામાં રહેલું શુભ પ્રણિધાન પણ તેના સ્મરણ કરનારના કર્મનો હ્ય કરવામાં કારણરૂપ થાય છે. એમ શાસ્ત્રમાં કહેલું છે.

॥ इति श्रीपाद्विकसूत्रम् ॥

हवे खामणा केहे छे.

इच्छामि खामसमणो अभ्युद्विओमि अब्भितरपक्खियं खामेउं । पन्नरसण्हं दिवसाणं पन्नर-
सण्हं राईणं जं किंचि अपत्तियं परपत्तियं भत्ते पाणे विणए वेयावच्चे आलावे संलावे उच्चासणे
समासणे अंतरभासाए उवरिभासाए जं किंचि मज्झ विणयपरिहीणं सुहुमं वा बायरं वा तुब्भे
जाणह, अहं न याणामि, तस्स मिच्छा मि दुक्कडं ॥

(इच्छामि क्षमाश्रमण अभ्युत्थितोऽस्मि अभ्यन्तरपाक्षिकं क्षमयितुम् । पञ्चदशानां दिवसानां पञ्च-
दशानां रात्रीणां यत् किञ्चित् अप्रीतिकं प्रकृष्टमप्रीतिकं (परप्रत्ययं वा) भवते पाने विनये वेयावृत्ये
आलापे संलापे उच्चासने समासने अन्तरभाषायाम् उपरिभाषायां यत् किञ्चित् मम विनयपरिहीनं सूक्ष्मं
वा बादरं वा यूयं जानीथ, अहं न जानामि, तस्मिन् मिथ्या मे दुष्कृतम् ॥)

(खामसमणो) हे क्षमाश्रमण--हे गुरु (अब्भितरपक्खियं) पखवाडीयाने विषे उत्पन्न थयेला अपराधने (खामेउं)
क्षमावदाने (इच्छामि) हुं इच्छंछुं. केवल इच्छंछुं एटलुं नहीं पण (अब्भुद्विओमि) हुं उभो थयो छुं, एटले खमाववानो
प्रारंभ करंछुं. ते आ प्रमाणे--(पन्नरसण्हं) पंदर (दिवसाणं) दिवसो मध्ये तथा (पन्नरसण्हं) पंदर (राईणं) रात्रिओ

मध्ये (जं किंचि) जे कांइ सामान्यथी के विशेषथी तमारे विपे (अपत्तियं) अग्रीति करनालं तथा (परपत्तियं) अत्यंत अग्रीति करनालं अथवा परप्रत्ययं एटले परना हेतुवाळं के पाताना हेतुवाळं अग्रीति करनालं माराथी थयुं होय ते मारुं दुष्कृत मिथ्या थाओ. तेमां तमारा (भत्ते) भोजनने विपे (पाणे) पाणीने विपे (विणए) विनयने विपे (वेयावचे) औपथ विगेरेनी वेयावचने विपे (आलावे) आलापने विपे एटले तमारी साथे एक वार बोलवाने विपे (संलावे) वारंवार परस्पर वात करवाने विपे (उचासणे) तमाराथी उंचा आसनपर बेसवाने विपे (समासणे) तमारी समान आसने बेसवाने विपे (अंतरभासाए) तमारा भाषणी वचमां बोलवाने विपे (उवारिभासाए) तमारा बोली रह्या पछी तमारा करतां वधारें बोलवाने विपे (जं किंचि) जे कांइ सामान्यपणे के विशेषपणे (मज्झ) मारुं (सुहुमं वा) सूक्ष्म (वायरं वा) अथवा बादर (विणयपरिहीणं) विनय रहित अनुचितपणुं थयुं होय, ते (तुब्भे) तमे (जाणह) जाणो छो. (अहं न याणामि) हुं जाणतो नथी. (तस्स) ते अपराधने विपे (मि दुक्कडं) मारुं दुष्कृत (मिच्छा) मिथ्या थाओ-हुं आपने ते मारा पापनुं मिथ्या दुष्कृत आपुं छुं-खमायुं छुं.

॥ अहमवि खामेमि तुब्भे ॥

(अहमपि क्षमयामि त्वाम्)

उपर प्रमाणे खमाववाना प्रारंभमां आचार्य कहे—(अहमवि) हुं पण (तुब्भे) तने (खामेमि) खमायुं छुं.

—❁❁❁❁❁❁—

हवे पादिक खामणा ४ केहे छे.

१ इच्छामि खमासमणो पियं च मे जं भे हट्टाणं तुट्टाणं अप्पायंकाणं अभग्गजोगाणं सु-
सीलाणं सुव्वयाणं सायरियउव्वझायाणं नाणेणं दंसणेणं चरित्तेणं तवसा अप्पाणं भावेमाणाणं
बहुसुभेण भे दिवसो पोसहो पक्खो वइक्कतो, अन्नो य भे कल्लाणेणं पज्जुवट्ठिओ, सिरसा मणसा
मत्थएणवंदामि

(इच्छामि क्षमाश्रमण ! प्रियं च मे यत् भवतां हृष्टानां तुष्टानाम् अल्पतङ्कानाम् अभग्नयोगानां
सुशीलानां सुव्रतानां साचार्योपाध्यायानां ज्ञानेन दर्शनेन चारित्र्येण तपसाऽऽत्मानं भावयतां बहुशुभेन
भगवन्तः ! दिवसः पौषधः पक्षो व्यतिक्रान्तः, अन्यश्च भवतां कल्याणेन (युक्तः) पर्युपस्थितः, सिरसा
मनसा मस्तकेनवन्दे)

शिष्य कहे छे—(खमासमणो) हे क्षमाश्रमण गुरुजी ! (इच्छामि) हुं इच्छुं छुं एटले आगळ हुं जे कहुं छुं ते
इच्छा पूर्वक कहुं छुं. (च) वळी (मे) मने (पियं) प्रिय पण छे. कोइ वस्तु प्रिय नहीं छतां पण कारणेने
लीधे इच्छवामां आवे छे तेथी अहीं इच्छा अने प्रीति बने केहेवा माटे प्रिय पण छे एम कहुं. शुं इच्छुं छुं अने शुं प्रिय
छे ? ते कहे छे के (जं) जे (भे) तमारो, तमे केवा छो ? (हट्टाणं) हर्ष पामेला एटले रोग रहित होवाथी हर्षित

थयेला तथा (तुष्टाणं) संतुष्ट थयेला तथा (अप्पायंकाणं) अल्प शब्द अभाव वाचक होवाथी तत्काळ नाश करनारा असाध्य रोग रहित, अथवा सामान्य रीते नीरोगी, अथवा सर्वथा प्रकारे रोग रहितपणानो संभव होतो नथी तेथी अल्प रोग-वाळा तथा (अभग्गजोगाणं) नथी भग्न थया संयमना योग-मन, वचन, कायाना योग जेना एवा तथा (सुसीलाणं) सारा शीलवाळा तथा (सुव्वयाणं) सारा-अतिचार रहित व्रतवाळा (सायरियउवज्झायाणं) आचार्य अने उपाध्याय सहित एवा तथा (नारणेणं) ज्ञानवडे, (दंसणेणं) दर्शनवडे-समाकितवडे, (चरित्तेणं) चारित्रवडे अने (तवसा) तपवडे (अप्पाणं) पोताना आत्माने (भावेमाणाणं) भावना करता एवा तमारो (पोसहो) पौषधरूप एटले पर्यरूप (दिवसो) दिवस अने (पक्खो) अर्ध मासरूप पच्च (बहुसुभेण) घणा सुखे करीने (भे) हे भगवंत (वड्ढंती) व्यतीति थयो छे-वीती गयो छे. (य) अने (भे) तमारो (अन्नो) वीजो पच्च (कल्लाणेणं) कल्याणे करीने सहित (पज्जुविट्ठिओ) प्राप्त थयो छे. आ प्रमाणे मंगल वचन कहीने शिष्य गुरुने वंदना करे छे-तेथी करीने (सिरसा) मस्तकवडे तथा (मणसा) मनवडे उपलब्धथी वचनवडे पण (मत्थएणवंदामि) हुं आपने वंदना करुं छुं, अहीं मत्थएणवंदामि ए समग्र पदनो वंदना करुं छुं एवो अर्थ सत्त्वोमां घणे ठेकारो रूढ छे, तेथी पुनरुक्त दोष नथी.

तुब्भेहिं समं ति
(गुरुमाभिः सममिति)
गुरु कहे के—(तुब्भेहिं समं ति) तमारी साथे ए सर्व सिद्ध थयुं छे.

२ इच्छामि खमासमणो पुंवि चेइयाइं वंदित्ता नमंसित्ता तुब्भएहं पायमूले विहरमाणेणं जे केइ बहुदेवसिया साहुणो दिट्ठा समाणा वा वसमाणा वा गामाणुगामं दूइज्जमाणा वा राइणिया संपुच्छंति, ओमरायणिया वंदंति, अज्जया वंदंति, अज्जिआओ वंदंति, सावया वंदंति, सावियाओ वंदंति, अहं पि निस्सहो निक्कसाओ चि कहु सिरसा मणसा मत्थएणवंदामि ॥ अहमवि वंदामेवि चेइयाइं ॥

(इच्छामि क्षमाश्रमण ! पूर्वं चैत्यानि वन्दित्वा नत्वा शुष्माकं पादमूले विहरता (मया) ये केचन बहुदैवासिकाः साधवो दृष्टाः समाना वा वसमाना वा ग्रामानुग्रामं द्रवन्तो वा रात्निकाः संपृच्छन्ति, अत्र रात्निका वन्दन्ते, आर्या वन्दन्ते, आर्थिका वन्दन्ते, आवका वन्दन्ते, अहमपि निःश-
ल्यो निःकषाय इति कृत्वा शिरसा मनसा मस्तकेन वन्दे ॥ अहमपि वन्दापयामि (वन्दयामि) चैत्यानि)

(खमासमणो) हे क्षमाश्रमण ! (इच्छामि) चैत्यवंदापन अने साधुवंदापन आपने निवेदन करवा मोटे हुं इच्छुं छुं के (पुंवि) पूर्वे-विहार करवाना काल पहिलां (चेइयाइं) जिनेश्वरोनी प्रतिमाओने (वंदित्ता) गुणनी स्तुति करवावडे वांदीने, (नमंसित्ता) कायावडे नमस्कार करीने, क्यां ? (तुब्भएहं) तमारा (पायमूले) चरणनी समीपे वांदीने पछी (विहरमाणेणं) एक गामथी बीजे गाम विहार करता एवा में (जे केइ) जे कोइ (बहुदेवसिया) घणा दिवसना दीक्षा-

पर्यायवाला (साहुण्यो) साधुओ (दिट्ठा) जोया होय, ते साधु केवा ? (समाणा वा) जंघाचळ क्षीण थवाथी वृद्धवास-
 पणाए करीने आश्रय करेला क्षेत्रनी बहार नहीं विचरनारा अथवा (वसमाणा वा) ऋतुबद्ध कोळे मासकल्पी विहार
 करनारा अने वर्षाकोळे एक स्थळे चातुर्मास करनारा एज कारण माटे (गामाणुगामं) एक गामथी बीजे गाम (दूहजमाणा
 वा) विहार करता अथवा गामने विषे एक रात्रि रहेता अने नगरने विषे पांच रात्रि वसता, आ सर्वनी मध्ये (राइणिया)
 रात्रिक एटले ज्ञानादिक भावरत्नना व्यापारी दीक्षापर्याये मोटा एवा आचार्यो में वांधा थका (संपुच्छंति) आपना शरीर
 कुशलादिकनी वार्ता पूछे छे, (ओमरायणिया) आपथी दीक्षापर्याये नाना एवा आचार्यो (वंदंति) आपने वांदे छे अने
 कुशलादिक तो पूछे ज छे, (अजया वंदंति) सामान्य साधुओ वांदे छे, (अज्झिआओ वंदंति) साध्वीओ वांदे छे, (सा-
 वया वंदंति) श्रावको वांदे छे, (सावियाओ वंदंति) श्राविकाओ वांदे छे, (अहं पि) हुं पण (निस्सल्लो) मायादिक
 शल्य रहित थयो छुं तथा (निक्कसाओ) कषाय रहित थयो छुं (ति कहुं) एम करीने-ए कारण माटे (सिरसा) मस्तकवडे
 (मणसा) मनवडे (मत्थएणवंदामि) वंदना करुं छुं. तथा (अहमवि) हुं पण (वंदावेमि चेइयाइं) तमोने चैत्यो वंदावुं
 छुं एटले असुक असुक नगरादिकमां में जे जे चैत्योने तमारे माटे वांधा छे तेने तमो पण वांदो.

आ प्रमाणे शिष्य कहे त्यारे गुरु आ प्रमाणे बोले.—

मत्थएणवंदामि अहं पि तेसिं ति ॥

(मस्तकेनवन्दे अहमपि तानिति)

(अहं पि) हुं पण (तेसिं) तेमने-ते चैत्यादिकने (मत्थएणवंदामि) वाहुं छुं.

३ इच्छामि खमासमणो अब्भुट्ठिओमि (उवट्ठिओमि) तुब्भएहं संतिं अहाकल्पं वा वत्थं वा पडिगहं वा कंबलं वा पायपुंञ्जं वा रयहरणं वा अकरं वा पयं वा गाहं वा सिलोणं वा सिलोणद्धं वा अट्ठं वा हेउं वा पसिणं वा वागरणं वा तुब्भेहिं चियेत्तेणं दिन्नं मए अविणएण पडिच्छियं तस्स मिच्छा मि दुक्कडं ति ॥

(इच्छामि क्षमाश्रमण ! उपस्थितोऽस्मि युष्माकं सत्कं यथाकल्पं वा वत्थं वा प्रतिग्रहं वा कम्बलं वा पादप्रोज्झनं वा रजोहरणं वा अक्षरं वा पदं वा गाथां वा श्लोकं वा श्लोकार्थं वाऽर्थं वा हेतुं वा प्रश्नं वा व्याकरणं वा युष्माभिः प्रीत्या दत्तं मयाऽविनयेन प्रतीक्षितं, तस्य (तत्र) मिथ्या मे दुष्कृतमिति) (खमासमणो) हे क्षमाश्रमण ! (इच्छामि) हुं इच्छुं छुं. (उवट्ठिओमि) हुं मारा आत्माने निवेदनं करवा माटे प्राप्तं थयो छुं-तत्परं थयो छुं. ते ए के (तुब्भएहं संतिं) तमारा संबधी एट्ठे ने मारा परिभोगमां आवतुं ते आ सर्वं तमारं (अहाकल्पं वा) कल्पे तेवुं-स्थविर कल्पने उचित एवुं (वत्थं वा) वत्थ, अथवा (पडिगहं वा) पात्र, अथवा (कंबलं वा) कांबल, अथवा (पायपुंञ्जं वा) पादप्रोज्जन, अथवा (रयहरणं वा) रजोहरण, अथवा (अकरं वा) अक्षर, अथवा (पयं वा) पद, अथवा (गाहं वा) गाथा, अथवा (सिलोणं वा) श्लोक, अथवा (सिलोणद्धं वा) अर्थ श्लोक, अथवा

(अहुं वा) अर्थ, अथवा (हेउं वा) हेतु, अथवा (पसिणं वा) प्रश्न, अथवा (वागरणं वा) उत्तर, आ सर्व वस्तु (तुब्मेहिं) तमोए (चियत्तेणं, ग्रीतिवडे (दिनं) मने आपी छे, परंतु (मए) में (अविणएण) अविनयवडे (पडि-च्छियं) जे ग्रहण करी छे, (तस्स) तेसां मि मारुं (दुक्कडं) दुष्कृत (मिच्छा) मिथ्या थाओ. अर्थात् आ वस्तुओ अवि-नयथी लेतां मने जे पाप लागुं होय ते मारुं पाप मिथ्या थाओ. ते पापुं हुं मिथ्यादुष्कृत आपुं छुं.

आ प्रमाणे शिष्य कहे लारे आचार्य बोले.—

आयरियसंतियं ति ॥

(आचार्यसत्कामिति)

(आयरियसंतियं ति) आ सर्व पूर्वाचार्य संबंधी छे अर्थात् मारुं कांइ नथी. आ प्रमाणेनुं वचन अहंकारनो त्याग करवा माटे तथा गुरुने विषे भक्ति जणाववा माटे छे.

हवे शिक्षा अपायेला शिष्यो ते अनुग्रहने बहु मानता सता आ प्रमाणे कहे छे.—

४ इच्छामि खमास्समणो अहमपुब्बाइं कयाइं च मे किइक्कम्माइं आयारसंतरे विणयसंतरे सेहिओ सेहाविओ संगहिओ उवग्गहिओ सारिओ चोइओ पडिचोइओ चियत्ता मे पडिचोयणा अब्भुट्ठिओहं (उवट्ठिओज्हं) तुब्भएहं तवतेयसिरीए इमाओ चाउरंतसंसारकंताराओ साहट्ठु निस्थ-

रिस्सामि त्ति कहु सिरसा मणसा मत्थएणवंदामि ॥

(इच्छामि क्षमाश्रमण ! अहमपूर्वाणि कृतानि च मया कृतिकर्माणि आचारान्तरे विनयान्तरे शिक्षितः (सेधितो वा) शिक्षापितः (सेधापितो वा) सङ्गृहीतः उपगृहीतः सरितो वारितः चोदितः प्रतिचोदितः प्रीता मे प्रतिचोदना उपस्थितोऽहं युष्माकं तपस्तेजःश्रिया इतः चातुरन्तसंसारकान्तारात् संहृत्य निस्तरिष्यामि इति कृत्वा शिरसा मनसा मस्तकेनवन्दे)

(खमासमणो) हे क्षमाश्रमण ! (अहं) हुं (अपुब्बाइं) अपूर्व एटले अनागत काळ संबंधी वैयावृत्यादि कृतिकर्मो करवा मोटे (इच्छामि) इच्छुं छुं. (च) अने वळी (मे) में (कयाइं) पूर्व काळे करेला जे आपना (किङ्कम्माइं) वैयावृत्यादि कृतिकर्मो ते ग्रत्ये (आयासंतरे) कोइक ज्ञानादिक आचारने विषे तेनो आंतरो-व्यवधान पाडे छते अथवा ज्ञानादिक क्रिया नहीं करे छते तथा (विणयमंतरे) आसन आपडुं ए विगेरे कोइक विनयने विषे तेनो आंतरो पाडे छते अथवा विनयनी क्रिया नहीं करे छते (सेहिच्चो) गुरुए पोतेज मने शिक्षा आपी होय अथवा आचार अने विनयने विषे मने कुशल कर्यो होय, तथा (सेहाविच्चो) उपाध्यायादिक पासे मने शिक्षा अपावी होय अथवा आचार अने विनयने विषे मने कुशल कराव्यो होय, तथा (संगहिच्चो) मने शिष्यपणे ग्रहण कर्यो होय एटले आश्रय आप्यो होय, तथा (उवग्गहिच्चो) ज्ञानादिक अने वस्त्रादिक वडे मने आश्रय आप्यो होय, तथा (सारिच्चो) मने हितमां प्रवर्तोन्यो होय अथवा कार्य संभारी आप्युं होय, तथा (वारिच्चो) अहितथी निवार्यो होय, तथा (चोइच्चो) संयम योगमां स्खलना पामे छते

આ પ્રમાણે તમારે કરહું ઉચિત નથી એવા વચનવહે મને પ્રેરણા કરી હોય, તથા (પહિચોઈઓ) તેવીજ રીતે વારંવાર પ્રેરણા કરી હોય (મેં પહિચોયણા) આ પ્રમાણે મને જે વારંવાર પ્રેરણા કરી હોય તથા ઉપલક્ષણથી શિક્ષાદિક કરેલ હોય તે મને (ચિયત્તા) પ્રીતિકારી છે, પરંતુ અહંકારથી મને અપ્રીતિકારક નથી, તેથી (ઉવહિઓહં) પ્રેરણા કરેલા અર્થોનું સંપાદન કરવા હું ઉદ્યમવંત થયો છું. તથા (તુબમણં) તમારી (તવતેયસિરીએ) તપના તેજની ઇટલે તપગ્રભાવની લક્ષ્મીએ કરીને (હમાઓ) આ પ્રત્યક્ષ એવા (ચાઉરંતંસંસારકંતારાઓ) નરકાદિ ગતિના ભેદ કરીને ચાર અંત-સીમા (વિભાગ) વાઢા સંસારરૂપ અરણ્યથી (સાહટ્ટુ) કપાય, ડંદ્રિયો અને યોગાદિકવહે વિસ્તાર પામેલા આત્માને સંતેપીને-સંકોચીને (નિ-ત્થરિસ્સામિ) હું નિસ્તાર પામીશ-ઓઢંગી જહ્ણ, (તિ કટ્ટુ) એમ કરીને-એ હેતુ માટે (સિરસા) મસ્તક વહે (મત્થણ્ણ-વંદામિ) હું આપને વાંદું છું અર્થાત્ મન વચન કાયાવહે વાંદું છું.

તે સાંભળી આચાર્ય કહે છે.

નિત્યારગપારગા હોહ ॥

(નિસ્તારકપારગા ભવત)

(નિત્યારગ) સંસારસમુદ્રથી પ્રાણીઓને નિસ્તારનાર અથવા પ્રતિજ્ઞાના નિસ્તારનાર અને (પારગા) સંસારસમુદ્રને તીરે જનારા (હોહ) તમે થાઓ. આ પ્રમાણે ગુરુનું આશીર્વચન છે.

॥ इति ज्ञानमण्यविधिः ॥

अथ आहारना ४७ दोष.

सोलस १६ उग्गमदोसा, सोलस १६ उप्पायणा य दोसा य ।

दस १० एसणा य दोसा, गासेसण (५) मिलिय सगयाला ॥ १ ॥

(षोडश उद्गमदोषाः षोडश उत्पादनाश्च (या) दोषाश्च ।

दश एषणाश्च दोषाः त्रसैषणामिलिताः सप्तचत्वारिंशत् ॥ १ ॥)

साधु सार्धानि आहार पाणी वहोरतां (सोलस) सोळ (उग्गमदोसा) उद्गमना दोषो एटले आहार उत्पन्न थती वखतना आवकथी उत्पन्न थता दोषो लागे छे, तथा (सोलस) सोळ (उप्पायणा य) उत्पादनाना एटले वहोरती वखते साधुथी उत्पन्न थता (दोसा य) दोषो लागे छे, तथा (दस) दश (एसणा य) एषणाना साधु अने आवक ए वनेथी उत्पन्न थता (दोसा) दोषो लागे छे, तथा (गासेसणमिलिय) आहार करती वखते त्रसैषणाना-मांडलीना पांच दोषो लागे छे ते मळीने (सगयाला) कुल सुडतालीश दोषो थाय छे.

प्रथम उद्गमना सोळ दोषो कहे छे.—

आहाकंम्मुदेसिय, पूर्वकंम्मे य मीसजाए य । ठवणा पाहुडियाए, पाओयर-कीय-पांमिच्चे ॥ २ ॥

परिअंष्टिए अंभिहडु—भिमेन्ने मांलोहडे य अंच्छिज्जे । अंणिसिहं उंझोरए, सोलस पिंडुगमे दोसा ॥ ३ ॥
 (आधाकर्मौदशिकपूतिकर्माणि च मिथंजातं च । स्थापना प्राभृतिका प्रादुष्करक्रीतप्रामित्यानि ॥ २ ॥
 परिवर्तितमभ्याहृतोद्भिन्ने^{१२} मालोपहतं च अंच्छिद्यम् । अंनिस्सष्टमध्यं वंपूरकं षोडश पिण्डोद्गमा दोषाः ॥ ३ ॥

(आहाकम्म) आधाकर्म दोष—साधुने निमित्ते एटले साधुने मनमां धारण करी सचित्त वस्तुने अचित्त करे अथवा अचित्त वस्तु रांधे ते १. (उद्देसिय) औदेशिक दोष—पूर्वे तैयार करेला भात लाडु आदिक मुनिने उदेशीने एटले मनमां धारीने दहीं गोल आदिकर्था मिश्र करी स्वादिष्ट करे ते. २. (पूइकम्मे य) पूतिकर्म दोष—शुद्ध आहार आधाकर्म आहारमां नांली मिश्र करवां अथवा आधाकर्म आहारथी खरडायेली कडछी विगेरेवडे शुद्ध आहार वहोराववो ते. ३. (मीस-जाए य) मिश्रंजांति दोष—जे आहार पोताने माटे तथा साधुने माटे प्रथमथीज संकल्प करीने बनाववो ते. ४. (ठवणा) स्थापना दोष—साधुने माटे दीर प्रमुख जूदां करी पोताना वासणमां राखी मूकवां ते. ५. (पाहुडियाए) प्राभृतिका दोष—विवाहादिक आववानो विलंब होय छातां साधुने गाममां रहेला जाणी ते लाभ लेवा माटे वहेला करवा अथवा विवाहन समय नजीक छातां साधुनी राह जोवा माटे विलंबे करवा ते. ६. (पाओयर) प्रादुष्करण दोष—अंधकारमां रहेली वस्तु दीवा आदिकवडे अथवा भीत दूर करवा वडे प्रकाशित करीने आपवी ते. ७. (कीय) क्रीत दोष—साधुने माटे वेचाती लावीने कोइ वस्तु तेमने आपवी ते. ८. (पामिचे) ग्रामित्य दोष—साधुने माटे उधारे लइ आवी ते वस्तु तेमने आपवी ते. ९. (परिअट्टिए) परावर्तित दोष—साधुने माटे पोतानी वस्तु साधे बदलावी तेनी वस्तु साधुने आपवी

ते. १०. (अमिहड) अम्याहत दोष—आहारादिक सन्मुख लावी साधुने आपेते. ११. (उन्मिन्ने) उदभिन्न दोष—कुडला विगेरेमांथी घी विगेरे काढवा माटे तेना मुख उपरथी माटी विगेरे दूर करी अथवा कपाट, ताळं विगेरे उघाडी तेमांथी ते काढी साधुने वहोरावडुं ते. १२. (मालोहडे य) मालापहत दोष—मेडी, भोंयरा के शीका उपरथी उतारी साधुने वहोरावडुं ते. १३. (अन्धिज्जे) अन्धिज्ज दोष—पोते बळवान होवाथी बीजानी वस्तु झुंटांने—आंचकीने साधुने आपवी ते. १४. (अणिसिड्डं) अनिसृष्ट दोष—जेना एकथी वधारे स्वामी होय एवा आहारने ते सर्वमांथी कोह एक जण बीजानी रजा विना साधुने वहोरावे ते. १५. (अज्जोयरए) अज्जवपूरक दोष—साधुनुं आगमन सांभळी पोताने माटे रंधाता अन्नां बीजुं वधारे नांखी ते रसोइमां वधारो करे ते. १६. (सोलस) आ सोळ (पिंडुग्गमे) पिंडोद्गमना (दोसा) दोषो छे. आ सोळ दोषो दातारथी उत्पन्न थाय छे.

हवे साधुथी उत्पन्न थता उत्पादनाना सोळ दोषो कहे छे.—

धाईदूइनिमित्ते, आजीववणीवगे तिगिच्छा य । कैहे माणे माया, लोभे अ हवंति दस एए ॥ ४ ॥

धाईदूइनिमित्ते, विज्जामंते अ चूसुजोगे य । उप्पायणाइ दोसा, सोलसमे मूलकम्मे य ॥ ५ ॥

पुंविपच्छासंथव, विज्जामंते अ चूसुजोगे य । उप्पायणाइ दोसा, सोलसमे मूलकम्मे य ॥ ५ ॥

(धात्रीदूतीनिमित्तानि आजीववनीपंकौ चिकित्सा च । क्रोधः र्मानः माया लोभः च भवन्ति दश एते ॥ ४ ॥

पूर्वपश्चात्संस्तवः विद्यामन्त्रौ च चूर्णयोगौ च । उत्पादनाया दोषाः षोडश मूलकर्म च ॥ ५ ॥)

(ધાઈ) ચાલકને ધવરાવનાર, સ્નાન કરાવનાર, અલંકાર પહેરાવનાર, રમાડનાર અને ચોલામાં બેસાડનાર-આ પાંચ જાતની ધાત્રી માતા કહેવાય છે, તેમાંથી કોઈ પણ કર્મ સાધુ ભિદ્ધાને માટે કરે તે ધાત્રીપિંડ દોષ ૧. (દૂહ) દૂતીની જેમ ભિદ્ધાને માટે સંદેશો લાવે અથવા લઈ જાય તે દૂતીપિંડ દોષ ૨. (નિમિત્ત) ભિદ્ધાને માટે ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન કાલ સંબંધી લાભાલાભ રૂપ નિમિત્ત કહીને ભિદ્ધા ગ્રહણ કરવાથી નિમિત્તપિંડ દોષ ૩. (આજીવ) ભિદ્ધાને માટે પોતાની જાતિ, કુલ, ગચ્છ, કર્મ, શિલ્પ વિગેરેના વચ્ચાણ કરવાથી મુનિને લાગે તે આજીવપિંડ દોષ ૪. (વર્ણવિગે) વ્રાહ્મણ, શ્રમણ વિગેરેના ભક્તો પાસેથી આહાર લેવાની ઇચ્છાથી હું પણ તેનો ભક્ત છું એમ કહી આહાર ગ્રહણ કરે તે વર્ણવકપિંડ દોષ ૫. (તિગિચ્છા ય) વૈદ્યની જેમ ઔષધ આપી અથવા વતાવી આહાર ગ્રહણ કરવાથી લાગે તે ચિકિત્સાપિંડ દોષ ૬. (કોહે) વિદ્યા અને તપ વિગેરેનો પ્રભાવ વતાવી, રાજાનું માન્યપણું દેલાડી અથવા ક્રોધનું ફલ દેલાડી ભિદ્ધા ગ્રહણ કરવાથી ક્રોધપિંડ દોષ ૭. (માણે) પોતાની લબ્ધિની પ્રશંસાથી અથવા વીજાણે ઉત્સાહ આપવાથી અથવા કોઈએ અપમાન કરવાથી હું સારો આહાર લાવી આપું એમ અહંકાર કરી શ્રાવકને વિહંબના કરી આહાર લાવે તે માનપિંડ દોષ ૮. (માયા) વિવિધ પ્રકારના વેષ અને ભાષા વિગેરે બદલી આહાર લાવે તે માયાપિંડ દોષ ૯. (લોભે અ) અતિ લોભથી આહાર માટે અટન કરે તે લોભપિંડ દોષ ૧૦. (હવંતિ દસ એ) આ રીતે દશ દોષ લાગે છે. તથા (પુલ્લિપચ્છાસંથવ) પુલ્લિ એટલે દાતા-રના માવાપનો અથવા પચ્છા એટલે દાતારના સાસુસસરાનો સંથવ એટલે પરિચય જણાવી-ઓલણાણ કાઢી ભીંચા ગ્રહણ કરે તે પૂર્વપશ્ચાત્સંતવપિંડ દોષ ૧૧. (વિજ્ઞા) વિદ્યાનો ઉપયોગ કરી ભિદ્ધા લેવાથી વિદ્યાપિંડ દોષ ૧૨. (મંતે અ) મંત્રનો

પ્રયોગ કરી ભિન્ના લે તે મંત્રપિંડ દોષ ૧૩. (હુણ) નેત્રાંજન આદિ ચૂર્ણનો ઉપયોગ કરી ભિન્ના લેવાથી ચૂર્ણપિંડ દોષ ૧૪. (જોને ય) પાદલેપ આદિ યોગનો ઉપયોગ કરી ભિન્ના ગ્રહણ કરવાથી યોગપિંડ દોષ ૧૫. (ય) તથા (સોલસમે) સોલસો (મૂલકર્મ) ગર્ભનું સ્તંભન, ગર્ભનું ધારણ, ગર્ભપાત, રક્તાવંધન વિગેરે કર્મ કરી ભિન્ના લેવાથી મૂલકર્મપિંડ દોષ ૧૬. (ઉપ્પાયણાદ દોસ) આ સર્વે ઉત્પાદનાના દોષો છે. આ દોષો સાધુથી ઉત્પન્ન થાય છે.

હવે ગૃહસ્થી અને સાધુ એ બંનેથી ઉત્પન્ન થતા ણનાના દશ દોષો વતાવે છે.—

સંક્રિયમસ્કિયનિકૃત—પિહિયસાહરિયદાયગુમ્મિસ્સે । અપરિણયલિત્તલ્લિય, એસણદોસા દસ હવંતિ ॥૬॥

(શક્તિઐચ્છિતનિચ્છિત્તપિહિતસંહૃતદાયકોન્મિઐઃ । ઈપરિણતલિષ્ઠંલ્લિતા એપણદોષા દશ ભવન્તિ ॥ ૬ ॥)

(સંક્રિય) દાતાર અથવા સાધુને આહાર દેતાં અથવા લેતાં આધાકર્મોદિક કોઈ પણ દોષની શંકા થાય તો તેને શંકિત દોષ લાગે છે ૧. (મસ્કિય) પૃથ્વી આદિક સચિત્ત પ્રયવા મય આદિક નિધ કે પોતે નિપેધ કરેલા અચિત્ત પદાર્થથી ભિન્નિત થયેલો પિંડ દેતાં અથવા ગ્રહણ કરતાં પ્રચિત્ત દોષ લાગે છે. ૨. (નિકિત્ત) પૃથ્વીકાય આદિ છ કાય ઉપર સ્થાપન કરેલો અચિત્ત પિંડ પણ દેતાં અથવા લેતાં નિચિત્ત દોષ લાગે છે. ૩. (પિહિય) ફઠ આદિ સચિત્ત વસ્તુથી ઢાંકેલી વસ્તુ દેતાં અથવા લેતાં પિહિત દોષ લાગે છે. ૪. (સાહરિય) દેવાના પાત્રમાં રહેલી કોઈક વસ્તુને સચિત્ત એવા પૃથ્વી આદિક ઉપર મૂકી તે પાત્ર વડે દેતાં અથવા લેતાં સંહૃત દોષ લાગે. ૫. (દાયગ) બાલ, ઘૃદ્ધ, નપુંસક, ધુન્નતો, અંધ, મદોન્મત્ત, હાથ

પગ વિનાનો, બેડીમાં નાંચેલો, પાટુકા ઉપર ચડેલો, શાંસીવાલો, શાંડનાર, પીસનાર, ઝુંજનાર, કાપનાર, પીંજનાર, દઢનાર, ફાંડનાર, તોડનાર વિગેરે છ કાય વિરાધક તેમજ ગર્ભિણી, તેડેલા છોકરાવાળી તથા ધાવતા ચાલકવાળી સ્ત્રી આવા પાસેથી આહાર લેતાં દાયક દોષ લાગે છે. ૬. (હિમ્મત્સે) સચિત્ત ધ્યાનના કણથી મિશ્રિત સાકર વિગેરે વસ્તુ દેતાં અથવા લેતાં હિમ્મત્સે દોષ લાગે છે. ૭. (અપરિણય) અચિત્ત પણાને પામ્યા વિનાની વસ્તુ દેતાં અથવા લેતાં અપરિણત દોષ લાગે છે. ૮. (લિત્ત) અકલ્પ્ય વસ્તુથી લેપાયેલા પાત્ર કે હસ્ત વડે દેતાં અથવા લેતાં લિત્ત દોષ લાગે છે. ૯. (છટ્ટિય) પૃથ્વીપર ઘી આદિના ટીપાં પડતાં હોય એવી રીતે દેતાં અથવા લેતાં છટ્ટિય દોષ લાગે છે. ૧૦. (અસણદોસા) અસણદોસા દસ હવંતિ) આ દશ અપણના દોષો છે.

હવે પ્રાસંગિકના એકલે આહાર વાપરતી વસ્તુના પાંચ દોષો કહે છે.—

સંજોયણાપમાણે, ઇંગાલે ધૂમ કારણે પઢમા । વસહિવહિરંતરે વા, રસહેઝ દઢવસંજોગા ॥ ૭ ॥

સંજોજનાપ્રમાણે ઇંગાલો ધૂમોઝકારણે પ્રથમા । વસતિવહિરંતરે વા રસહેતોદ્રવ્યસંગોગાત્ ॥ ૭ ॥

(સંજોયણા) સંજોજના નામનો(પઢમા) પહેલો દોષ તે (રસહેઝ) સારો સ્વાદ કરવાના હેતુથી (વસહિવહિરંતરે વા) વસતિ (ઉપાશ્રય) ની બહાર અથવા અંદર આવેલો (દઢવસંજોગા) માંડા વિગેરેની સાથે ઘી લાંડ વિગેરે દ્રવ્ય—પદાર્થનો

संयोग करवाथी थाय छे. १. (प्रमाणे) जेटलो आहार करवाथी धीरज, बळ, संयम तथा मन, वचन अने कायाना गो-
मने वाधा न आवे तेदलो आहार करवो जोइए, तेथी वधारे आहार करे तो प्रमाणातिरक्ता दोष लागे छे. २.
(इंगले) स्वादिष्ट अन्नना अथवा तेना दातारना वखाण करतो आहार करे तो ते साधु रागरूप अग्निधी चारित्ररूप
काष्टोने अंगारारूप करे छे तेथी ते अंगार दोष कहेवाय छे. ३. (धूम) अन्ननी के तेना देनारनी निंदा करतो भोजन
करे तो ते चारित्ररूप काष्टने बाली धूमाढा रूप करे छे तेथी ते धूमदोष कहेवाय छे. ४. (कारणे) कारणे विना
भोजन करे तो कारणभाव नामनो दोष लागे छे. अही भोजन करवानां छे कारणो कदां छे, ते आ प्रमाणे—
छुधा वेदना सहन न थइ शके तो आहार करवो १, आचार्य, बळ, दृढ़ मने ग्लान आदिकनी वैयावच करवाना
कारणे आहार करवो २, इर्यासमितिनी शुद्धि माटे आहार करवो ३, संयमने पालन करवा माटे आहार करवो ४, जीवि-
तद्वयनी रक्षा करवा माटे आहार करवो ५, तथा धर्म ध्यानने स्थिर करवा माटे आहार करवो ६. आ छे कारणोने माटे
आहार करवानी जरूर छे. ते शिवाय आहार करे तो अकारणदोष लागे छे. आ पांच आहार करती वखतना दोषो छे.
कुल मळीने ४७ दोष थाय छे.

इति ४७ भिन्नादोषाः

॥ अथ श्री श्रमणसूत्रम् ॥

नमो अरिहंताणं० ॥ करोमि भंते सामाइअं, सब्वं सावज्जं जोगं पच्चखामि, जावज्जीवाए तिविहं तिविहेणं मणेणं वायाए काएणं न करेमि न कारवेमि करंतं पि अन्नं न समणुजाणामि, तस्स भंते पडिक्कमामि निंदामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि ॥ १ ॥

(नमोऽर्हद्भ्यः० ॥ करोमि भदन्त सामाधिकं, सर्वं सांवद्यं योगं प्रत्याख्यामि, यावज्जीवया, त्रिविधं त्रिविधेन मनसा वाचा कार्येन न करोमि न कारयामि कुर्वन्तमपि अन्यं न समनुजानामि, तस्य भदन्त प्रतिक्रमामि निन्दामि गहामि आत्मानं व्युत्सृजामि ॥ १ ॥)

(नमो अरिहंताणं०) अर्हतोने नमस्कार थाओ. ए रीते बाकीनो नवकार मंत्र जाणी लेवो. (भंते) हे भगवन् (सामाइअं) सामाधिकने (करोमि) हुं करं छुं. (सब्वं) सर्व (सावज्जं) सावद्य-पापव्यापारने (पच्चखामि) हुं पच्चहुं छुं- निषेधुं छुं. (जावज्जीवाए) जावजीव सुधी (तिविहं) मन, वचन, कायाना व्यापाररूप त्रण प्रकारने (तिविहेण) करहुं, करावहुं अने अनुमोदहुं ए त्रणे प्रकारे करीने (मणेण) मनवडे (वायाए) वाणीवडे (काएणं) कायावडे (न करेमि) सावद्य व्यापारने नहीं करं, (न कारवेमि) नहीं करावहुं, (करंतं पि अन्नं) करता एवा पण बीजाने (न समणुजाणामि) सारो नहीं जाणुं एटले अनुमोदना नहीं आपुं (भंते) हे भगवन् ! (तस्स) ते सावद्य योगथी (पडिक्कमामि) हुं पाओ

ફરું છે, (નિંદામિ) આત્મ સાક્ષી નિંદું છે, (ગરિહામિ) ગુરુની સમ્પત્તિ ગર્હી કરું છે, (અપ્યાણં) સાવધ કરનારા મારા આત્માને (વોસિરામિ) હું વોસરાવું છું એટલે તણું છે. ૧.

ચત્તારિ મંગલં, અરિહંતા મંગલં, સિદ્ધા મંગલં, સાહુ મંગલં, કેવલિપન્નત્તો ધમ્મો મંગલં ॥ ૨ ॥

(ચત્વારો મઙ્ગલમ્, અર્હન્તો મઙ્ગલમ્, સિદ્ધા મઙ્ગલમ્, સાધવો મઙ્ગલમ્, કેવલિપન્નત્તો ધર્મો મઙ્ગલમ્ ॥૨॥)
(ચત્વારિ) ચાર પદાર્થો (મંગલં) મંગલરૂપ છે. તેજ કહે છે. —(અરિહંતા) અર્હંતો (મંગલં) મંગલરૂપ છે, (સિદ્ધા) સિદ્ધો (મંગલં) મંગલ રૂપ છે, (સાહુ મંગલં) સાધુઓ મંગલ રૂપ છે, તથા (કેવલિપન્નત્તો) કેવલી ભગવંતે પ્રરૂપેલો— કહેલો (ધમ્મો) શ્રુત અને ચારિત્રરૂપ ધર્મ (મંગલં) મંગલ રૂપ છે. ॥ ૨ ॥

ચત્તારિ લોગુત્તમા, અરિહંતા લોગુત્તમા, સિદ્ધા લોગુત્તમા, સાહુ લોગુત્તમા, કેવલિપન્નત્તો ધમ્મો લોગુત્તમો ૩॥
(ચત્વારો લોકોત્તમાઃ, અર્હન્તો લોકોત્તમાઃ, સિદ્ધા લોકોત્તમાઃ, સાધવો લોકોત્તમાઃ, કેવલિપન્નત્તો

ધર્મો લોકોત્તમઃ ॥ ૩ ॥)

(ચત્તારિ) ચાર પદાર્થો (લોગુત્તમા) લોકોત્તમ એટલે લોકમાં ઉત્તમ છે. તેજ કહે છે—(અરિહંતા) અર્હંતો (લોગુત્તમા) લોકોત્તમ છે, (સિદ્ધા) સિદ્ધ ભગવાનો (લોગુત્તમા) લોકોત્તમ છે, (સાહુ) શુનિ મહારાજાઓ (લોગુત્તમા) લોકોત્તમ છે, તથા (કેવલિપન્નત્તો) કેવલી ભગવંતે પ્રરૂપેલો (ધમ્મો) ધર્મ (લોગુત્તમો) લોકોત્તમ છે. ૩.

चत्तारि सरणं पवज्जामि, अरिहंते सरणं पवज्जामि, सिद्धे सरणं पवज्जामि, साहू सरणं पवज्जामि,
केवलपिपन्नत्तं धम्मं सरणं पवज्जामि ॥ ४ ॥

(चतुरः शरणं प्रपद्ये, अर्हन्तः शरणं प्रपद्ये, सिद्धान् शरणं प्रपद्ये, साधून् शरणं प्रपद्ये, केवलपिपन्नं
धर्मं शरणं प्रपद्ये ॥ ४ ॥)

(चत्तारि) चारुं (सरणं) शरण (पवज्जामि) हुं अंगीकार करं छुं, तेज कहे छे—(अरिहंते) अरिहंतोतुं (सरणं)
शरण (पवज्जामि) हुं स्वीकारं छुं, (सिद्धे सरणं पवज्जामि) हुं सिद्धोतुं शरण स्वीकारं छुं, (साहू सरणं पवज्जामि) हुं
साधुओतुं शरण स्वीकारं छुं, तथा (केवलपिपन्नत्तं धम्मं सरणं पवज्जामि) केवल भगवते प्ररूपेला धर्मतुं हुं शरण स्वीकारं छुं. ४.

इच्छामि पडिक्कमिउं जो मे देवसिञ्चो अइआरो कओ काइओ वाइओ माणसिओ उस्सुत्तो
उम्मग्गो अकप्पो अकरणिज्जो दुज्झाओ दुव्विचिंतिओ अणायारो अणिच्छियव्वो असमणपाउग्गो
नाणे दंसणे चरित्ते सुए सामाइए, तिन्हं गुत्तीणं, चउण्हं कसायाणं, पंचण्हं महव्वयाणं, छण्हं जीव-
निकायाणं, सत्तण्हं पिंडेसणाणं, अट्ठण्हं पवयणमाऊणं, नवण्हं बंभवेरगुत्तीणं, दसविहे समणधम्म
समणाणं जोगाणं, जं खंडिअं जं विराहिअं तस्स मिच्छा मि दुक्कडं ॥ ५ ॥

(इच्छामि प्रतिक्रामितुं यो मया दैवसिकोऽतिचारः कृतः कायिको वाचिको मानसिकः उत्सूत्र उन्मार्गः अकल्प्योऽकरणीयो दुर्ध्यातो दुर्विचिन्तितोऽनाचारोऽनेष्टव्योऽअमण्मायोग्यः ज्ञाने दर्शने चारित्र्ये श्रुते सा-
माधिके, तिसृषां गुप्तीनां, चतुर्णां कषायाणां, पञ्चानां महाव्रतानां, षष्ठां जीवनिकायानां, सप्तानां पिरुडै-
षणानामष्टानां प्रवचनमातृणां, नवानां ब्रह्मचर्यगुप्तीनां, दशविधे अमणधर्मे अमणानां योगानां, यत्
खण्डितं यद्विराधितं तस्य मिथ्या मे दुष्कृतम् ॥ ५ ॥)

(इच्छामि पडिक्कामिडं) हुं प्रतिक्रमण करवाने-पाळो करवाने इच्छुं छुं. (जो) जे (मे) में (देवसिओ) दिवस
संबंधी (अइआरो) अतिचार (कओ) कर्यो होय. केवो ? (काइओ) काया संबंधी, (वाइओ) वाणी संबंधी, (माण-
सिओ) मन संबंधी, (उस्सुत्तो) उत्सूत्र संबंधी एटले सूत्रमां नहीं कहेलो, एज कारण माटे (उम्मणो) उन्मार्ग संबंधी,
एज कारण माटे (अकप्पो) चरण करण रूप कल्प जे आचार तेनाथी रहित, एज कारण माटे (अकरणिओ) नहीं
करवा लायक, (दुज्झाओ) दुर्ध्यान करेलो, (दुव्विचिंतिओ) दुष्ट रीते विचारेलो, (अंणायारो) साधुने नहीं आचरवा
लायक, (अणिच्छियव्वो) नहीं इच्छवा लायक तथा (असमणपाउणो) साधुने नहीं लायक एवो अतिचार लाग्यो होय,
क्यां ? (नाणे) ज्ञानने विषे, (दंसणे) दर्शनने विषे, (चरित्ते) चारित्र्यने विषे, (सुए) श्रुतने विषे तथा (सामाइए)
सामायिकने विषे जे अतिचार लाग्यो होय, तेमज (तिन्हं गुत्ताणं) त्रण गुप्ति संबंधी, (चउण्हं कसायाणं) चार कषाय
संबंधी, (पञ्चण्हं महव्वयाणं) पांच महाव्रत संबंधी, (छण्हं जीवनिकायाणं) छ जीवन निकाय संबंधी, (सत्तण्हं पिंडे-

સણાણં) સાત પ્રકારની પિંડેપણા સંબંધી, (અટ્ટણં પવયણમાહણં) આઠ પ્રવચન માતા સંબંધી, (નવણં વંભેવરુત્તીણં) નવ પ્રકારે બ્રહ્મચર્યની ગુપ્તિ સંબંધી, (દસવિદિ સમણધમ્મે) દશ પ્રકારના સાધુ ધર્મ સંબંધી (સમણાણં જોગણં) એ સર્વ સાધુઓના યોગોને મધ્યે (જં) જે કાંઈ (खंडियं) દેશથી માંગું હોય તથા (જં) જે કાંઈ (विराहिञ्चं) સર્વ પ્રકારે માંગું હોય (તસ્સ) તે અતિચાર સંબંધી (મિ) મારું (दुक्कं) પાપ (મિચ્છા) મિથ્યા એટલે ફોગટ થાઓ. ૫.

इच्छामि पडिक्कमिउं इरियावहियाए विराहणाए० जाव तस्स मिच्छा मि दुक्कं ॥ ६ ॥

(इच्छामि प्रतिक्रामितुं इर्यापथिकायां विराधनायां० यावत् तस्स मिथ्या मे दुष्कृतम् ॥)

(इच्छामि पडिक्कमिउं) હું પ્રતિક્રમવાને ઇચ્છું છું. (इरियावहियाए) ઇર્યાપથિકી સંબંધી (विराहणाए) વિરાધનાને વિષે જે અતિચાર લાગ્યો હોય (अहीं इरियावही आखा बोलवा) પછી (तस्स) તે અતિચાર સંબંધી (मि) મારું (दुक्कं) પાપ (મિચ્છા) મિથ્યા થાઓ. ૬.

इच्छामि पडिक्कमिउं पगामसिज्जाए निगामसिज्जाए संथाराउवट्ठणाए परियट्ठणाए आउंटणाए पसारणाए छप्पईसंघट्ठणाए कूइए कक्कराईए कीए जंभाइए आमोसे ससरस्सामोसे आउलमाउलाए सोअणवत्तिआए इत्थीविपरिआसिआए दिट्ठीविपरिआसिआए मणविपरिआसिआए पाणभोअणविपरिआसिआए जो मे देवसिओ अईआरो कओ तस्स मिच्छामि दुक्कं ॥ ७ ॥

(इच्छामि प्रतिक्रिभिर्तुं प्रकामशय्यया निकामशय्यया संस्तारकोद्धर्तनया परिवर्तनया आकुञ्चनया प्रसारणया पदपदीसंग्रहणया कूजिते कर्कराशिते क्षुते जृम्भिते आमर्षे सरजस्कामर्षे आकुलाकुलया स्वप्नप्रत्ययया स्त्रीविपर्यासिक्या दृष्टिविपर्यासिक्या मनोविपर्यासिक्या पानभोजनविपर्यासिक्या यो मया देव-सिक्तोऽतिचारः कृतः तस्य मिथ्या मे दुष्कृतम् ॥ ७ ॥)

(इच्छामि पडिक्किमिडं) हुं ते अतिचारोत्थी प्रतिक्रमवाने—पाछो फरवाने इच्छुं छं. ते अतिचारो कया ? ते कहे छे— (पगामसिज्जाए) प्रकाम एटले अत्यंत अर्थान् रात्रिना चार पहोर सुधी सुवावडे करीने अथवा विहारना श्रमशी दिवसे पण सुवावडे करीने अथवा अधिक उपकरणवाळा संथारावडे करीने तथा (निगामसिज्जाए) हमेशां तेज प्रकाम शय्याए करीने, तथा (संथाराउवट्टणाए) संथाराने विषे डावा पासाथी जमणे पासे फरवावडे करीने, तथा (परियट्टणाए) जमणा पासाथी डावे पासे फरवावडे करीने, तथा (आउंटणाए) हाथ पग विगेरे अंग संकोचवाए करीने, तथा (पसारणाए) अंग प्रसारवावडे करीने, आ सर्वे क्रियाओ पुंज्या विना करवाथी अतिचार लागे छे. तथा (छप्पईसंगट्टणाए) जू विगेरेने अविधिथी संगट्ट-स्पर्श करवावडे करीने जे अतिचार लाग्यो होय, तथा (कूइए) उघाडे मुखे खांसी करे सते, तथा (कक्कराईए) कचकच शब्द करती शय्या सते, तथा (छीए) उघाडे मुखे छीक खाधे सते, तथा (जंभाइए) उघाडे मुखे वगासुं खाधे सते, तथा (आमोसे) अविधिए पुंज्या विना भूमि विगेरेनो हाथवडे स्पर्श करे सते, तथा (स-सरस्सामोसे) रजवाली पृथ्वी विगेरेने पुंज्या विना स्पर्श करे सते जे अतिचार लाग्यो होय, तथा सुता थका (सोअणव-

તિઆણ) સ્વપ્નના નિમિત્તવાલી (આડલમાડલાણ) આકુલ વ્યાકુલતાણ કરીને ઇટલે સ્ત્રી આદિકનો મોગ અને વિવાહ તથા યુદ્ધાદિકની સામગ્રીના સ્પર્શથી ઉત્પન્ન થયેલી આકુલ વ્યાકુલતાણ કરીને જે અતિચાર લાગ્યો હોય, તથા (ઈત્થીવિપરિયાસિઆણ) સ્ત્રીના વિપર્યાસથી ઇટલે (સ્વપ્નાદિકમાં) મૈથુન સેવવાથી ઉત્પન્ન થયેલી, તથા (દિ-ઢીવિપરિયાસિઆણ) દષ્ટિના વિપર્યાસથી ઇટલે સ્ત્રી વિગેરેને રાગદષ્ટિણ જોવાથી ઉત્પન્ન થયેલી, તથા (મણવિપરિઆસિઆણ) મનના વિપર્યાસથી ઇટલે સ્ત્રીને દેહી મનનો વિકાર થવાથી ઉત્પન્ન થયેલી, તથા (પાણમોઞ્ઞવિપ્પરિઆસિઆણ) પાન અને મોજનનો વિપર્યાસ ઇટલે રાત્રિણ પાન મોજન કરવાની ઇચ્છાથી ઉત્પન્ન થયેલી આકુલ વ્યાકુલતાવડે કરીને (જો) જે (મે) મેં (દેવસિઆ) દિવસ સંબંધી (અઈઆરો) અતિચાર (કઆ) કર્યો હોય, (તસ્સ) તેણું (દુક્કડં) દુષ્કૃત-પાપ (મે) મારે (મિચ્છા) મિચ્છા થાઆ-તે અતિચાર સંબંધી મારું પાપ મિચ્છા થાઆ. ૭.

હવે ગોચરીના અતિચારોને કહે છે.—

પડિક્કમામિ ગોઞ્ઞરચરિઆણ મિક્કાયરિઆણ ઉગ્ઘાડકવાડઉગ્ઘાડણાણ સાણાવચ્છાદારાસંઘટ્ટ-
ણાણ મંડીપાહુડિયાણ બલિપાહુડિયાણ ઠવણપાહુડિયાણ સંકિણ સહસાગારિણ ઞણેસણાણ (પાણેસ-
ણાણ) પાણમોઞ્ઞણાણ વીઞ્ઞમોઞ્ઞણાણ હરિઞ્ઞમોઞ્ઞણાણ પચ્છાકમ્મિઆણ પુરેકમ્મિઆણ અદિદ્દહડાણ

આ પદ કેટલાક મૂલ ગ્રંથોમાં લખ્ય છે. પરંતુ પૂર્વે ટીકાકારે તથા બાલવબોધકર શ્રી જ્ઞાનવિમલસૂરીશ્વરે આ પદની વ્યાખ્યા કરી નથી.

दगसंसदुहडाए रयसंसदुहडाए पारिसाडणिआए पारिडावणिआए ओहासणभिरुआए जं उगमेणं
उप्पायणेसणाए अपरिसुद्धं पडिगहिअं परिभुत्तं वा जं न परिटुविअं तस्स मिच्छा मि दुक्कडं ॥८॥

(प्रतिक्रमामि गोचरचर्यायां भिक्षाचर्यायामुदुघाटकपादोदुघाटनया श्ववत्सदारकसंघटनया मण्डी-
प्राभृतिकया बलिप्राभृतिकया स्थापनाप्राभृतिकया शङ्किते सहसाकारिकेऽनेषणया (पानेषणया) प्राणिभो-
जनया बीजभोजनया हरितभोजनया पञ्चात्कर्मिकया पुरःकर्मिकयाऽदृष्टाहृतया उदकसंसृष्टाहृतया रजःसं-
सृष्टाहृतनया पारिसादनिकया (पारिशातनिकया) पारिष्ठापनिकया ओहासनभिक्षया यत् उद्गमेन उत्पादनै-
षणयाऽपरिसुद्धं प्रतिगृहीतं परिभुत्तं वा यन्न परिष्ठापितं तस्य मिथ्या मे दुष्कृतम् ॥ ८ ॥)

(गोचरचरिआए) गायना चरवानी जेवी जे चर्यो-फरुं ते गोचरचर्यो तेने विपे तथा (भिक्षाचरिआए) भिक्षा-
चर्याने विपे मने जे आतिचार लाग्यो होय तेने (पडिकमामि) हुं पडिकयुं छुं—आलोयुं छुं. गोचरीयां अतिचार शी रते
थाय ? ते उपर कहे छे—(उगघाडकवाडउघाडणाए) कांइक दांकेला कमाडने पुंज्या विना उघाडवावडे करीने, तथा (सा-
णावच्छादारासंघट्टणाए) कूतरो, वाछरडो अने बाळकना संघट्टाए करीने, तथा (मंडीपाहुडियाए) दांकणी के बीजा पा-
त्रमां प्रथम भात विंगेरे काढीने जे अपाय ते मंडीप्राभृतिका कहेवाय छे, ते वडे करीने, तथा (बलिपाहुडिआए) चारे
दिशामां अथवा अग्निमां प्रथम बळिदान नांखीने पछी जे भिक्षा आपे ते बलिप्राभृतिका कल्पे नहीं तेथी तेवडे करीने, तथा

(ठवणापाहुडिआए) भिचुकोने मांटे जूदी स्थापन करी राखेली भिच्चा कल्पे नहीं छतां ते लेवावडे करीने, तथा (संकिए) आधाकर्मोदिकनी शंकावाळी भिच्चा ग्रहण करवाए करीने, तथा (सहसागारिए) सहसात्कारे-उतावेळे अकल्पनीय लेवावडे करीने थंयली जे (अणेशणाए) अनेयणा तेवडे करीने तथा (पाणभोअणिए) जे भोजनमां लेतां के देतां प्राणीओनी विराधना थाय एवी भिच्चावडे करीने तथा (बीअभोअणिए) जे भोजनमां बीजनी विराधना थाय एवी भिच्चावडे करीने, तथा (हरिअभोअणिए) जे भोजनमां हरित तृण (लीला तृण) नो संघट्टो थतो होय एवी भिच्चा लेवावडे करीने, तथा (पच्छाकम्मिआए) भिच्चा आप्या पछी काचा जळवडे व्होरावनारे हाथ विगेरे धोवाथी यथात्कर्म लागे छे एवी क्रिया जे भिच्चा लेतां लागे तेवडे करीने, तथा (पुरेकम्मिआए) भिच्चा आप्या पहेलां हाथ विगेरे धोवे ते पुरःकर्म कहेवाय छे, तेवी भिच्चाए करीने, तथा (अदिट्टहडाए) घरनी अंदर रहेली वस्तु जोया विना आणी होय ने लेवावडे करीने, तथा (दगसंसट्टहडाए) जळना स्पर्शवाळी आणेली भिच्चा लेवावडे करीने, तथा (रयसंसट्टहडाए) रजना स्पर्शवाळी आणेली भिच्चा लेवावडे करीने, तथा (पारिसाडणिआए) अन्नना कणीया अथवा धी विगेरेना बिंदु पडता होय एवी भिच्चा लेवावडे करीने, तथा (पारिट्ठावणिआए) देवाना पात्रमां अकल्प्य वस्तु रहेली होय ते काढी नांखीने ते पात्रवडे जे भिच्चा आपे ते लेवावडे करीने, तथा (ओहासणभिराए) कोइ पण वस्तु मागीने लेवी ते ओहासण कहेवाय छे, एवी भिच्चा लेवा वडे करीने तथा (जं) जे कांइ वस्तु (उग्गमेणं) आधाकर्मोदिक उद्गमना दोपे करीने तथा (उप्पायणेशणाए) धात्री आदि उत्पादनाना दोपे करीने तथा शंकितादि एयणाना दोपे करीने (अपरिसुद्धं) अशुद्ध थयेली होय ते (परिग्गहिअं) मे

ग्रहण करी होय (परिशु तं वा) अथवा खाधी—वापरी होय तथा (जं न परिद्विविञ्चं) जे वस्तु परठवा योग्य होय छतां न परठवी (वापरी) होय ते वडे उत्पन्न थया जे अतिचार (तस्स मिच्छा मि दुक्कडं) ते अतिचार संबंधी मारुं दुष्कृत—पाप मिथ्या थाओ. ८.

पडिक्कमामि चाउकालं सज्झायस्स अकरणयाए, उभओकालं भंडोवगरणस्स अप्पडिलेहणाए दुप्पडिलेहणाए अप्पमज्जणाए दुप्पमज्जणाए अइक्कमे वइक्कमे अइयारे अणायारे जो मे देवसिओ अइआरो कओ तस्स मिच्छा मि दुक्कडं ॥ ६ ॥

(प्रतिक्कमामि चतुःकालं स्वाध्यायस्य अकरणेन, उभयकालं भाण्डोपकरणस्याप्रतिलेखनया, दुःप्रतिलेखनयाऽप्रमार्जनया दुःप्रमार्जनयाऽतिक्रमे व्यतिक्रमेऽतिचारेऽनाचारे यो मया दैवसिकोऽतिचारः कृतस्तस्य मिथ्या मे दुष्कृतम् ॥ ६ ॥

(पडिक्कमामि) हुं ते अतिचारेने पडिक्कुं छुं, कया अतिचार ? (चाउकालं) चार काळ एटले दिवसना पहेला वे अने रात्रिना छेझा वे एम चार पहोरेने विपे (सज्झायस्स) स्वाध्याय करवी जोइए ते सूत्र पौरुषीने विपे (अकरणयाए) नहीं करवाए करीने जे अतिचार लाग्या होय, तथा (उभओ कालं) वे काळ एटले दिवसनी पहेली तथा छेझा पोरसीने विपे (भंडोवगरणस्स) वत्त पात्रादिक भंडोपकरणनी (अप्पडिलेहणाए) पडिलेहणा नहीं करवावडे करीने एटले मूळथीज दष्टिवडे नहीं जोवाए करीने, तथा (दुप्पडिलेहणाए) दुष्प्रतिलेखनावडे करीने एटले सारी रीते नहीं जोवाए करीने, तथा

(અપ્પમજ્જણાદિકથી પ્રમાર્જન નહીં કરવાવડે કરીને, તથા (દુપ્પમજ્જણાદ) દુપ્પમાર્જનવડે કરીને એટલે વિધિ રહિત જેમ તેમ ઓછું વધતું પ્રમાર્જન કરવાવડે કરીને મેં જે અતિચાર કર્યો હોય, તથા (અહક્કમે) અતિક્રમને વિષે, (વહક્કમે) વ્યતિક્રમને વિષે, (અહ્ઞારે) અતિચારને વિષે અને (અણારે) અનાચારને વિષે (જો) જે (મેં) મેં (દેવસિઓ) દિવસ સંબંધી (અહ્ઞારો) અતિચાર (કઞ્ચો) કર્યો હોય (તસ્સ મિચ્છા મિ દુક્કંડં) તે અતિચાર સંબંધી મારું દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ. અહીં અતિક્રમ વિગેરેનું સ્વરૂપ આ પ્રમાણે જાણું—આધાકર્માદિક દોષવાળા આહાર માટે નિમંત્રણ કરે સતે તે લેવાની ઇચ્છા જણાવવાથી અતિક્રમ થાય છે, લેવા જતાં વ્યતિક્રમ થાય છે, લીધે સતે અતિચાર થાય છે અને ભોજનને માટે હાથમાં કવચ ગ્રહણ કરે સતે અનાચાર થાય છે. ૬. (આ પ્રમાણે દરેક વાતમાં અતિક્રમાદિકનો અર્થ સમજવો.)

આ અતિચાર સંક્ષેપથી એક પ્રકારે છે, અને વિસ્તારથી અનેક પ્રકારે છે, તેમાં એક પ્રકારથી આરમીને કેટલાક પ્રકારો કહે છે.—

પહિક્કમામિ એગવિહે અસંજમે ॥ ૧૦ ॥

(પ્રતિક્રમામિ એકવિધેઽસંયમે)

(એગવિહે) એક પ્રકારના (અસંજમે) અવિરતિ રૂપ અસંયમને વિષે (પહિક્કમામિ) હું પહિકમું છું—પાછો ફરું છું, અર્થાત્ એક પ્રકારના અસંયમને વિષે મેં જે અતિચાર કર્યો હોય તે સંબંધી મારું દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ. આ રીતે સર્વ ઠેકાણે જાણું. ૧૦.

पडिक्कमामि दोहिं बंधणेहिं रागबंधणेणं दोसबंधणेणं । पडिक्कमामि तिहिं दंडेहिं मणदंडेणं वयदंडेणं कायदंडेणं । पडिक्कमामि तिहिं गुत्तीहिं मणगुत्तीए वयगुत्तीए कायगुत्तीए । पडिक्कमामि तिहिं सल्लेहिं मायासल्लेणं नियाणसल्लेणं मिच्छादंसणसल्लेणं । पडिक्कमामि तिहिं गारवेहिं इड्डी-गारवेणं रसगारवेणं सायागारवेणं ॥ ११ ॥

प्रतिक्रमामि द्वाभ्यां बन्धनाभ्यां रागबन्धनेन द्वेषबन्धनेन । प्रतिक्रमामि त्रिभिर्दण्डैः मनोदण्डेन वाग्दण्डेन कायदण्डेन । प्रतिक्रमामि तिसृभिर्गुप्तिभिः मनोगुप्त्या वाग्गुप्त्या कायगुप्त्या । प्रतिक्रमामि त्रिभिः शल्यैः मायाशल्येन निदानशल्येन मिथ्यादर्शनशल्येन । प्रतिक्रमामि त्रिभिर्गौरवैः ऋद्धिगौरवेण रसगौरवेण सातगौरवेण ॥ ११ ॥

(पडिक्कमामि) कहेवाशे एवा अतिचारने हुं पडिक्कुं छुं, ते अतिचारने ज बतावे छे.—(दोहिं बंधणेहिं) बे बंधन-वडे करीने जे अतिचार लाग्या होय, ते बे बंधन कहे छे.—(रागबंधणेणं) रागना बंधनवडे करीने तथा (दोसबंधणेणं) द्वेषना बंधनवडे करीने, तथा (पडिक्कमामि) हुं पडिक्कुं छुं (तिहिं दंडेहिं) त्रण दंडवडे करीने एटले के (मणदंडेणं) मन दंडवडे करीने (वयदंडेहिं) वचनदंडे करीने अने (कायदंडेणं) कायदंडवडे करीने जे अतिचार थया होय, तथा (पडिक्कमामि) हुं पडिक्कुं छुं (तिहिं गुत्तीहिं) त्रण गुप्तिवडे करीने एटले (मणगुत्तीए) मनगुप्तिवडे करीने (वयगुत्तीए)

वचनशुश्रूषा करीने अने (कायशुचीए) कायशुश्रूषा करीने (ते प्रमाणे शुभ न रहेवाची) जे अतिचार थपा होय, तथा (पडिक्रमामि) हुं पडिक्रमं छुं (तिहिं सज्जेहिं) त्रण शल्यवडे करीने एटले (मायासल्लेणं) माया शल्यवंड करीने (नियारासल्लेणं) निदान शल्यवडे करीने अने (मिच्छादंसणसल्लेणं) भिच्छादर्शन शल्ये करीने जे अतिचार कर्या होय तथा (पडिक्रमामि) हुं पडिक्रमं छुं (तिहिं गारवेहिं) त्रण गारव वडे करीने एटले (इद्दीगारवेणं) अद्दिगारवे करीने (रसगारवेणं) रसगारवे करीने अने (सायागारवेणं) सातागारवे करीने मारा वडे जे अतिचार कराया होय ते अतिचार संयधी मारुं दुष्कृत मिथ्या थाओ. ११

पडिक्रमामि तिहिं विराहणाहिं नाणविराहणाए चरित्तविराहणाए । पडिक्रमामि चउहिं कसाएहिं कोहकसाएणं माणकसाएणं मायाकसाएणं लोहकसाएणं । पडिक्रमामि चउहिं ससाहिं आहारससाए भयससाए मेहुणससाए परिगहससाए । पडिक्रमामि चउहिं विकहाहिं इत्थिकहाए भत्तकहाए देसकहाए रायकहाए । पडिक्रमामि चउहिं ज्ञाणेहिं अद्वेणं ज्ञाणेणं सवेणं ज्ञाणेणं धम्ममेणं ज्ञाणेणं सुक्खेणं ज्ञाणेणं ॥ १२ ॥

(प्रतिक्रमामि तिस्रभिर्विराधनाभिः ज्ञानविराधनया दर्शनविराधनया चरित्रविराधनया । प्रतिक्र-

मामि चतुर्भिः कषायैः क्रोधकषायेण मानकषायेण मायाकषायेण लोभकषायेण । प्रतिक्रमामि चतसृभिः संज्ञाभिः आहारसंज्ञया भयसंज्ञया मैथुनसंज्ञया परिग्रहसंज्ञया । प्रतिक्रमामि चतसृभिः विकथाभिः स्त्रीकथया भक्तकथया देशकथया राजकथया । प्रतिक्रमामि चतुर्भिर्ध्यानैः आर्त्तन ध्यानेन रौद्रेण ध्यानेन धर्म्येण ध्यानेन शुक्लेन ध्यानेन ॥ १२ ॥

(पडिक्कमामि) हुं पडिक्कमुं छुं (तिहिं विराहणाहिं) त्रय विराधनाए करीने एटले (नाणविराहणाए) ज्ञाननी विराधनाए करीने (दंसणविराहणाए) दर्शन एटले समकितनी विराधनाए करीने अने (चरित्तविराहणाए) चारित्रनी विराधनाए करीने जे अतिचार मने लाग्या होय, तथा (पडिक्कमामि) हुं पडिक्कमुं छुं (चउहिं कसाएहिं) चार कषायवडे करीने एटले (कोहकसाएणं) क्रोध कषायवडे करीने (माणकसाएणं) मान कषायवडे करीने (मायाकसाएणं) माया कषायवडे करीने अने (लोहकसाएणं) लोभ कषायवडे करीने जे मने अतिचार लाग्या होय, तथा (पडिक्कमामि) हुं पडिक्कमुं छुं (चउहिं ससाहिं) चार संज्ञावडे करीने एटले (आहारससाए) आहार संज्ञावडे करीने (भयससाए) भयसंज्ञावडे करीने (मेहुणससाए) मैथुन संज्ञावडे करीने अने (परिग्रहससाए) परिग्रह संज्ञावडे करीने जे मने अतिचार लाग्या होय, तथा (पडिक्कमामि) हुं पडिक्कमुं छुं (चउहिं विगहाहिं) चार विकथा वडे करीने एटले (इत्थिकहाए) स्त्री कथा वडे करीने (भक्तकहाए) भोजननी कथावडे करीने (देसकहाए) देशनी कथावडे करीने अने (राजकहाए) राज्यनी कथा करवावडे करीने मने जे अतिचार लाग्या होय, तथा (पडिक्कमामि) हुं पडिक्कमुं छुं (चउहिं झाणेहिं) चार ध्यान

वडे करीने एटले (अट्टेणं झाणेणं) अर्त ध्यान करवावडे करीने (रुदेणं झाणेणं) रौद्रध्यान ध्यावावडे करीने (धम्मणं झाणेणं) धर्मध्यान नहीं ध्यावाए करीने अने (सुक्केणं झाणेणं) शुक्लध्यान नहीं ध्यावावडे करीने जे अतिचार माराथी कराया होय ते अतिचार संबंधी मारुं दुष्कृत मिथ्या थाओ. १२

पडिक्कमामि पंचहिं किरियाहिं काइयाए अहिगरणियाए पाउसिआए पारितावणिआए पाणा-
इवायकिरिआए ॥ १३ ॥

प्रतिक्रमामि पञ्चाभिः क्रियाभिः कायिक्या अधिकरणिक्या प्राद्वेषिक्या परितापनिक्या प्राणातिपात-
क्रियया ॥ १३ ॥)

(पडिक्कमामि हुं पडिक्कुं छुं (पंचहिं किरिआहिं) पांच प्रकारनी क्रिया करवावडे करीने एटले (काइयाए) कायाथी थती गमनादिक क्रिया करवावडे करीने (अहिगरणियाए) खम्मादि शस्त्र रूप अधिकरण क्रिया करवावडे करीने (पाउ-
सिआए) जीव अने अजीव उपर द्वेप रूप क्रिया करवावडे करीने (पारितावणिआए) पोताने अथवा परने संताप उपजाव-
नारी क्रिया करवा वडे करीने तथा (पाणाइवायकिरिआए) प्राणातिपात-जीवाहिंसा रूप क्रिया करवावडे करीने माराथी जे अतिचार थया होय ते अतिचार संबंधी मारुं दुष्कृत मिथ्या थाओ. १३.

पडिक्कमामि पंचहिं कामगुणेहिं सदेणं रूवेणं रसेणं गंवेणं फासेणं । पडिक्कमामि पंचहिं मह-

व्यवर्हिं पाणाइवायाओ वेरमणं मुसावायाओ वेरमणं अदिन्नादाणाओ वेरमणं मेहुणाओ वेरमणं परिग्गहाओ वेरमणं । पडिक्कमामि पंचहिं समिइहिं इरियासमिइए भासासमिइए एसणासमिइए आयाणभंडमत्तनिखेवणासमिइए उच्चारपासवणखेलजल्लसिंघाणपरिट्ठावणिआसमिइए ॥ १४ ॥

(प्रतिक्रमामि पञ्चभिः कामगुणैः शब्देन रूपेण रसेन गन्धेन स्पर्शेन । प्रतिक्रमामि पञ्चभिर्महाव्रतैः प्राणतिपाताद्विरमणं मृषावादाद्विरमणमदत्तादानाद्विरमणं मैथुनाद्विरमणं परिग्रहाद्विरमणं । प्रतिक्रमामि पञ्चभिः समितिभिः ईर्यासमित्या भाषासमित्या एषणासमित्या भाण्डमात्रादाननिचेपणासमित्या उच्चारप्रस्रवणखेलजल्लसिंघाणपरिट्ठापनिकासमित्या ॥ १४ ॥)

(पडिक्कमामि) हुं पडिक्कं हुं. (पंचहिं कामगुणेहिं) पांच प्रकारना शब्दादिक काम रूपी गुणोवडे एटले (सदेणं) शब्दवडे करीने (रूवेणं) रूपवडे करीने (रसेणं) रसवडे करीने (गंधेणं) गंधवडे करीने तथा (फासेणं) स्पर्शवडे करीने-आ पांचे इंद्रियोना विषयाए करीने निषिद्धुं आचरण विगरे करवाथी मने जे अतिचार लाया होय, तथा (पडिक्कमामि) हुं पडिक्कं हुं (पंचहिं महव्वएहिं) पांच महाव्रतोए करीने एटले (पाणाइवायाओ वेरमणं) प्राणतिपातथी एटले जीवहिंसाथी विरमवुं-निवर्तवुं (मुसावायाओ वेरमणं) मृषावादथी विरमवुं (अदिन्नादाणाओ वेरमणं) अदत्तादान (चोरी) थी विरमवुं (मेहुणाओ वेरमणं) मैथुनथी विरमवुं अने (परिग्गहाओ वेरमणं) परिग्रहथी विरमवुं. आ पांच

महाव्रताने विषे कांइ निषिद्ध आचरण करवाथी मने जे अतिचार लाग्या होय, तथा (पडिक्कामि) हुं पडिक्कमुं छुं (पंचहिं समिईहिं) पांच समितिइ करीने एटले (इरिआसमिईइ) इर्यासमितिइ करीने (भासासमिईइ) भापा समितिइ करीने (एसणासमिईइ) एयणा समितिइ करीने (आयाणभंडमत्तनिकेवणासमिईइ) भांडमात्र-पावादिनुं ग्रहण तथा मूकहुं ए संबंधी समितिइ करीने तथा (उच्चारपासवणखेलजल्लसिंघाणफारिद्धावाणिआसमिईइ) वडीनीती, लघुनीती, खेल-शृष्म, जल्ल-शरीरनो मेल अने सिंघाण-नासिकानो मेल विगेरे परठववानी समितिइ करीने-आ पांचे समिति पाळवामां ग्रमादादिकने लीधे जे कांइ माराथी अतिचार थया होय ते अतिचार संबंधी मारुं दुष्कृत मिथ्या थाओ. १४.

पडिक्कमामि छहिं जीवनिकाएहिं पुढविकाएणं आउकाएणं तेउकाएणं वाउकाएणं वणस्सइ-काएणं तसकाएणं । पडिक्कमामि छहिं लेसाहिं किन्हलेसाए नीललेसाए काउलेसाए तेउलेसाए पउमलेसाए सुक्कलेसाए । पडिक्कमामि सत्तहिं भयट्टाणेहिं ॥ १५ ॥

(प्रतिक्रमामि षड्भिः जीवनिकायैः पृथ्वीकायेन तैजस्कायेन वायुकायेन वनस्पतिकायेन त्रसकायेन । प्रतिक्रमामि षड्भिः लेस्याभिः कृष्णलेश्यया नीललेश्यया कापोतलेश्यया तेजोलेश्यया पद्मलेश्यया शुक्ललेश्यया । प्रतिक्रमामि सप्तभिर्भयस्थानैः ॥ १५ ॥)

(पडिक्कमामि) हुं पडिक्कमुं छुं (छहिं जीवनिकाएहिं) छ जीवनिकाये करीने एटले (पुढविकाएणं) पृथ्वीकाये करीने

(આડકાણું) અપ્કાયે કરીને (તેડકાણું) તેડકાયે કરીને (વાડકાણું) વાડુકાયે કરીને (વચસસકાણું) વનસ્પતિકાયે કરીને અને (તસકાણું) તસકાયે કરીને અર્થાત્ આ છ કાયના સંવંધમાં પ્રતિપિદ્ધતું આચરણ કરવાથી -તે જીવોને કીલામણા વિગેરે ઉપજાવવાથી મને જે અતિચાર લાગ્યા હોય, તથા (પડિક્કમામિ) હું પડિકમું છું (છાહિં લેસાહિં) છ લેસ્યાવડે કરીને ઇટલે (કિનહલેસાણ) કળ્ણલેસ્યાણ કરીને (નીલલેસાણ) નીલલેસ્યાણ કરીને (કાડલેસાણ) કાપોતલેસ્યાણ કરીને (તેડલેસાણ) તેડોલેસ્યાણ કરીને (પડમલેસાણ) પડમલેસ્યાણ કરીને અને (સુક્કલેસાણ) સુક્કલેસ્યાણ કરીને આમાં પહેલી ત્રણ લેસ્યાનું આચરણ કરવાણ કરીને અને છેલ્લી ત્રણ લેસ્યાનું નહીં આચરણ કરવાણ કરીને જે મને અતિચાર લાગ્યા હોય, તથા (પડિક્કમામિ) હું પડિકમું છું (સત્તહિં મયદ્વાણેહિં) સાત મયનાં સ્થાનો વડે કરીને મારાથી જે કાંઈ અતિચાર થયા હોય તે અતિચાર સંવંધી મારું દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ. તે સાત મય આ પ્રમાણે-આ લોક મય, પરલોક મય, આદાન મય, અકસ્માત મય, મરણ મય, અકીર્તિ અપયશ મય અને આજીવિકા મય. ૧૫.

અટ્ટહિં મયદ્વાણેહિં ! નવહિં વંમચેરગુત્તીહિં । દસવિહે સમણધર્મ્મે ॥ ૧૬ ॥

(અષ્ટભિર્મદસ્થાનૈઃ । નવાભિર્બ્રહ્મચર્યગુપ્તિભિઃ । દશાવિધે શ્રમણધર્મે ॥ ૧૬ ॥

(અટ્ટહિં મયદ્વાણેહિં) અ.ઠ મદનાં સ્થાનવડે કરીને જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે સંવંધી મારું દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ એમ સર્વેત્ર જાણવું. મદનાં આઠ પ્રકાર આ પ્રમાણે-જાતિમદ, કુલમદ, રૂપમદ, વલ્લમદ, લાભમદ શ્રુતમદ, તપમદ અને અશ્વચર્યમદ તથા (નવહિં વંમચેરગુત્તીહિં) નવ પ્રકારની બ્રહ્મચર્ય ગુપ્તિ પાલ્લવામાં પ્રમાદથી જે અતિચાર લાગ્યા હોય, તે નવ પ્રકારની

ब्रह्मचर्यं शुप्ति आ प्रमाणे—स्त्री, पशु अने नपुंसकवाली वसति न सेवची १, एकली स्त्री साथे अथवा स्त्री संबंधी कथा न करवी २, स्त्रीनी साथे एक आसने वेसवुं नहीँ अथवा स्त्री ज्यां बेठी होय ते स्थाने बे घडी थया पहेलां वेसवुं नहीँ ३, स्त्रीओना अवयवो जोवा नहीँ ४, भीतने आंतरे रहेली स्त्रीना मोहकारक शब्दो सांभळवा नहीँ ५, स्त्रीनी साथे पूर्वे जे क्रीडादिक कर्तुं होय ते संभारवुं नहीँ ६, प्रणीत भोजन-स्निग्ध आहार करवो नहीँ ७, अत्यंत आहार करवो नहीँ ८, तथा शरीरनी विभूषा करवी नहीँ ९. तथा (दसविहे समणधम्ममे) दश प्रकारना साधुधर्ममां जे कांइ अतिचार लाग्या होय. दश प्रकार आ प्रमाणे—चांति (क्षमा), मार्दव (मृदुता—निरभिमानता), आर्जव (सरलता), मुक्ति (निर्लोभता), तप, संयम, सत्य, शौच (अर्चौर्य), अपरिग्रह अने ब्रह्मचर्य. १६.

एगारसहिं उवासगपडिमाहिं ॥ १७ ॥

(एकादशभिः उपासकप्रतिमाभिः ॥ १७ ॥)

(एगारसहिं उवासगपडिमाहिं) अग्यार उपासकनी—थावकनी प्रतिमावडे करीने एटले ते प्रतिमा आश्री कहेवा कारववामां फेरफार थावाथी कांइ यण अतिचार लाग्या होय. ते प्रतिमा आ प्रमाणे—पहेली समकित प्रतिमा तेमां एक मास सुधी अतिचार रहित समकित पाळे. १. बीजी व्रत प्रतिमा तेमां बे मास पहेली प्रतिमामां कक्षा उपरांत अतिचार रहित चार व्रतोतुं पालन करे. २. त्रीजी सामायिक प्रतिमा तेमां पूर्वे कहेली क्रिया सहित त्रण मास सुधी बन्ने काळ निरतिचार सामायिक सहित प्रतिक्रमण करे. ३. चोथी पौषध प्रतिमा तेमां पूर्वनी क्रिया सहित चार मास सुधी चार पूर्वोने विषे एटले बे आठम अने बे चौदशे निरतिचार

पौषध करे. ४. पांचमी प्रतिमा नामनी प्रतिमा तेमां पूर्वोक्त क्रिया सहित पांच मास सुधी पौषधने दिवसे रात्रे दोपरहित कायोत्सर्ग करे, पांचमास सुधी स्नान न करे, रात्रे चतुर्विध आहारनो त्याग करे, दिवसे ब्रह्मचर्य पाळे अने रात्रिए मैथुननुं परिमाण करे, पण पौषध होय त्यों तो रात्रिए पण सर्वथा ब्रह्मचर्य पाळे ने कायोत्सर्ग करे. ५. छठी ब्रह्मचर्य प्रतिमा तेमां पूर्वोक्त क्रिया सहित छ मास सुधी रात्रि दिवस निरतिचार ब्रह्मचर्य पाळे, अने कच्छ धारण करे. ६. सातमी सचिचवर्जन प्रतिमा तेमां पूर्वोक्त क्रिया सहित सात मास सुधी सचिच आहारनो त्याग करे. ७. आठमी आरंभवर्जन प्रतिमा तेमां पूर्वोक्त क्रिया सहित आठ मास सुधी पोते कांइ पण आरंभ समारंभ करे नहीं. ८. नवमी प्रेष्यवर्जन प्रतिमा तेमां पूर्वोक्त क्रिया सहित नव मास सुधी बीजा पासे पण आरंभ करावे नहीं. ९. दशमी उद्दिष्टवर्जन प्रतिमा तेमां पूर्वनी क्रिया सहित दश मास सुधी पोताने उद्देशीने करेलो आहारादिक ग्रहण न करे. १०. अग्यारमी साधुभूत-साधु जेवी प्रतिमा तेमां पूर्वोक्त क्रिया सहित अग्यार मास सुधी मस्तके मुंडित थइ अथवा लोच करी श्रमणनी जेम विचरे, रजोहरण अने पात्रां राखे अने पोतानी जातिमां विचरी भिक्षा मागने खाय. ११. (आ बधी श्रावकपणानी उत्कृष्ट करणी छे अने तेमां आगळनी प्रतिमामां पाछली बधी तो साथे राखवानी ज छे.)

बारसहिं भिक्षुपडिमाहिं ॥ १८ ॥

(द्वादशभिर्भिजुप्रतिमाभिः ॥ १८ ॥

(बारसहिं भिक्षुपडिमाहिं) भिक्षुनी-साधुनी चार प्रतिमा आश्री कांइ अतिचार थया होय ते प्रतिमा आ प्रमाणे—पहेली

प्रतिमा एक मासनी, तेमां अलेप भोजन ग्रहण करे अने आहार पाणीनी एक दत्ती ग्रहण करे. बीजी ने मासनी, तेमां ने दत्ती. ए रते वधतां सातमा सात मासनी, तेमां सात दत्ती ग्रहण करे. आठमी सात अहोरात्रिनी, तेमां चोवीहार उपवास करे, गामनी बहार कायोत्सर्ग करे, उत्तानादिक आसने रही उपसर्गो सहन करे. नवमी सात अहोरात्रिनी, तेमां उत्कटिकासने अथवा दंडासने रहे, चोवीहार उपवास करे अने गाम बहार कायोत्सर्ग करी उपसर्ग सहन करे. दशमी सात अहोरात्रिनी, तेमां पूर्वोक्त क्रिया सहित गोदोहिकासने रहे. अग्यारमी प्रतिमा एक अहोरात्रिनी, तेमां चोवीहार छठ करे, गाम बहार कायोत्सर्ग करी उपसर्ग सहन करे. बारमी चोवीहार अट्टम करी एक रात्रि ईयत्प्राग्भार शिला पर एकाग्र दृष्टि राखी कायोत्सर्ग करी उपसर्ग सहन करे. आ बधी प्रतिमामां अतिचाररहित प्रवृत्ति करवानी होय छे. आ प्रतिमा उपर श्रद्धा न राखवी विगेरे आश्री अतिचार लागे छे. १८

तेरसहिं किरिआठाणेहिं ॥ १९ ॥

(त्रयोदशभिः क्रियास्थानैः ॥ १९ ॥)

क्रियाना तेर स्थानको आश्री जे कांइ अतिचार लाग्यो होय. ते स्थानको आ प्रमाणे—अर्थ क्रिया-प्रयोजन छते क्रिया करे ते. १. अनर्थ क्रिया-प्रयोजन विना क्रिया करे ते. २. हिंसा क्रिया-आणे मारा स्वजनने मार्यो, हथणों मने मारे छे, भविष्यकाळे मारणे एम धारीने प्रवृत्ति करतां जे क्रिया लागे ते. ३. अकस्मात क्रिया-बीजाने मारतां वचमां बीजो मराय ते. ४. दृष्टिविपर्यास क्रिया-मित्रने शत्रु मानवाथी अने शत्रुने मित्र मानवाथी जे क्रिया लागे ते. ५. मृया क्रिया

—असत्य बोलबुं ते. ६. अदत्तादान क्रिया—अदत्तादान लेबुं ते. ७. पोताबुं कोइ वांछुं बोलबुं न होय छतां मनमां शंका राखीने दुभाय ते अभ्यात्मिकी क्रिया. ८. अभिमानथी बीजानी हीलना करतां मान क्रिया. ९. थोडो अपराध छतां वधारे दंड आपे ते अमित्र क्रिया. १०. कपटथी अन्यने छेतरवो ते माया क्रिया ११. अत्यंत वृष्णा वधारवी ते लोभ क्रिया. अथवा कामनो अर्थी पोताबुं रचण करतो बीजाने हणे ते लोभ क्रिया १२. तथा साधुने मार्गे चालतां जे लागे ते ईर्ष्याथिकी क्रिया कहेवाय छे १३.

चउइसहिं भूयगामेहिं । पन्नरसहिं परमाहम्मिएहिं । सोलसहिं गाहासोलसएहिं । सत्तर-
सविहे असंजमे ॥ २० ॥

(चतुर्दशभिः भूतग्रामैः । पञ्चदशभिः परमाधार्मिकैः । षोडशभिः गाथापोडशकैः । सप्तदशविधेऽसंयमे ॥ २० ॥
(चउइसहिं भूयगामेहिं) चौद प्रकारना भूतग्राम एटले प्राणीसमुदाय तेनं आश्री जे कांइ अतिचार लाग्यो होय, तथा (पन्नरसहिं परमाहम्मिएहिं) पंदर परमाधार्मिकने आश्री एटले तेमना पापनी अनुमोदना विंगेर करवाथी जे कांइ अतिचार लाग्यो होय, तथा (सोलसहिं गाहासोलसएहिं) छयगडांगहन्नना सोळ गाथाअध्ययने करीने एटले तेनो पाठ-अभ्यास नहिं करवाथी जे अतिचार लाग्यो होय, तथा (सत्तरसविहे असंजमे) सत्तर प्रकारना असंयमने आश्रीने जे अतिचार लाग्यो होय. अही चौद भूतग्राम आ ग्रमाणे छे—सूक्ष्म एकद्रिय १, नादर एकद्रिय २, द्रौद्रिय ३, त्रीद्रिय ४, चतुरिन्द्रिय

५, संज्ञि पंचेंद्रिय ६, अने असंज्ञिपंचेंद्रिय ७, ए सात पर्याप्ता तथा सात अपर्याप्ता मळी चौद श्राय छे. अथवा चौद गुण-स्थानके वर्तता जीवो चौद प्रकारे जाणवा. पंदर परमाधार्मिकनां नाम आ प्रमाणे—अंब १, अंबरीष २, शाम ३, सवल ४, रुद्र ५, उपरुद्र ६, काल ७, महाकाल ८, असिपत्र ९, धनु १०, कुंभ ११, बालुक १२, वेतरणी १३, खरस्वर (घोष) १४ तथा महाघोष १५. सोळ गाथाध्ययननां नाम—खसमयपरसमयज्ञ १, वैतालिक २, उपसर्ग परिज्ञा ३, स्त्रीपरिज्ञा ४, नरकविभक्ति ५, वीरस्तव ६, कुशीलभाषाज्ञा ७, वीतरजा ८, धर्ममार्ग ९, समाधि १०, समवसरण ११, आहतहा १२, ग्रंथाध्ययन १३, संयममार्ग १४, मार्गाध्ययन १५ अने गाथाध्ययन १६. सतर प्रकारनो असंयम आ प्रमाणे—पृथ्वीकाय असंयम १, अष्काय असंयम २, तेजस्काय असंयम ३, वायुकाय असंयम ४, वनस्पतिकाय असंयम ५, द्वींद्रिय असंयम ६, त्रींद्रिय असंयम ७, चतुरिंद्रिय असंयम ८, पंचेंद्रिय असंयम ९, अजीव असंयम (पुस्तकादिकनो संघट्ट करवो विगेरे) १०, प्रेक्षा असंयम ११, उपेक्षा असंयम १२, प्रमार्जना असंयम १३, परिष्ठापनिका असंयम १४, मन असंयम १५, वचन असंयम १६ अने काय असंयम १७.

अट्टारसविहे अवंभे । इगुणवीसाए नायज्झदणेहिं । वीसाए असमाहिट्टाणेहिं ॥ २१ ॥

(अष्टादशविधेऽब्रह्मणि । एकोनविंशत्या ज्ञाताध्ययनैः । विंशत्याऽसमाधिस्थानैः ॥ २१ ॥)

(अट्टारसविहे अवंभे) अट्टार प्रकारना अब्रह्मना सेवनादिकने विंशे (इगुणवीसाए नायज्झयणेहिं) आंगणीश ज्ञाता-मूत्रना अध्ययनोनो पाठ-अभ्यास न करवावेडे करीने तथा (वीसाए असमाहिट्टाणेहिं) वीश असमाधिना स्थानको सेवना-

વડે કરીને જે અતિચાર લાગ્યો હોય. અઢાર પ્રકારે અબ્રહ્મ-મૈથુન આ પ્રમાણે—દિવ્ય અને ઔદારિકને મન, વચન અને કાયાએ ગુણતાં છે મેદ થાય, તેને કરવું, કરાવવું અને અનુમોદવું એ ત્રણે ગુણતાં અઢાર મેદ થાય છે. ઓગણીશ જ્ઞાતા-સૂત્રનાં અધ્યયનો આ છે.—ઉત્તિમ ૧, સંઘાડ ૨, અંક ૩, કૂર્મ ૪, સેલક ૫, તુંબ ૬, રોહિણી ૭, મલ્લીનાથ ૮, માકંદી ૯, ચંદ્રમા ૧૦, દાવદ્રવ ૧૧, ઉદક ૧૨, મંદૂક ૧૩, તેતલીપુત્ર ૧૪, નંદીફલ ૧૫, અપરકંકા ૧૬, આકીર્ણક ૧૭, સુંસુમાર ૧૮ અને પુંડરીક ૧૯. વીશ અસમાધિના સ્થાન આ છે.—ઉતાવળું ચાલવું ૧, અપ્રમાજિત એટલે અણપૂજે સ્થાને બેસવું ૨, દુષ્યમાજિત એટલે સારી રીતે નહીં પૂંજેલા સ્થાને બેસવું ૩, મોટો ઉપાશ્રય હોવાથી ચીજા પણ સાધુઓ આવે તેની સાથે કલહ ઉત્પન્ન થાય તે ૪. આસન, પીઠ, ફલક વિગેરે વધારે રાખવાં તે, અથવા શેષકાંડે પણ પીઠફલકાદિક પોતાની નિશાણે રાખવાં તે ૫, રત્નાધિક ગુણવંતની સામું બોલે ૬, જ્ઞાનદૃઢાદિકનો ઉપધાત કરે ૭, ગ્રાણીનો ઉપધાત કરે ૮, વારંવાર કોપ કરે ૯, નિરંતર ક્રોધી રહે ૧૦, પાછળથી અવર્ણવાદ બોલે ૧૧, ત્રણે ત્રણે નિશ્ચવાઢી માપા બોલે કે આ એમજ છે ૧૨, અધિકરણની ઉદીરણા કરે ૧૩, અકાંડે સાધ્યાય કરે ૧૪, અસ્થંડિલ ભૂમિથી સ્થંડિલભૂમિમાં જહને પગલું પ્રમાર્જન ન કરે, રજવાઢા હાથે મિત્તા ગ્રહણ કરે, અથવા અશુદ્ધ પૃથ્વીપર વેસે કે સુવે ૧૫, વિકાંડે પણ મોટા શબ્દ-વડે બોલે અથવા શુદ્ધસ્થની માપા બોલે ૧૬, જેની તેની સાથે કલહ કરે ૧૭, ઙ્ઙાકારી થાય એટલે ગચ્છનો મેદ કરે ૧૮, ઘણું મોજન કરે, સવારથી સાંજ સુધી મોકલે મોઢે લાય, અથવા પ્રમાદાદિકથી દેવદ્રવ્યાદિક લાય ૧૯ તથા અનેયણા-સમિતિનો ત્યાગ ન કરે ૨૦. આ સર્વ પોતાને અને પરને અસમાધિના કારણરૂપ હોવાથી અસમાધિરૂપ છે.

इकवीसाए सबलेहिं ॥ २२ ॥

(एकविंशत्या शबलैः ॥ २२ ॥)

एकवीश शबले करीने जे अतिचार लाग्यो होय. शबल एटले चारित्रने कलुप करवाना हेतु. ते एकवीश आ प्रमाये छे—हस्तकर्म करवुं ते. १. सालंबन मैथुन सेवे एटले अतिक्रम, व्यतिक्रम अने अतिचारवडे मैथुन सेवे. २. सालंबन रात्रि-भोजन करे एटले रात्रे ग्रहण करेलुं दिवसे खाय अने दिवसे ग्रहण करेलुं रात्रे खाय. ३. आधाकर्म भोजन करे अथवा हंमेशां बे त्रण वार खाय. ४. राजपिंड ग्रहण करे. ५. वेचातो लीधेलो पिंड ग्रहण करे. ६. प्रमित्य दोषवाळो एटले उधारें लीधेलो आहार ले. ७. सामो आणेलो पिंड ले. ८. आच्छेद्य एटले कोइनुं आंचकीने ले. ९. पचख्खाण करेली वस्तु ले. १०. छ मासनी अंदर एक गच्छथी बीजा गच्छमां जाय. ११. एक मासमां त्रणवार नदी विगेरे जळाशयो उत्तरे. १२. एक मासमां त्रणवार मातृस्थान सेवे एटले मायाकपट करे. १३. जाणी जोइने पृथ्व्यादिक जीविने ह्ये. १४. जाणीने मृयावाद बोले. १५. जाणीने अदत्तादान ले. १६. अशुद्ध पृथ्वी उपर आसन विगेरे करे. १७. आकुट्टिवडे मूळ, फळ विगेरे खाय. १८. एक वरसमां दशवार उदक लेप करे एटले पात्रमां पाणीनो लेप रही जाय. १९. एक वरसमां दशवार मातृस्थान सेवे एटले मायाकपट करे. २०. तथा काचा पाणीवाळा हाथे आपेलुं भोजन विगेरे ग्रहण करे. २१. आ सर्वे चारित्रने शबल एटले मलिन करे छे.

बावीसाए परीसहेहिं ॥ २३ ॥

(द्वाविंशत्या परीषहैः ॥ २३ ॥)

बावीश परीषहो न सहेवावडे करीने जे अतिचार लाप्यो होय. बावीश परीषहो आ छे—छुधा परीषह १, पिपासा परीषह २, शीत परीषह ३, उष्ण परीषह ४, दंशमशक परीषह ५, अचेल परीषह ६, अरति रति परीषह ७, स्त्री परीषह ८, चर्या परीषह ९, निपद्या परीषह १०, शय्या परीषह ११, आक्रोश परीषह १२, वध परीषह १३, याचना परीषह १४, अलाभ परीषह १५, रोग परीषह १६, तृणस्पर्श परीषह १७, मल परीषह १८, सत्कार परीषह १९, प्रज्ञा परीषह २०, अज्ञान परीषह २१ अने सम्यक्त्व परीषह २२.

तेवीसाए सूत्रगडज्झयणेहिं । चउवीसाए देवेहिं । पणवीसाए भावणाहिं । छव्वीसाए दसाकप्पववहाराणं उदेसणाकालेणं । सत्तावीसाए अणगारगुणेहिं ॥ २४ ॥

(त्रयोविंशत्या सूत्रकृताध्ययनैः । चतुर्विंशत्या देवैः । पञ्चविंशत्या भावनाभिः । षड्विंशत्या दशाकल्पव्यवहाराणामुद्देशनकालैः । सप्तविंशत्याऽनगारगुणैः ॥ २४ ॥

१ अरिहंतेहि इति पाठांतर. २ अईद्धि इति वा पाठः

(तेवीसाए सुयगडज्जयणेहिं) सुयगडांगनां त्रेवीश अध्ययनोए करीने (तेनी विरुद्ध प्ररूपणादिकथी) तथा (चउवीसाए देवेहिं) चोवीश देवोए करीने (तेनी आशातना विगेरे करवाथी) अथवा (अरिहंतेहिं) एवो पाठ होय तो चोवीश अरिहंते करीने (तेमनी आशातना विगेरे करवाथी) तथा (पगवीसाए भायणाहिं) पांच महाव्रतनी पचीश भावनाए करीने (भावना नहीं भाववाथी) तथा (छव्वीसाए दसाकपववहाराणं उडेसगकालेणं) दशाश्रुतस्कंधनां दश अध्ययन, कल्प-जीतकल्पनां छ अने व्यवहारनां दश मळी छवीश अध्ययनोना छवीश उडेसाना काळ करीने (तेनी विरुद्ध प्ररूपणादिके करीने) तथा (सत्तावीसाए अणगारगुणेहिं) माधुना मतावीश गुणे करीने (तेमां दोष लगाटवा विगेरेथी) जे अतिचार लाग्यो होय.

अहीं पुंडरीक १, क्रियास्थानक २, आहार परिज्ञा ३, पचस्वहाण क्रिया ४, अनगार मांग ५, आद्रकुमार ६, नालंदक ७ अने चाकीनां सोळ प्रथम कथां छे ते कुल मळी २३ अध्ययनो सुयगडांगम्वनां छे.

चोवीश देवो आ प्रम.णे—भवनपति दश प्रकारना, व्यंतर आठ प्रकारना, ज्योतिष्क पांच प्रकारना तथा एक प्रकारना वैमानिक मळी २४ प्रकारना देवो थाय छे अने चोवीश तीर्थकरो वर्तमान चोवीशीना जाणवा.

पचीश भावना—दूरक महाव्रतनी पांच पांच भावना होवाथी पांच महाव्रतनी पचीश थाय छे. तेमां पहिला प्राणा-तिपात विरमण व्रतनी-इयामिति मंवंधी १. आदाननिक्षेपणा समिति मंवंधी २, एयणाममिति मंवंधी ३, संयमने विपे अदुष्ट मन प्रवर्ताववा मंवंधी ४ तथा अदुष्ट वचन प्रवर्ताववा मंवंधी ५. ए पांच भावना छे. बीजा महाव्रतनी—हास्य १, लोभ २, भय ३ अने क्रोधनो परित्याग करवा मंवंधी ४ तथा असत्यना पचस्वहाण छे माटे विचारिने बोलवा मंवंधी ५.

એ પાંચ ભાવના છે. ત્રીજા મહાવ્રતની-ઉપાશ્રયના સ્વામી પાસે પોતેજ અવગ્રહની યાચના કરે ૧, તૃણાદિકની બીજાને અનુજ્ઞા આપવી હોય તો ઉપાશ્રય દેનારના કહેવાથી આપે ૨, આહાર પાણીનો, શયનનો અને વેસવા વિગેરેનો અવગ્રહ સ્પષ્ટ રીતે અનુજ્ઞા લઈને વાપરે ૩, ગુરુની અથવા બીજાની અનુજ્ઞા લઈને પોતે આહાર પાણી વાપરે ૪ તથા સાધર્મિક સાધુઓને માટે પણ અવગ્રહની યાચના કરી પોતે સ્થાનાદિક કરે ૫. એ પાંચે પ્રકારમાં તત્પર રહેવારૂપ પાંચ ભાવનાઓ છે. ચોથા વ્રતની-પ્રમાણથી વધારે અથવા સ્નિગ્ધ આહાર ન કરે ૧, શરીરે વિભૂષા ન કરે ૨, સ્ત્રીને તથા તેના અવયવોને ન જુએ અથવા પૂર્વની ક્રીડા ન સંભારે ૩, સ્ત્રી પશુ પંડકવાલી વસતિમાં ન રહે ૪ તથા સ્ત્રીઓ સાથે અથવા સ્ત્રી સંબંધી કથા ન કરે ૫. એ પાંચ પ્રકારમાં સાવધાન રહેવા સંબંધી પાંચ ભાવનાઓ છે. પાંચમા મહાવ્રતની-શબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધ અને સ્પર્શ એ પાંચ વિષયો મનોજ્ઞ જોઈ રાગ ન કરવો અને અમનોજ્ઞ જોઈ દ્વેષ ન કરવો એ પાંચ ભાવનાઓ છે. અથવા ત્રીજી રીતે પણ પચીસ ભાવનાઓ ગ્રંથાંતરમાં કહેલી છે તે આ પ્રમાણે—અનિત્ય ૧, અશરણ ૨, સંસાર ૩, એકત્વ ૪, અન્યત્વ ૫, અશુચિત્વ ૬, આશ્રવ ૭, સંવર ૮, નિર્જરા ૯, લોકસ્વરૂપ ૧૦, વૌધિ ૧૧ તથા ધર્મભાવના ૧૨ એ વાર અને મૈત્રી ૧, પ્રમોદ ૨, કારુણ્ય ૩ અને માધ્યસ્થ્ય ૪ એ ચાર મઠી ૧૬, તેમાં આઠ દૃષ્ટિ મિત્રા, તારા વિગેરે મેલવવાથી ૨૪ અને પચીસમી પ્રવચન નિઃશંકિની દટલે પ્રવચનને વિષે શંકા ન કરવી તે.

૨૬ અધ્યયનો ઉપર ગણાવેલા છે. હવે સાધુના સતાવીશ ગુણો આ પ્રમાણે છે—રાત્રિભોજન સહિત છ મહાવ્રતો ૬, પાંચ ઇંદ્રિયોનો જય ૧૧, ભાવશુદ્ધિ ૧૨, પ્રત્યુપેન્દ્યાદિકની શુદ્ધિ ૧૩, ક્ષમા ૧૪, લોભનો ત્યાગ ૧૫, અશુભ દ્વા મન,

वचन अने कायानो निरोध १८, छकायनी रक्षा २४, संयम योगनी रक्षा २५, शीतादि परीषह सहेवा ते २६ तथा मरण पर्यंत उपसर्गों सहन करवा ते २७.

अट्टावीसाए आथारप्पकप्पेहिं । इगुणतीसाए पावसुअप्पसंगेहिं ॥ २५ ॥

(अष्टाविंशत्याऽऽचारप्रकल्पैः । एकोनत्रिंशता पापश्रुतप्रसङ्गैः ॥ २५ ॥)

अट्टावीश आचार प्रकल्पे करीने एटले आचारांगना अध्ययनोए करीने तेने विरुद्ध प्ररूपवा विगेरेथी जे अतिचार लाग्यो होय. तथा ओगणत्रीश पापश्रुतना प्रसंगे करीने ते प्ररूपवा विगेरेथी जे अतिचार लाग्यो होय. आचार कल्पनां २८ अध्ययनो आ प्रमाणे—शस्त्र परिज्ञा १, लोकविजय २, शीतोष्णीय ३, सम्यक्त्व ४, लोकसार ५, भूताध्ययन ६, महापरिज्ञा ७, विमोक्ष ८, उपधान श्रुत ९, पिंडेयणा १०, शय्या ११, इर्या १२, भाषा १३, वस्त्रेयणा १४, पात्रेयणा १५, अवग्रह प्रतिमा १६, ससैकसप्ततिका १७, टाणसप्ततिका १८, निसीहि ससैकका १९, उचार पासवण ससैकका २०, रूप ससैकका २१, शब्द ससैकका २२, अन्योन्यक्रिया २३, भावनाध्ययन २४, विभुक्ति २५, उपघात २६, अनुद्धात २७ अने आरुहणा २८. आमांना छेळां त्रण अध्ययनो निशीथनां छे. ओगणत्रीश पापश्रुत एटले पापशास्त्रा आ प्रमाणे छे.—तेमां आठ प्रकारना निमित्तशास्त्र आवे छे ते आ प्रमाणे—दिव्य—व्यंतरना अट्टहासादिकना विषयवाळं १, उत्पात—रुधिरदृष्टि विगेरेना विषयवाळं २, अंतरिच—ग्रहभेद, उल्कापात विगेरे विषयवाळं ३, भौम—भूमिकंप विगेरे विषयवाळं

૪, ઋગ-અંગ ફરકતું વિગેરે વિષયવાલું ૬, સંવર-સ્વરના વિષયવાલું ૬, વ્યંજન-શરીર ઉપરના મસ, તલ વિગેરે વિષયવાલું ૭, અને લલણ-લાંછન તથા રેલા વિગેરેના વિષયવાલું ૮ આ આઠ પ્રકારના નિમિત્તાંગ ઉપર સૂત્ર, ઘૃત્તિ અને વાર્તિક એ ત્રણ ત્રણ હોવાથી ૨૪ થાય છે, તથા ગંધર્વ ૨૫, નાટ્ય ૨૬, વાસ્તુવિદ્યા ૨૭, ધનુર્વેદ ૨૮ અને આયુર્વિદ્યા ૨૯. આ પ્રમાણે ૨૯ પાપશાસ્ત્ર થાય છે.

તીસાએ મોહણીયઠાણેહિં ॥ ૨૬ ॥

(ઝિંસાતા મોહનીયસ્થાનૈઃ ॥ ૨૬ ॥)

ત્રીશ પ્રકારનાં મોહનીયનાં સ્થાનો સેવવાગ્રહે કરીને જે કાંઈ અતિચાર લાગ્યો હોય. તે ત્રીશ સ્થાનો આ પ્રમાણે છે.—
કોઈ મનુષ્યને પાણીમાં નાંખી મારે ૧, મુલ વિગેરે ઢાંકી ધાસનો રોધ કરી મારે ૨, મસ્તક પર વાધરી વિગેરે વાંધીને મારે ૩. મયુરબંધ વિગેરેથી વાંધીને મારે ૪, ઘણા લોકના સ્વામી એવા રાજાને મારે ૫, ઘણા લોકના આધારભૂત શ્રેષ્ઠી વિગેરેને મારે ૬, પોતે સાજો છતાં સાધારણ માંદા પડેલાં ઔષધાદિક ન કરે ૭, સાધુને જ્ઞાનાદિક માર્ગથી અટકે ૮, તીર્થકરના અવર્ણવાદ બોલે ૯, આચાર્યોદિકના અવર્ણવાદ બોલે ૧૦; આહાર વિગેરેવડે આચાર્યોદિકની ભક્તિ ન કરે ૧૧, જ્યોતિષ વિગેરે અધિકરણોને ઉત્પન્ન કરે ૧૨, તીર્થનો ભેદ કરી વિરાધક બને ૧૩, વશીકરણાદિક કરે ૧૪, દીઘા લઈને પણ કામ-

૧ પક્ષી વિગેરેનો સ્વર, અથવા પોતાના કંઠનો સ્વર, અથવા નાસિકાનો સ્વર.

ભોગની ઇચ્છા રાખે ૧૫, હું બહુશ્રુત છું અથવા તપસ્વી છું એમ વારંવાર બોલે અથવા દંમથી મૌન ધારણ કરે ૧૬, ગામ ઘર વિગેરે સઠગાવે ૧૭, પોતે અકૃત્ય કરીને વીજા પર તેનો આરોપ મૂકે ૧૮, માયા કપટ કરે ૧૯, અશુભ મનવાલો રહે ૨૦, નિરંતર કલહ કર્યો કરે ૨૧, વિદ્યાસઘાત કરે ૨૨, વિદ્યાસુ મિત્રાદિકની સ્ત્રી પ્રત્યે ગમન કરે ૨૩, પોતે કુમાર નહીં છતાં હું કુમાર છું એમ કહે ૨૪, અબ્રહ્મચારી છતાં હું બ્રહ્મચારી છું એમ બોલે ૨૫, જેને આશ્રીને ધનાદિક પામ્યો હોય તેના જ ધનાદિકનો લોભ કરે ૨૬, તથા તેને જ વિઘ્નકારી થાય ૨૭, સેનાપતિ મંત્રી વિગેરેનો ઘાત કરે ૨૮, દેવાદિકને નહીં દેખતાં છતાં હું જોઉં છું એમ બોલે ૨૯, અને દેવનો અવર્ણવાદ બોલે ૩૦

ઇગતીસાએ સિદ્ધાદ્ગુણેહિં । બત્તીસાએ જોગસંગેહિં ॥ ૨૭ ॥

(એકત્રિંશતા સિદ્ધાદિગુણૈઃ । દ્વાત્રિંશતા યોગસંગ્રહૈઃ ॥ ૨૭ ॥)

સિદ્ધાદિકના એકત્રીશ ગુણોની વિપરીત પ્રરુપણાદિકે કરીને અને વત્રીશ યોગ સંબંધી સંગ્રહમાં પ્રમાદાદિકે કરીને જે અતિચાર લાગ્યો હોય. સિદ્ધના આદિ ગુણ ઇટલે એકી વચ્ચે ઉત્પન્ન થનારા ગુણ એકત્રીશ છે તે આ પ્રમાણે—પાંચ સંસ્થાન, પાંચ વર્ણ, બે ગંધ, પાંચ રસ, આઠ સ્પર્શ, ત્રણ વેદ, આ અઠાવીશનો અભાવ તદ્દરૂપ ૨૮ ગુણ તથા કાચ રહિત ૨૯, સંગ રહિત ૩૦ અને જન્મ રહિત ૩૧. અથવા જ્ઞાનાવરણની પ્રકૃતિ ૫, દર્શનાવરણની ૬, વેદનીયની ૨, મોહનીયની (દર્શન-મોહની ને ચારિત્રમોહની) ૨, આયુર્કર્મની ૪, નામ કર્મની (શુભ ને અશુભ) ૨, ગોત્રકર્મની ૨, અને અંતરાયની ૫,

आ आठे कर्मनी ३१ प्रकृतिना* चर्यरूप एकत्रीश गुण जाणवा.

योग एटले मन. वचन, कायाना शुभ योग तेना बत्रीश प्रकारनो संग्रह आ प्रमाणे छे—शिष्ये आचार्य पासे सम्यक् प्रकारे आलोचना लेवी १, आचार्ये आलोचना आपी बीजा पासे प्रकाशगी नहीं २, आपत्ति आवे तो पण धर्ममां दृढ रहेबुं ३, इहलोक परलोकना फलनी इच्छा रहित क्रियानुष्ठान करबुं ४, ग्रहणा अने आसेवना बने शिक्षा सेववी ५, शरीरने साफ न करबुं ६. तप करी बीजाने न जणाववो ७, लोभनो त्याग करवो ८, परीषहादिकनो जय करवो ९, अर्जवता राखवी—कुटिलपणानो त्याग करवो १०, संयमव्रतने विषे निर्मलता—अतिचार रहितपणुं राखबुं ११, समकितनी शुद्धि करवी १२, चित्तनी समाधि राखवी १३, आचारने विषे सावधान रहेबुं १४, विनयमां तत्परपणुं राखबुं १५, धृतिमां तत्पर रहेबुं १६, संवेगमां तत्पर रहेबुं १७, मायारहित वर्तबुं १८, सारी रीते सर्व विधि करवी १९, संवर करवो २०, आत्मदोषनो त्याग करवो २१, सर्व कामथी विरक्त थबुं २२, मूढगुण संबंधी पञ्चखाण करबुं २३, उत्तरगुण संबंधी पञ्चखाण करवा २४, द्रव्यथी अने भावथी कार्यात्सर्ग करवो २५. प्रमादनो त्याग करवो २६, क्षणे क्षणे दश प्रकारनी सामाचारी पालवी २७, ध्यानसंघृतपणुं एटले आर्तरीद्रध्याननो त्याग करवो तथा धर्म अने शुक्लध्याननो आदर करवो २८, मारणांतिक परीपह सहन करवा २९, ज्ञपरिज्ञा अने प्रत्याख्यान परिज्ञाबुं पालन करबुं ३०, दोष लागे तो प्रायश्चित्त करबुं तथा मरण

* आमां मोहनीनी बे छे ते अठावीश थवाथी (२६) वधे, ने नामकर्मनी बे छे तेनी (१०३) थवाथी (१०१) वधे. कुल (१२७) वधवाथी आठ कर्मनी १९८ उत्तर प्रकृति थाय.

સમયે આરાધના કરવી ૩૨. (આ વર્તીશ પ્રકારમાં સાવધાનતા ન રહી હોય તે.)

તિત્તીસાએ આસાયણાએ ॥ ૨૮ ॥

(ત્રયચ્છિન્નશતા આશાતનાભિઃ)

તેવ્રીશ આશાતના કરવાવડે કરીને જે અતિચાર લાગ્યો હોય. અહીં ગુરુ સંબંધી તેવ્રીશ આશાતનાઓ પાંચ્ચિક સૂત્રમાં કહી ગયા છીએ તે જાણવી.

અથવા બીજીરીતે અરિહંતાદિકની તેવ્રીશ આશાતના થાય છે તે સૂત્રકાર જ કહે છે.—

અરિહંતાણં આસાયણાએ, સિદ્ધાણં આસાયણાએ, આયરિઆણં આસાયણાએ, ઉવજ્ઞાયાણં આસાયણાએ, સાહૂણં આસાયણાએ, સાહુણીણં આસાયણાએ, સાવયાણં આસાયણાએ, સાવિયાણં આસાયણાએ, દેવાણં આસાયણાએ, દેવીણં આસાયણાએ, ઇહલોગસ્સ આસાયણાએ, પરલોગસ્સ આસાયણાએ, કેવલિપ્પન્નત્તસ્સ ધમ્મસ્સ આસાયણાએ, સદેવમણુઆસુરસ્સ લોગસ્સ આસાયણાએ, સન્નપાણભૂત્રજીવસત્તાણં આસાયણાએ, કાલસ્સ આસાયણાએ, સુત્રસ્સ આસાયણાએ, સુયદેવયાએ આસાયણાએ, વાયણારિત્રસ્સ આસાયણાએ, જં વાઇહં, વચ્ચામેલિત્ત્રં, હીણસ્કરં, અચ્ચસ્કરં,

पयहीणं, विणयहीणं, जोगहीणं, घोसहीणं, सुदुदिनं, दुदुपडिच्छिन्नं, अकाले कन्नो सज्झाओ, काले न कन्नो सज्झाओ, असज्झाइए सज्झाइअं, सज्झाइए न सज्झाइअं, तस्स मिच्छा मि दुक्कडं ॥२६॥

(अर्हतामाशातनया, सिद्धानामाशातनया, आचार्याणामाशातनया, उपाध्यायानामाशातनया, साधूनामाशातनया, साध्वीनामाशातनया, आवकाणामाशातनया, आविकाणामाशातनया, देवानामाशातनया, देवीनामाशातनया, इहलोकस्याशातनया, परलोकस्याशातनया, केवलिप्रज्ञप्तस्य धर्मस्याशातनया, सदेवमनुजासुरस्य लोकस्याशातनया, सर्वप्राणभूतजीवसत्त्वानामाशातनया, कालस्याशातनया, श्रुतस्याशातनया, श्रुतदेवताया आशातनया, वाचनाचार्यस्याशातनया, यत् व्याविद्धं, व्यत्याभ्रेडितं, हीनाक्षरम्, अत्यक्षरं, पदहीनं, विनयहीनं, योगहीनं, घोषहीनं, सुष्ठुदत्तं, दुष्ठुप्रतीञ्छितम्, अकाले कृतः स्वाध्यायः, काले न कृतः स्वाध्यायः, अस्वाध्यायिके स्वाध्यायितं, स्वाध्यायिके न स्वाध्यायितं, तस्य मिथ्या मे दुष्कृतम् ॥ २६ ॥

(अरिहंताणं आसायणाए) अरिहंतोनी आशातनाए करीने १, (सिद्धाणं आसायणाए) सिद्धोनी आशातनाए करीने २, (आयरियाणं आसायणाए) आचार्योनी आशातनाए करीने ३, (उवज्झयाणं आसायणाए) उपाध्यायोनी आशातनाए करीने ४, (साहूणं आसायणाए) साधुओनी आशातनाए करीने ५, (साहुणीणं आसायणाए) साध्वीओनी

આશાતનાં કરીને ૬, (સાવયાણં આશાતનાં કરીને ૭, (સાવિયાણં આશાતનાં કરીને ૮, (દેવાણં આસાયણાં) દેવોની આશાતનાં કરીને ૯, (દેવીણં આસાયણાં) પરલોકની આશાતનાં કરીને ૧૦, (ઇહલોગસ્સ આસાયણાં) આલોકની આશાતનાં કરીને ૧૧, (પરલોગસ્સ આસા-
 તનાં કરીને ૧૨, (સંદેવમણુઆસુરસ્સ) દેવ, મનુષ્ય અને અસુર સહિત એવા (લોગસ્સ) ત્રણ લોકની (આસાયણાં) આશાતનાં કરીને ૧૩, (સંવવપાણમ્બ્રજીવસત્તાણં આસાયણાં) સર્વે ગ્રાણ-દોહિયાદિક, ભૂત-ચનસ્પતિકાય, જીવ-
 પંચેન્દ્રિય અને સત્ત્વ-ચાકીના એકંદ્રિયો એ સર્વની આશાતનાં કરીને ૧૪, (કાલસ્સ આસાયણાં) કાલની આશાતનાં કરીને ૧૫, (સુયસ્સ આસાયણાં) શુભજ્ઞાનની આશાતનાં કરીને ૧૬, (વાયણારિઅસ્સ આસાયણાં) વાચનાચાર્યની આશાતનાં કરીને ૧૭, (સુયદેવયાણં આસાયણાં) શુભદેવતાની
 આશાતનાં કરીને ૧૮, (સુયદેવયાણં આસાયણાં) વાચનાચાર્યની આશાતનાં કરીને ૧૯, (જં વાદ્દં) જે વ્યાપિદ્ધ એટલે ઉતાવળે બોલું અથવા રત્નમાળા વિગેરેની જેમ વિપરીત કહેવું, તેથી જે અતિચાર લાગ્યો હોય ૨૦, (વચામેલિઅં) બીજા આલાવા મેઢવીને બોલું ૨૧, (હીણસ્કરિઅં) હીન અચર બોલવા ૨૨, (અચ્ચકરિઅં) વધારે
 અચર બોલવા ૨૩, (પયહીણં) એક વે પદે કરીને હીન બોલું ૨૪, (વિણયહીણં) વિનય વિના મળવું ૨૫, (જોગહીણં) જોગ વહા વિના મળવું ૨૬, (ઘોસહીણં) ઉદાત્તાદિ ઘોષરહિત મળવું ૨૭, (સુહુદિન્નં) ગુરુ સારી રીતે એટલે શક્તિ
 કરતાં અધિક દીધું એટલે મળાવ્યું ૨૮, (દુહુપાડિચ્છિયં) શિષ્યે દુષ્ટ હૃદયથી પ્રહણ કર્યું ૨૯, (અકાલે કમ્મો સજ્ઞાઓ)

અકાલે સ્વાધ્યાય કર્યો ૩૦, (કાલે ન કચ્છો સજ્ઞાઓ) કાલે સ્વાધ્યાય ન કર્યો ૩૧, (અસજ્ઞાઈએ સજ્ઞાઈનું) અસજ્ઞાય છૂટે સ્વાધ્યાય કર્યો ૩૨, તથા (સજ્ઞાઈએ ન સજ્ઞાઈનું) અસજ્ઞાય નહીં છૂટાં સ્વાધ્યાય ન કર્યો ૩૩ આ તેવીશ આશાતનાથી જે કાંઈ અતિચાર થયો હોય (તસ સિધ્ધા મિ દુકહં) તે અતિચાર સંબંધી મારું દુષ્કૃત સિથ્યા થાઓ.

દશ પ્રકારની આકાશની અસજ્ઞાય આ પ્રમાણે છે.—ઉલ્કાપાત ૧, દિગ્દાહ ૨, વીજલી ૩, ગર્જના ૪, વ્યંતરાદિ દેવકૃત મોટી ગર્જના ૫, સંધ્યાપ્રભા-શુદિ એકમને રોજ કદાચિત્ ચંદ્રની અને સંધ્યાની વચ્ચે પ્રભા એકઠી થતી હોય ૬, આકાશમાં અગ્નિદાહ જેવો ઉઘોત દેસાતો હોય ૭, ધુંવાડ પડતી હોય ૮, હિમ વિગેરે પડતું હોય ૯ તથા રજોદ્વિષ્ટિ થતી હોય ૧૦. આમાંના કોઈપણ ઉપદ્રવ હોય તો તે દિવસે સજ્ઞાય થાય નહીં. (વર્ષાઋતુમાં એટલે અંદ્રો નક્કરથી આરંભી સ્વાતિ નક્કર સુધી વીજલી, ગર્જના અને વાદલાં થતાં હોય તથા નક્કર તારાઓ દેસાતા ન હોય તો પણ અસજ્ઞાય નથી.) ચૈત્ર તથા આશ્વિન માસમાં શુદિ પાંચમથી આરંભી વદિ એકમ સુધી બાર દિવસની અસજ્ઞાય છે. કોઈ ગ્રંથમાં ભાદરવા વદિ એકમની પણ અસજ્ઞાય કહે છે. ચોમાસાની ચૌદશે મધ્યાન્હકાલથી આરંભી પડવાના અંત સુધી અઢી દિવસની અસજ્ઞાય છે. (તે દિવસે પાંચિક સૂત્ર કહેવામાં અસજ્ઞાય નથી.) ત્રણ ચોમાસા પૈકી આષાઢ તથા કાર્તિક ચોમાસાની ચૌદશના મધ્યાન્હથી પડવાના અંત સુધી અઢી દિવસની અસજ્ઞાય છે અને ફાલ્ગુન ચોમાસામાં હોલી પ્રગટ કરે ત્યારથી રજ ઉડી રહે ત્યાંસુધી અસજ્ઞાય છે. દીવાલીને દિવસે પ્રભાતકાલે લોકો સુપડા વિગેરે વગાડે છે ને અલશ કાઢે છે તે વખતે અસજ્ઞાય છે. વલી દશ પ્રકારની ઔદારિક શરીરની અસજ્ઞાય આ પ્રમાણે છે.—અસ્થિ ૧, માંસ ૨, રુધિર ૩ તથા મૂત્ર પુરીપાદિક

અશુચિ પદાર્થ ૪ સમીપમાં પહોંચો હોય તો અસજ્જાય. ચંદ્ર કે સૂર્યનું ગ્રહણ જેટલો વલત રહે તેટલો વલત અસજ્જાય, પણ જો તે ધોરાણો જ અંરત પામે તો ફરી તેનો ઉદય થાય ત્યાંસુધી અસજ્જાય છે. ૫. રાજા, પ્રધાન, સેનાપતિ, ગામનો નાયક વિગેરેનું મરણ જે દિવસે થાય તે દિવસે અસજ્જાય. ૬. રાજાઓનું પરસ્પર યુદ્ધ થતું હોય તો તેટલા દિવસ અસજ્જાય. ૭. પુરુષ, સ્ત્રી કે મહાદિકનું યુદ્ધ થતું હોય તો તેટલો વલત અસજ્જાય. ૮. સ્ત્રીને ઋતુ પ્રાપ્ત થાય ત્યારથી આરંભીને ચોવીશ પ્રહર સુધી અસજ્જાય. ૯. મનુષ્યાદિકનું શરીર તથા પશુ પક્ષી વિગેરેનું કલેવર, દાંત, અસ્થિ વિગેરે સો હાથ સુધીમાં અથવા જઘન્યથી સાઠ હાથ સુધીમાં પડતું હોય તો તેને દૂર લઈ જઈ પરઠવે નહીં ત્યાંસુધી અસજ્જાય છે. ૧૦. તથા શરીર જ્યાંસુધી અપવિત્ર હોય ત્યાંસુધી અસજ્જાય છે. વિગેરે અસજ્જાયનો વિચાર વિસ્તારથી આવશ્યકનિયુક્તિમાં તથા નિશીથસૂત્રના ઓગણીશમા ઉદેશમાં આપ્યો છે, ત્યાંથી જાણી લેવો.

અહીં અરિહંતથી આરંભીને દેવી સુધીના જે દશ પદો છે તેમનો અવર્ણવાદ બોલવાથી આશાતના લાગે છે. ૧૦. આલોક અને પરલોકની અસત્પરૂપણા કરવાથી આશાતના લાગે છે. ૧૨. પ્રાકૃત ભાષામાં આશ્રુત વધું રચેલું છે. ૧૩. દેવ, મનુષ્ય અને અસુર સહિત ત્રણ લોકની અસત્પરૂપણા કરવાથી આશાતના લાગે છે. ૧૪. પ્રાણ વિગેરેની હિંસાદિકથી આશાતના લાગે છે. ૧૫. કાઠની અસત્પરૂપણા કરવાથી આશાતના લાગે છે. ૧૬. જો જ્ઞાન મોહનું કારણ છે તો તેને મણવાનો કાઠ કે અકાઠ શો છે? નિરંતર શા માટે ન મણાય? એમ કહેવું તે શ્રુતની આશાતના છે. ૧૭. શ્રુતદેવતાની અવર્ણવાદ વિગેરેથી આશાતના થાય છે. ૧૮. વાચનાચાર્યની પણ અવ-

खेवाद् विगेरेथी आशातना थाय छे. १६. त्यारपळी सूत्र भणवुं अने भणववुं ते संबंधी चौद आशातना लखी छे ते स्पष्ट ज छे. ३३.

णमो चउवीसाए तित्थयराणं उलभादिमहावीरपज्जवसाणाणं । इणमेव निगंथं पावयणं सच्चं अणुत्तरं ॥ ३० ॥

(नमश्चतुर्विंशत्यै तीर्थकरेभ्य ऋषभादिमहावीरपर्यवसानेभ्यः । इदमेव नैर्ग्रन्थं प्रावचनं सत्यमनुत्तरम् ॥ ३० ॥)

(उसभादिमहावीरपज्जवसाणाणं) ऋषभस्वामीथी आरंभी महावीरस्वामी पर्यंत (चउवीसाए) चोवीश (तित्थयराणं) तीर्थकरांने (णमो) नमस्कार थाओ. (इणमेव) आ ज (निगंथं) निर्ग्रंथ संबंधी (पावयणं) द्वादशांगीरूप प्रवचन (सच्चं) सत्य छे एटले सत्पुरुष छे. (अणुत्तरं) आ प्रवचनथी बीजुं कोइ उत्तम प्रवचन नथी. तेने हुं सद्धं छुं एम आगळ कहें. वळी ते प्रवचन केजुं छे ? ते कहे छे.—

केवलियं पडिपुट्टं नेआउयं संसुद्धं सहलगत्तणं ॥ ३१ ॥ सिद्धिमगं सुत्तिमगं निज्जाणमगं निव्वाणमगं अत्रितहमविसंघि सव्वदुक्खपहीणमगं ॥ ३२ ॥

(कैवलिकं प्रतिपूणं नैयायिकं संशुद्धं शल्यकर्त्तनम् ॥ ३१ ॥ सिद्धिमार्गं सुक्तिमार्गं निर्योनमार्गं निर्वोणमार्गमविनयमविसन्धि सर्वदुःखप्रहीणमार्गम् ॥ ३२ ॥

(કેવલિયં) કેવલ-આદિતીય એટલે એના જેવું ચીજું કોઈ નથી એવું તે છે અથવા તે કેવલીએ પ્રરૂપેલું છે, તથા (પહિપુબં) પરિપૂર્ણ એટલે મોક્ષને પ્રાપ્ત કરનારા ગુણોએ કરીને મરેલું છે, તથા (નેઆયં) ન્યાયવડે યુક્ત છે, તથા (સંસુદ્ધં) સમસ્ત પ્રકારે શુદ્ધ એટલે કલંક રહિત છે, તથા (સબ્બગચ્છણં) સંસારના હેતુરૂપ માયાશન્યાદિક શલ્યોને કાપનાર છે. ૩૧. તથા (સિદ્ધિમગ્ગં) સિદ્ધિના એટલે હિતાર્થની પ્રાપ્તિના માર્ગરૂપ છે, તથા (યુત્તિમગ્ગં) કર્મલયરૂપ યુક્તિના માર્ગરૂપ છે, તથા (નિજાણમગ્ગં) નિરુપમ યાન એટલે સિદ્ધિશિલા તેના માર્ગરૂપ છે, તથા (નિવ્વાણમગ્ગં) નિર્વાણ એટલે આત્મતિક સુલ તેના માર્ગરૂપ છે, તથા (અવિતહં) સત્ય છે, તથા (અવિસંધિ) મહાવિદેહાદિકર્મા નિરંતર હોવાથી વિચ્છેદરહિત છે, તથા (સવ્વદુક્કપહીણમગ્ગં) સર્વ દુઃખને લીધે કરનાર માર્ગ છે એટલે મોક્ષનો માર્ગ છે. તેવા પ્રવચનને હું સદ્દહું છું. ૩૨.

इत्थं ठिआ जीवा सिज्झंति बुज्झंति मुच्चंति परिनिव्वायंति सव्वदुक्काणमंतं करंति ॥ ३३ ॥

(અત્ર સ્થિતા જીવાઃ સિધ્ધયન્તિ બુદ્ધયન્તે મુચ્ચન્તે પરિનિર્વોન્તિ સર્વદુઃખાનામન્તં કુર્વન્તિ)

(इत्थं) આ નિર્ગ્રંથ સંબંધી પ્રવચનને ત્રિષે (ठिआ) રહેલા (जीवा) જીવો (सिज्झंति) અણિમાદિક સિદ્ધિઓને પામે છે, તથા (बुज्झंति) बोध પામે છે એટલે કેવલી થાય છે, તથા (मुच्चंति) कर्मથી मूकाय છે, તથા (परिनिव्वायंति) सर्व પ્રકારે सुखી થાય છે, તથા (सव्वदुक्काणं) अंतं કરંति) सर्व दुःखोનો अंत-विनाश करे છે. ३३,

तं धम्मं सदहामि पत्तिआमि रोएमि फासेमि पांलेमि अणुपालेमि । तं धम्मं सदहंतो पत्तिअंतो

रोश्रतो फासतो पालितो अणुपालितो तस्स धम्मस्स केवलपन्नत्तस्स अब्भुट्ठिओमि आराहणाए,
विरओमि विराहणाए, असंजमं परिआणामि, अंबं उवसंपज्जामि, बंभं उवसंप-
ज्जामि ॥ ३४ ॥

(तं धर्मं अदधे प्रतिपद्ये रोचयामि स्पृशामि पालयामि अनुपालयामि । तं धर्मं अदधानः प्रतिपद्यमानः
रोचयध् स्पृशन् पालयन् अनुपालयन् तस्य धर्मस्य केवलिप्रज्ञप्तस्याभ्युत्थितोऽस्मि आराधनायां, विरतोऽस्मि
विराधनायाम्, असंयमं परिजानामि, संयममुपसंपद्ये, अब्रह्म परिजानामि, ब्रह्म उपसंपद्ये ॥ ३४ ॥)

(तं धम्मं) ते निर्ग्रथ लक्षण धर्मेने (सदहामि) हुं सदहुं छुं, (पत्तिआमि) अंगीकार करुं छुं, (रोएमि) रुचावु
छुं. (फासोमि) फासुं छुं-संवुं छुं, (पालोमि) पाळुं छुं अने (अणुपालोमि) निरंतर पाळुं छुं. वळी (तं धम्मं) ते धर्मेने
(सदहतो) सदहतो थको, (पत्तिअंतो) अंगीकार करतो थको, (रोअंतो) रुचावतो थको, (फासंतो) फारसतो थको,
(पालितो) पाळतो थको तथा (अणुपालितो) निरंतर पाळतो थको (तस्स) ते (केवलपन्नत्तस्स) केवळीए मरूपेला
(धम्मस्स) धर्मनी (अब्भुट्ठिओमि आराहणाए) आराधनाने विपे हुं उद्यमवंत थयो छुं, (विरओमि विराहणाए) विरा-
धनाथी विराम पाग्यो छुं एटलं निवृत्त थयो छुं, (असंजमं परिआणामि) असंयमने ज्ञपरिज्ञाए जाणीने प्रत्याख्यान परि-
ज्ञाए पचक्खुं छुं, (संजमं उवसंपज्जामि) संयमने अंगीकार करुं छुं, (अंबं परिआणामि) अब्रह्मने-मैथुनने निपेधुं छुं

अने (बंमं उवसंपज्जामि) ब्रह्मचर्येने अंगीकार करुं छुं. ३४

अकप्पं परिआणामि, कप्पं उवसंपज्जामि, अन्नाणं परिआणामि, नाणं उवसंपज्जामि, अकिरिअं परिआणामि, किरिअं उवसंपज्जामि, मिच्छत्तं परिआणामि, संमत्तं उवसंपज्जामि, अबोहिं परिआणामि, बोहिं उवसंपज्जामि, अमग्गं परिआणामि, मग्गं उवसंपज्जामि, जं संभरामि, जं च न संभरामि, जं पडिक्कमामि, जं च न पडिक्कमामि, तस्स सव्वस्स देवसिअस्स अइआरस्स पडिक्कमामि ॥ ३५ ॥

(अकल्पं परिजानामि, कल्पमुपसंपद्ये, अज्ञानं परिजानामि, ज्ञानमुपसंपद्ये, अक्रियां परिजानामि, क्रियामुपसंपद्ये, मिथ्यात्वं परिजानामि, सम्यक्त्वमुपसंपद्ये, अबोधिं परिजानामि, बोधिसुपसंपद्ये अमार्गं परिजानामि, मार्गमुपसंपद्ये, यत् स्मरामि, यच्च न स्मरामि, यत् प्रतिक्रमामि, यच्च न प्रतिक्रमामि, तस्य सर्वस्य दैवसिक्कस्यातिचारस्य प्रतिक्रमामि ॥ ३५ ॥)

(अकप्पं परिआणामि) साधुने नहिं कल्पे तेवा आहारादिकने हुं पच्चखुं छुं, (कप्पं उवसंपज्जामि) जे कल्पे तेने हुं अंगीकार करुं छुं, (अन्नाणं परिआणामि) अज्ञानने पच्चखुं छुं, (नाणं उवसंपज्जामि) ज्ञानने अंगीकार करुं छुं, (अकिरिअं परिआणामि) अक्रियाने एटले नास्तिकवादाने हुं पच्चखुं छुं, (किरिअं उवसंपज्जामि) क्रियाने एटले सम्यक् वादाने हुं अंगीकार करुं छुं, (मिच्छत्तं परिआणामि) मिथ्यात्वने हुं पच्चखुं छुं, (सम्मत्तं उवसंपज्जामि) समकितने हुं अंगीकार

કરું છું, (અચોદિં પરિઆણામિ) અર્ચોદિને દટલે મિથ્યાત્વના કાર્યને હું પચ્ચલ્લું છું, (બોદિં ઉવસંપજામિ) બોધિને દટલે સમીકિતના કાર્યને હું અંગીકાર કરું છું, (અમગં પરિઆણામિ) મિથ્યાત્વાદિક અમાર્ગને હું પચ્ચલ્લું છું, (મગં ઉવસંપજામિ) સમ્યક્વાદિ માર્ગને હું અંગીકાર કરું છું, (જં સંભરામિ) જે કાંઈ મને સાંભરે છે, (જં ચ ન સંભરામિ) અને જે અનુપયોગાદિકને લીધે મને સાંભરતું નથી, તથા (જં પડિક્કમામિ) જાણેલું એવું જે કાંઈ પડિક્કું છું, (જં ચ ન પડિક્કમામિ) અને અજાણું એવું જે કાંઈ હું પડિક્કમી શકતો નથી, (તસ્સ સવ્વસ્સ) તે સર્વ (દેવસિઅસ્સ) દિવસ સંબંધી (અદ્ધઆરસ્સ) અતિચારને (પડિક્કમામિ) હું પડિક્કું છું-તે અતિચારથી હું નિવર્તું છું.

સમણો હં સંજયવિરયપડિહયપચ્ચક્કાયપાવકમ્મો અનિયાણો દિટ્ઠિસંપન્નો માયામોસવિવજ્ઞિઓ અટ્ટાહજ્ઞેસુ દીવસમુદેસુ પન્નરસસુ કમ્મભૂમીસુ જાવંત કેવિ સાહૂ રયહરણગુચ્છપડિગ્ગહધારા ॥૩૬॥ પંચમહોવ્વયધારા અટ્ટારસસહસ્સસીલંગધારા અક્કયાયારચરિત્તા તે સઠ્ઠે સિરસા મણસા મત્થપ્પણ-વંદામિ ॥ ૩૭॥

(અમણેસહં સંયત્તવિરત્તપ્રતિહતપ્રત્યાહ્યાતપાપકર્માડિનિદાનો દુટ્ઠિસંપન્નો માયામુષાવિવર્જકઃ સ્વર્ધ-તૃતીયેષુ દ્વીપસમુદ્રેષુ પચ્ચદશસુ કર્મભૂમિષુ યે કેડપિ સાધવો રજોહરણગોચ્છપ્રતિગ્રહધારિણઃ ॥ ૩૬ ॥

पञ्चमहाव्रतधारिणोऽष्टादशसहस्रशीलाङ्गधारिणोऽर्चताचारचारित्रास्तान् सर्वान् शिरसा मनसा मस्तकेन-
घन्दे ॥ ३७ ॥

(समणो हं) हुं श्रमण छुं, (संजय) संयमवालो (विरय) विरतिवालो (पडिहयपच्चक्कायपावकम्मो) हमणां नहीं करवावडे हरयुं छे, अतीत कालनी निंदाए करीने तथा भविष्यमां नहीं करवाए करीने पच्चल्युं छे पाप कर्म जेणे एवो हुं छुं, (अनियाणो) नियाणा रहित छुं, (दिट्ठिसंपन्नो) सम्यग्दर्शनवडे युक्त छुं, तथा (मायामोसविवज्जिओ) माया युक्त मृपावादथी रहित थयो छुं, तेथी करीने (अट्ठुइज्जेसु दीवसमुद्देसु) अठ्ठीदीप अने ने समुद्रने विये तथा (पन्नरससु कम्मभूमीसु) पंदर कर्मभूमिने विये-पांच भरत, पांच अरवत अने पांच महाविदेहने विये (जावंत के वि साहु) जे कोइ साधुओ रहेला छे, कैवा ? (रयहरणगुच्छपडिगहधारा) रजोहरण, गोच्छक अने प्रतिग्रहने धारण करनारा, ॥ ३६ ॥ तथा (पंचमहव्वयधारा) पांच महाव्रतोंने धारण करनारा तथा (अट्ठारससहस्ससीलंगधारा) अट्ठार हजार शीलंगने धारण करनारा, तथा (अक्खयायारचरित्ता) अक्षत-परिपूर्ण आचाररूपी चारित्रवाळा छे, (ते सव्वे) ते सर्व साधुओने (सिरसा) मस्तकवडे, (मणसा) मनवडे तथा कायावडे (मत्थएण चंदामि) हुं वांटुं छुं. ३७

आ प्रमाणे साधुओने वांदी हवे सर्व जीवोनी क्षामणा तथा मैत्रीभावने कहे छे—

खामेमि सव्वजीवे, सव्वे जीवा खमंतु मे । मित्ती मे सव्वभूएसु, वेरं मज्झ न केण्हि ॥ १ ॥

(क्षमयामि सर्वान् जीवान् सर्वे जीवाः क्षमयन्तु माम् ।

मैत्री मे सर्वभूतेषु वैरं मम न केनापि ॥ १ ॥)

(खामेमि सब्वजीवे) हुं, सर्व जीवोने खमावुं छुं, (सब्वे जीवा खमंतु मे) सर्व जीवो-मने-मारा प्रत्ये खमो, (मिच्छी मे सब्वभूएसु) सर्व प्राणीओने विपे मारे मैत्री-मित्रभाव-छे, तथा (वैरं मज्झ न केणई) मारे कोइनी साथे वैर नथी. १.

एवमहं आलोइअ, निदिअ गरहिअ दुगंछिअं सम्मं । तिविहेण पडिक्कंतो, वंदामि जिणे चउव्वीसं ॥ २ ॥

(एवमहमालोच्य निन्दित्वा गर्हयित्वा दुर्गच्छिकं सम्यक् ।

त्रिविधेन प्रतिक्रामन् वन्दे जिनान् चतुर्विंशतिम् ॥ २ ॥)

(एवं) आ प्रमाणे एटले उपर कही गया ते रीते (अहं) हुं (दुगंछिअं) दुगंछित एवा पापकर्मने (सम्मं) सारी रीते (आलोइअ) आलोचिने, तथा (निदिअ) आत्मसाचीए निंदीने तथा (गरहिअ) गुरुनी साचीए गर्हा करीने (तिविहेण) मन, वचन अने काया एं त्रणं प्रकारे करीने (पडिक्कंतो) प्रतिक्रमण करतो थको (जिणे चउव्वीसं) चौवीश जिनेश्वराने (वंदामि) वांटुं छुं, २.

॥ इति श्रमणसूत्रं समाप्तम्

